

Περιεχόμενα

[3] Αντί προλόγου

Gilles Dauve

[9] Ηθική αποδιοργάνωση (2003)

(πρόλογος για τη Σουηδική Μετάφραση,
περιοδικό Communicating Vessels, τ.10)

[9] ο κομμουνισμός δε γνωρίζει τέρατα

[10] πολιτική ορθότητα και τα λοιπά σχετικά

[12] κοινωνική οπισθοδρόμηση

[15] Για έναν κόσμο χωρίς ηθική >(1983)

[16] Έρωτας-Έκσταση-Έγκλημα

[16] έρωτας

[23] έκσταση

[27] έγκλημα

[37] υστερόγραφο (1998)

[42] Σεξουαλική ταυτότητα;

[45] σημειώσεις

[55] Η Αλίκη στη χώρα των τεράτων >(2001)

[62] σημειώσεις

Louis Michelson

[64] Can't buy me love (1976)

[72] σημειώσεις

Αντί προλόγου

Με τα κείμενα που ακολουθούν ασχοληθήκαμε μετά από ένα δημοσιοποιημένο βιασμό. Ένα βιασμό ο οποίος πήρε μεγάλες διαστάσεις στα media, απασχόλησε τους επαγγελματίες του θεάματος αλλά και τους εθισμένους σ' αυτό, και προκάλεσε αντιδράσεις και δράσεις σε πολλούς κοινωνικούς και πολιτικούς χώρους. Ταυτόχρονα όμως το να καταπιαστούμε με τη συλλογική ανάγνωση και μετάφραση των τριών κειμένων, ήταν και ένας τρόπος να διεκδικήσουμε μια κάποια ομοιογένεια στη θεωρητική προσέγγιση των ζητημάτων που μας απασχόλησαν από τη στιγμή της συνάντησης μας μέσα στις φοιτητικές καταλήψεις του 2006-07. Ελπίζοντας να μη μείνουμε στην απλή διανοητική/ θεωρητική άσκηση, θέλουμε με τις μεταφράσεις που ακολουθούν να συμβάλουμε στη συζήτηση που υπάρχει ήδη σχετικά με τις σεξουαλικές και παντός τύπου ταυτότητες, το ρόλο και τη χρήση του ιερού, τον εγκληματία ως κοινωνική κατηγορία και την ηθική στο σύνολό της, όχι επειδή απλώς απέσπασαν την προσοχή μας, αλλά ενταγμένα σε μια συνολικότερη προσπάθεια να συμβάλλουμε στην κριτική και το ξεπέραςμα του υπάρχοντος.

Πιάνοντας λοιπόν το νήμα από το ερέθισμα που μας οδήγησε πάνω από τα λεξικά, φτάνουμε στο πρώτο κείμενο που μεταφράζουμε, το «Για έναν κόσμο χωρίς ηθική» του Gilles Dauvé, όπου αναφέρεται:

«Ο βιασμός τότε γίνεται το έγκλημα των εγκλημάτων, μια οντολογική επίθεση. Λες και είναι πολύ πιο αηδιαστικό ένα πέος που διεισδύει σε μια γυναίκα με τη βία από τον εξαναγκασμό μιας γυναίκας στη μισθωτή δουλειά κάτω από την οικονομική πίεση. Είναι αλήθεια πως στην πρώτη περίπτωση ο ένοχος βρίσκεται εύκολα - είναι ένα άτομο - ενώ στην τελευταία περίπτωση ο ένοχος είναι μια κοινωνική σχέση. Είναι πιο εύκολο να ξορκίζει κανείς τους φόβους του μετατρέποντας το βιασμό σε βλασφημία, μια εισβολή στο ιερότερο των ιερών. Λες και η χειραγώγηση με τη διαφήμιση, τη διαρκή σωματική εκμετάλλευση και το φακέλωμα από τις κυβερνητικές υπηρεσίες, είναι μορφές βίας λιγότερο σημαντικές κατά την επίθεσή τους εναντίον του ατόμου συγκριτικά με την επιβαλλόμενη συνουσία.»

Υπάρχει προφανώς σ' αυτή τη θέση μια προσέγγιση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από οικονομικο-κεντρική μέχρι ισοπεδωτική, η οποία προκύπτει από την διάθεση του Dauvé να αναδείξει τη σημασία των οικονομικών σχέσεων¹ στη διαμόρφωση των κοινωνικών φαινομένων και τελικά της ίδιας της σχέσης-κεφάλαιο. Εμείς εδώ διακρίνουμε μια σημαντική προσπάθεια ξεπεράσματος της αξιολόγησης και ταξινόμησης (με βάση την ένταση τους) των διαφορών «επιθέσεων» του κεφαλαίου. Το μόνο πράγμα

[1] Εδώ βέβαια θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε: τι πάει να πει «οικονομική σχέση»; Ο καπιταλισμός όντας το σύστημα στο οποίο τα πάντα διαμεσολαβούνται από το εμπόρευμα, τείνει να μετατρέψει κάθε σχέση σε οικονομική, είτε μιλάμε για την αγοραπωλησία ενός αυτοκινήτου, είτε για ένα ερωτικό ραντεβού. Όταν λέμε λοιπόν ότι οι οικονομικές σχέσεις διαμορφώνουν τα κοινωνικά φαινόμενα, ουσιαστικά διευρυνούμε τις μορφές με τις οποίες εμφανίζεται η σχέση κεφάλαιο: με τη μορφή της σεξουαλικής αλλοτρίωσης, της βίας στις ερωτικές σχέσεις, της αποξενωμένης ανθρώπινης επικοινωνίας κ.λ.π.

που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως μέτρο (μονάδα μέτρησης) μιας τέτοιας αξιολόγησης θα ήταν τι αξιολογεί ως σημαντικό και τι ως ασήμαντο αυτός που δέχεται την επίθεση.. Κι εδώ θα έπρεπε να μπει ξανά το ερώτημα: το άτομο ή το δεχόμενο την επίθεση κοινωνικό κομμάτι;

Φυσικά η αξία της εμπειρίας και της καταγραφής της, όχι χάριν της κοινωνιολογικής επιστήμης αλλά για επαναστατική χρήση, δεν μπορεί να παραβλεφθεί, όπως δεν μπορεί να παραβλεφθεί και το τι κάθε κοινότητα φαντάζεται για τον εαυτό της, και πως αυτό το «φαντασιακό» καθορίζει και την πράξη της. Ωστόσο κινδυνεύοντας να γίνουμε κοινότυποι θα πούμε πως «δε μπορείς να κρίνεις μια κοινωνία από την άποψη που η ίδια έχει για τον εαυτό της». Κι αν δεχτούμε να κάνουμε μόνο αυτό,, θα δούμε πως ο τρόπος που αξιολογεί η ίδια η κοινωνία τα προβλήματά της ποικίλει. Ο τρόπος με τον οποίο θα ιεραρχούσαν τα προβλήματα τους δε θα ήταν παντού η ίδια, κι αυτό γιατί ως μονάδα μέτρησης διαφόρων αξιών στον καπιταλισμό (κι όχι μόνο για τον στρατηγό Μουσάραφ όταν δηλώνει πως «ο βιασμός είναι μια επικερδής επιχείρηση») υπάρχει το γενικό ισοδύναμο. Γενικό ισοδύναμο του οποίου η κυριαρχία διαμορφώνει, περικλείει και ενσωματώνει ακόμα και τις εκμεταλλεόμενες κοινότητες και που με όποια μορφή κι αν εμφανίζεται (είτε ως μία ηθικο-θρησκευτική “λίστα” αμαρτημάτων είτε αλλιώς) η ερώτηση παραμένει η ίδια. Πόσο κοστίζει ένας βιασμός στις Φιλιππίνες και πόσο σε μια δυτική χώρα; Πόσο κοστίζει για την αστική τάξη και πόσο για το προλεταριάτο και τι είναι αυτό που καθορίζει αυτή την απόκλιση των «τιμών», αν όχι η εκάστοτε μορφή εμφάνισης της σχέσης κεφάλαιο;

Από αυτήν την άποψη ο Dauvé έχει δίκιο. Σε μια κοινωνία που η σεξουαλικότητα είναι το τελευταίο καταφύγιο της επιθυμίας ο βιασμός καταλήγει να βιώνεται ως οντολογική επίθεση, γιατί παραβιάζει αυτό το τελευταίο καταφύγιο. Είναι όμως η ίδια κοινωνία που από τη μια εξανίσταται στην είδηση ενός βιασμού και από την άλλη βιώνει ως επίσης απαράδεκτη την επίθεση του κράτους (με μεταμοντέρνα διάθεση) στην θρησκευτική έκφραση (βλέπε το θέμα με τη μαντίλα στη Γαλλία), γι’ αυτό και δε μας αρκούν μόνο οι αυταξιολογικές της κρίσεις. Αυτό που θα λέγαμε ότι αφορά εμάς, είναι η «κοινότητα των εκμεταλλεόμενων», όσων δηλαδή υφίστανται τη βία με τις διάφορες μορφές της ως καθημερινή σχέση (εμφανιζόμενη ως κοινότητα καταναλωτών, κοινότητα παραγωγών, κοινότητα ευσεβών πιστών, κοινότητα ψηφοφόρων κ.λ.π.), μέσα από την κίνηση της, να σταματήσει να δρα με τις ιδιότητες που έχει ως κοινότητα ενταγμένη στη σχέση κεφάλαιο, να θέτει συνεχώς τις ανάγκες και τις επιθυμίες της στο προσκήνιο, να τις υπερβαίνει έτσι ώστε να διαμορφώσει τον εαυτό της, για τον εαυτό της, πέρα από την κατανάλωση ή τη σεξουαλικότητα ως διαχωρισμένες σφαίρες της δραστηριότητάς της, κατακερματισμένης από την αθλιότητα του κεφαλαίου. Αυτή είναι και η λογική με την οποία θεωρούμε σημαντική την προσέγγιση σχετικά με τη διαδικασία που έκανε τον έρωτα -και κατά συνέπεια την παραβίαση του- κεντρική φαντασιακή σημασία και την τοποθέτηση αυτής της προσέγγισης σε ένα γενικότερο πλαίσιο, αυτό της κριτικής στην καπιταλιστική ηθική.

«Δε θα μιλήσουμε με όρους τυπικής και πραγματικής κυριαρχίας του κεφαλαίου» δηλώνει ο Dauvé στην εισαγωγή. Ωστόσο το γεγονός ότι υιοθετεί την ιστορική μέθοδο για να διεκπεραιώσει αυτήν τη «συμβολή» του στην «επαναστατική ανθρωπολογία» κάνει απαραίτητο το να μιλήσει ακριβώς -με όρους τυπικής και πραγματικής κυριαρχίας- για αυτή την πορεία από τις προκαπιταλιστικές κοινωνίες, στον καπιταλισμό και από εκεί να κάνει την προβολή των ήδη υπάρχουσών σ' αυτόν τάσεων στο μέλλον. Και οι τρεις κατηγορίες στις οποίες ο Dauvé αναφέρεται και αναπτύσσει στο κείμενο, ο έρωτας, το ιερό και το έγκλημα είναι κοινωνικές-πολιτισμικές κατασκευές που υπάρχουν ήδη από τις πρώτες μορφές κοινωνικής οργάνωσης και εξελίσσονται μέχρι σήμερα, για να αποκτήσουν τη μορφή που εξυπηρετεί πλέον την καπιταλιστική ηθική τάξη και σαν τέτοιες αναπτύσσονται μέσα στο κείμενο.

«Η θεσμοθέτηση του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας και ο σχηματισμός τάξεων είχαν ήδη δημιουργήσει μια πρώτη ιερή θεώρηση, τη μυθική τάξη πραγμάτων, που περιβάλλει όλες τις εξουσίες από τις αρχές τους. Το ιερό δικαιολόγησε την κοσμική και οντολογική διάταξη που ανταποκρινόταν στα συμφέροντα των κυρίων, εξήγησε και εξωράισε αυτό που η κοινωνία δεν μπορούσε να κάνει [...] όλες οι διαχωρισμένες εξουσίες παραδέχονταν μια φανταστική προέκταση, που αντιστάθμιζε την ένδεια της πραγματικής δραστηριότητας, την οποία (όλοι) ακόμα ένιωθαν σε μεγάλο βαθμό σαν συνθήκη ενιαία.»² Αυτή η «κοινή αφοσίωση» και «το κοινό όραμα για τον κόσμο», αυτός ο «μη βιωμένος σ' αυτόν τον κόσμο» «εξωτερικός ενοποιητικός παράγοντας» που ο Debord ονομάζει στο παραπάνω απόσπασμα μύθος³, μεταμορφώνεται στις αρχές του 19ου αι. -με την υλική και ιδεολογική επέκταση του βιομηχανικού καπιταλισμού και την προοδευτική καταστροφή όλων των κοινοτήτων που βρίσκονται έξω από την κοινότητα του χρήματος- για να πλαισιώσει το νέο σύστημα σχέσεων το οποίο έχει πλέον στο κέντρο του το απομονωμένο άτομο.

Μέσα σ' αυτή τη διαδικασία κατακερματισμού, προκύπτουν η οικονομία και η εργασία, η σεξουαλικότητα σαν συγκεκριμένες διαχωρισμένες σφαίρες της ανθρώπινης δραστηριότητας ενσωματώνοντας μάλιστα και την παραδοσιακή ηθική τάξη η οποία δεν έχει εξαφανιστεί πλήρως, αλλά επανεμφανίζεται συχνά με αλλαγμένη μορφή. Μέσα από αυτή τη διαδικασία επίσης, κατασκευάζονται έννοιες όπως η κανονικότητα, το έγκλημα, η παιδική ηλικία, η ισότητα και τα πολιτικά δικαιώματα «που συμπεριλαμβάνουν ολόκληρο το φάσμα των ανθρώπινων σχέσεων και των συναισθηματικών τους διαστάσεων», τις οποίες ο Dauvé αναπτύσσει σε όλο το κείμενο στενά συνδεδεμένες με την υλική-ιστορική παραγωγή που τις γέννησε.

Με το πέρασμα στην πραγματική κυριαρχία του κεφαλαίου πάνω στην κοινωνία, την εμφάνιση της μισθωτής εργασίας ως τη μόνη δυνατή

[2] Η Κοινωνία του Θεάματος, Guy Debord, Εκδοτική Θεσσαλονίκης, μετάφραση Βασίλης Τομανάς, 1986.

[3] «Ο μύθος είναι η ενιαία κατασκευή της σκέψης, που κατοχυρώνει την κοσμική τάξη πραγμάτων στο σύνολό της γύρω από την τάξη πραγμάτων την οποία η κοινωνία αυτή έχει κίοντα όντως πραγματοποιήσει μέσα στα σύνορά της.». ό.π.

δραστηριότητα και τη διάλυση των προϋπαρχουσών κοινοτήτων, ο ανθρωπίνος πόθος μετατρέπεται σε φωτεινή ρεκλάμα ενός εμπορεύματος σαν όλα τ' άλλα (της σεξουαλικής ικανοποίησης), οι διαλυμένοι «τόποι» συνάντησης γίνονται καταναλωτικά κέντρα και ούτω καθεξής. Κι όλα αυτά βέβαια, πάντα με μία νοσταλγία για τις προηγούμενες κοινωνικές σχέσεις και μια συνεχώς παρούσα οπισθοδρόμηση στις παραδοσιακές αξίες.

Μια ιδιαίτερη έμφαση, με την προσθήκη του Υστερόγραφου (1998) και του επιμέτρου με τον τίτλο «Σεξουαλική Ταυτότητα;» και με την επιμέλεια του κειμένου εκ νέου το 2003 για τις ανάγκες της σουηδικής έκδοσης, δίνεται στο ζήτημα των ταυτοτήτων. Με τον όρο ταυτότητα ο Dauvé αναφέρεται στο αποτέλεσμα μιας κοινωνικής κίνησης ενάντια στο κεφάλαιο που αναγκάστηκε να οπισθοχωρήσει, μιας και η κοινότητα του κεφαλαίου δεν ανέχεται την ύπαρξη καμιάς κοινότητας που στρέφεται πραγματικά εναντίον του χωρίς να απαντήσει. Η ταυτότητα τότε είναι η παγωμένη μορφή της κοινωνικής σχέσης που γεννήθηκε μετά την ήττα, και ως τέτοια εξυπηρετεί την επέκταση της ήττας, με φορέα τον ίδιο τον ηττημένο. Όσο μια ταυτότητα γίνεται σημείο εκκίνησης κάποιου αγώνα ή κάποια στοιχεία της πλουτίζουν το περιεχόμενο ενός αγώνα, αλλάζει το ίδιο το περιβάλλον μέσα στο οποίο αυτή η ταυτότητα δημιουργήθηκε και πάγωσε, αποδομείται και αυτή η ίδια, χάνεται η αυτοαναφορικότητα που εμπεριέχεται σε αυτήν ως δομικό στοιχείο του διαχωρισμού, και επεκτείνεται μέχρι την ίδια της τη διάλυση μέσα στην κοινότητα του αγώνα. Στην κοινότητα αγώνα το συνεκτικό χαρακτηριστικό πλέον είναι η άρνηση της σχέσης κεφάλαιο σε ένα πρώτο επίπεδο (άρνηση μερική, σπασμωδική, παιδαριώδης, ή ακόμα και αναπτυγμένη άλλες φορές), και η θετική ανθρώπινη δημιουργία σε δεύτερο επίπεδο, όταν ο αγώνας γενικευτεί, και η αναγνώριση νέων συλλογικών επαναστατικών αναγκών και επιθυμιών αντικαταστήσει τα επιμέρους χαρακτηριστικά της εκάστοτε ταυτότητας, όταν τελικά ο αγώνας, ξεπεράσει κι αυτή ακόμα την άρνηση και διαλυθούν πλέον όλες οι επιμέρους ταυτότητες.

Αντλώντας τα παραδείγματα του κυρίως από τη διαδικασία που διαμόρφωσε τις σύγχρονες σεξουαλικές ταυτότητες, ο Dauvé περιγράφει πως η διάλυση μιας κοινότητας αγώνα (το κίνημα της σεξουαλικής απελευθέρωσης του '60-'70), οδήγησε τελικά στην οχύρωση της παντοδυναμίας του ατόμου πίσω από την ψεύτικη ελευθερία της ταυτότητας. «Η πράξη μετατρέπεται σε ταυτότητα, ο ορισμός σε πεπρωμένο και η σεξουαλική προτίμηση σε παγκόσμιο όραμα». Συνθήκη που φυσικά δεν ισχύει μόνο για την σεξουαλική ταυτότητα, αλλά και για την εθνική, τη φυλετική, την πολιτική, την οπαδική, τη μουσικο-εμφανισιακή (sic) και γενικά οποιαδήποτε ταυτότητα χρησιμοποιούν οι σύγχρονοι μας για να «προσδιορίζονται με βάση αυτό που υποτίθεται ότι τους διαχωρίζει από τους άλλους, και όχι με βάση το τι έχουν κοινό με τους υπόλοιπους», και που μοναδικό σκοπό έχει να υποκαταστήσει το χαμένο αίσθημα κοινότητάς του ατόμου, μέσα στην μοναξιά του και προάγοντας την απομόνωσή του.

Ας πάρουμε λόγου χάρη αυτήν την τελευταία κατηγορία που είναι και της μόδας στη χώρα «μας» και στη μηχανή των Μ.Μ.Ε. Η τάση της

νεολαίας που το '60 κατηγοριοποιήθηκε υπό τον όρο τεντιμποϊσμός (από τη βρετανική μουσική που ήταν διαδεδομένη στους νέους της εποχής, αν και θεωρούνταν εκτός των ορίων της ευπρέπειας), γεννήθηκε σαν μορφή αντίστασης στην ασφυκτικότητα της οικογενειακής ηθικολογίας, της θρησκευτικής καταπίεσης και της θεσμικής καταστολής⁴, σαν μια εναντίωση στην κατάπιξη κάθε προσπάθειας έκφρασης, (σεξουαλικής, πολιτισμικής ή πολιτικής) και ήταν μια τάση που εμπεριείχε μια μορφή άρνησης των υπάρχουσών σχέσεων. Ομοίως η rock και η punk κουλτούρα που γεννήθηκε μέσα στην κινητικότητα της νεολαίας στη μεταπολίτευση και χαρακτήρισε ένα σημαντικό κομμάτι της, εμπεριείχε για άλλη μια φορά την άρνηση της κυρίαρχης αισθητικής και του αστικού καθωσπρεπισμού. Με τη διάλυση όμως των όποιων κοινωνικών αντιστάσεων από την αντεπίθεση του κράτους, ενσωματώθηκε, δαμάστηκε και σφυρηλατήθηκε έτσι ώστε να εξυπηρετεί την αισθητική του κεφαλαίου, η οποία σε τελευταία ανάλυση είναι η αισθητική του εμπορεύματος⁵.

Σήμερα, οι διαλυμένες κοινότητες αμφισβήτησης του παρελθόντος, πλήρως μεταλλαγμένες και απογυμνωμένες από τα όποια ριζοσπαστικά τους χαρακτηριστικά, εμφανίζονται πλέον με νέα μορφή, σαν κατασκευασμένες ταυτότητες που παρά την επιφανειακή αντι-κομφορμιστική τους εμφάνιση (π.χ. ενάντια στην «ελαφριά» πολιτισμική παραγωγή, την κυρίαρχη μουσική κουλτούρα, το «κυρίαρχο στυλ» κ.λ.π.) δεν κάνουν τίποτα άλλο παρά να καταφάσκουν στην εμπορευματική κουλτούρα και την κατανάλωση και να εξυπηρετούν τις ανάγκες του ατόμου να καθορίσει τον εαυτό του με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά που υποτίθεται πως το κάνουν να ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους. «Είναι ανούσιο να πάρουμε το ακριβώς αντίθετο

[4] Ο γνωστός Νόμος 4000 (που έγινε και τίτλος ταινίας, με τη σάρλετ της εποχής Ζωή Λάσκαρη, από το βιρτουόζο Γιάννη Δαλιανίδη) ψηφίστηκε από την κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή το 1958 και ήταν ο νόμος που καθόριζε την αντιμετώπιση των νεαρών ταραχοποιών, που χαρακτηρίζονταν ως τεντιμπούς (teddy boys). Με βάση το νόμο, τιμωρούνταν η εξύβριση, αλλά προφανώς απετέλεσε σημαντικό μέσο πειθάρχησης κάθε μορφής αποκλίνουσας συμπεριφοράς στη νεολαία. Όσοι νεαροί συλλαμβάνονταν από την αστυνομία οδηγούνταν στο κρατητήριο, όπου τους γινόταν κούρεμα με την ψιλή, τους έσκιζαν τα ρεβέρ από τα παντελόνια τους, και πιθανόν ακολουθούσε δημόσια περιφορά. Επίσης, ο νόμος όριζε ότι θα ασκούσαν δίωξη και εναντίον των γονέων των ανήλικων ταραξιών. Ο Νόμος 4000 άρχισε να εφαρμόζεται στις 3 Σεπτεμβρίου 1958, όταν τέσσερις νεαροί, διαπομπεύτηκαν στους δρόμους της Αθήνας, κουρεμένοι σύρριζα και δεμένοι με χειροπέδες. Η τελευταία φορά που εφαρμόστηκε ήταν το 1981 και τελικά καταργήθηκε το 1983. Όσο για την πειθάρχηση και τιμωρία των γυναικείων «παρεκβάσεων», ήταν εξίσου βίαια, κι ας μην ήταν πλέον σε λειτουργία τα «Βούρλα» από 20ετίας, (ενώ η παρθενία εξακολουθούσε να αποτελεί ταμπού, και ο γάμος να είναι ο πιο βασικός κοινωνικά αποδεκτός προορισμός της γυναίκας, δες τις σχετικές αναφορές στο άρθρο Trafficking II, στο www.blackout.gr), πόσο μάλλον για τα υπόλοιπα φύλα. Οι ομοφυλόφιλοι άνδρες και γυναίκες, οι τραβεστί κ.λ.π., αυτοί ήταν, και συνεχίζουν απ' ότι φαίνεται να είναι, μια «παρέκβαση» από μόνοι τους (δες σχετικά με τις συνθήκες ζωής τους, το αυτοβιογραφικό και απαγορευμένο το '80 βιβλίο «Μπέττυ», της Ελισάβετ Βακαλίδου, που πρόσφατα απασχόλησε και τα media με την επανέκδοσή του / www.betty-v.gr)

[5] «πάει καλά... κι ο Μόρισσον ο Τζιμ, στη μόδα σα μπλου-τζην», τραγουδούσε ο Άσιμος στις αρχές της δεκαετίας του '80, «Ένας απάτσι στα Pubs, ο Ξαναπές 1982».

από αυτό που προσφέρει ή επιβάλλει η κοινωνία σαν ένα μοντέλο-ρόλων ή σαν ένα επιθυμητό lifestyle σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή. Η πρόκληση δεν είναι μια ακόμα λέξη αντί για ανατροπή. Ο κομφορμισμός δεν είναι ποτέ μια κριτική του εμπορεύσιμου αντι-κομφορμισμού». Και τελικά αυτό που δε γίνεται κατανοητό, είναι πως μέσα σ' αυτό το κυρίαρχο παιχνίδι της ταυτότητας, αυτό που κάνουμε είναι να «χορεύουμε πάνω σε κοινωνικές ήττες του παρελθόντος».

Το δεύτερο κείμενο, «Η Αλίκη στην χώρα των τεράτων» πιάνει το ζήτημα της σχέσης παιδιού-ενηλίκου πέρα από τη δαιμονοποίηση και τον τρόπο που μια τέτοια σχέση προκαλεί, σε μια στιγμή μάλιστα που αλλάζει η νομοθετική ρύθμιση για την παιδερραστία και αναθερμαίνονται οι συζητήσεις αλλά και οι αυτεπιβεβαιωτικές (όχι μόνο δημοσιογραφικές) κορώνες τύπου «αυτοί δεν είναι άνθρωποι» ή «θέλουν κρέμασμα στο Σύνταγμα» ή «ο ευνοουχισμός είναι η μόνη λύση». Φυσικά, όπως ισχύει και για το σύνολο της μπροσούρας που κρατάτε στα χέρια σας, η συζήτηση εδώ έχει ένα νόημα να γίνει στο εσωτερικό μιας τάσης που επιθυμεί να συμβάλει στο ξεπέραςμα τέτοιων σχέσεων, και όχι με κάποιου είδους κοινωνιολογική διάθεση ή ακόμα χειρότερα ως οδηγός αντεπιχειρημάτων σε οποιονδήποτε δημόσιο «διάλογο» με τον αντίπαλο. Είναι το ίδιο παράλογο να θέσουμε το ζήτημα της σχέσης παιδιού-ενηλίκου σε ένα κοινό που πίσω από τις λέξεις θα δει μια απολογητική της παιδικής κακοποίησης, όσο και να συζητήσουμε με ένα αφεντικό για τη λειτουργία του νόμου της αξίας.

Επίσης παραθέτουμε στις τελευταίες σελίδες, δράττοντας την ελευθερία διακίνησης και χρήσης που μας παραχωρεί το «Πριονιστήριο το Χρυσό Χέρι», το κείμενο «Can' t Buy Me Love, Το τελευταίο καταφύγιο της επιθυμίας» του Louis Michelson, που αν και σίγουρα φέρει την αίσθηση της εποχής και του τόπου που γράφτηκε και πρωτοεκδόθηκε (Berkeley της California στα μέσα της δεκαετίας του '70), είναι ένα χρήσιμο συμπλήρωμα στην κριτική της ηθικής των διαπροσωπικών σχέσεων όπως αναπτύσσεται στο «Για έναν κόσμο χωρίς ηθική» και μάλιστα με ένα ύφος λιγότερο θεωρητικό και περισσότερο πρακτικό από αυτό που χρησιμοποιεί ο Gilles Dauvé. Όλα τα κείμενα μπορούν να διαβαστούν και αυτοτελώς και όχι απαραίτητα με τη σειρά με την οποία τα παραθέτουμε.

Δεν υπάρχει κόπυράιτ, Θεσσαλονίκη 2008

για επικοινωνία: ypogeiosteki@yahoo.gr

ΗΘΙΚΗ ΑΠΟΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

(πρόλογος στη Σουηδική Μετάφραση , Ιούνης 2003)

Μέχρι τώρα, αυτό το κείμενο και μερικά άλλα παρόμοιου περιεχομένου¹ έχουν καταφέρει να εγείρουν το ενδιαφέρον μόνο μιας χούφτας ανθρώπων. Αν είχαμε εξηγήσει τις σχέσεις άνδρα-γυναίκας ή παιδιού-ενηλίκου μόνο μέσα από το πλαίσιο της ταξικής πάλης, και τις είχαμε μεταφράσει ως παράγωγα της καπιταλιστικής εξέλιξης, και αν είχαμε σχετίσει την παιδοφιλία, για παράδειγμα, με την *πραγματική*² (σε αντίθεση με την τυπική) κυριαρχία του κεφαλαίου, αναμφιβόλως θα είχαμε απήχηση σε ένα παγκόσμιο αναγνωστικό κοινό, θα λέγαμε, 500 ατόμων...

Μέρος της δυσκολίας είναι το ότι δεν παραδίδουμε κανένα μήνυμα ή οδηγίες σχετικά με τις αισθηματικές ή σεξουαλικές σχέσεις. Λέμε πως η μόνη «επαναστατική» συμπεριφορά είναι το να μην προτείνεις μία λύση , αλλά να προτάσεις μια κριτική στο ζήτημα. Με τον ίδιο τρόπο, αν γράφαμε σχετικά με τον πολεοδομικό σχεδιασμό, κανένας δε θα περίμενε από την έκθεση μας να περιγράφει, εντός τι είδους κατοικιών θα ζούσαν οι άνθρωποι μετά από μία κομμουνιστική επανάσταση. Μπορούμε μόνο να εξηγήσουμε τις αιτίες των τωρινών συνθηκών ζωής, και την ανεπάρκεια τους για τις ανθρώπινες ανάγκες. Αυτό που δεν ξέρουμε είναι το πώς αυτές οι ανάγκες θα άλλαζαν μέσω μιας επανάστασης, πόσο μάλλον πώς αυτές θα ήταν σε ένα μελλοντικό κόσμο.

Αυτό το οποίο βάζουμε στο στόχαστρο μας εδώ είναι η «ηθική», σαν ένα σύνολο κανόνων - φτιαγμένων από την κοινή εμπειρία / γνώση - κοντινή στην επιστήμη κατά έναν τρόπο, καθορισμένη με απόλυτους όρους και επιβεβλημένη από την κοινωνία σε κάθε μέλος της. Αυτό στο οποίο ελπίζουμε είναι ένας κόσμος στον οποίον κάποιος θα μπορούσε να έχει, και θα είχε ακόμα ήθος, αλλά μια μοναδική ηθική δε θα ήταν η επιβεβλημένη κοινωνική νόρμα, όπως και καμία ιδιαίτερη δραστηριότητα, με την προϋπόθεση ότι δε βλάπτει κανέναν, δε θα θεωρούνταν εγγενώς «κακή».

Ο Κομμουνισμός δε γνωρίζει Τέρατα

Αυτή η πρόταση τυπώθηκε στο οπισθόφυλλο της αγγλικής έκδοσης του 1998. Πολλοί ριζοσπάστες είχαν πρόβλημα να την κατανοήσουν. Μερικοί *πιστεύουν* στην ύπαρξη τεράτων, με τη μορφή καπιταλιστικών βαμπίρ ή σαδιστών φασιστών, ή ακόμα και μ' αυτή ξεπεσμένων μπουρζουάδων ανώμαλων. Οι περισσότεροι ριζοσπάστες, ωστόσο, θα μετέφραζαν την πρόταση μας με την έννοια ότι η επανάσταση θα εξαφάνιζε σχεδόν κάθε πιθανότητα κοινωνικής (κυρίως σεξουαλικής και εγκληματικής) επιθετικότητας και καταστροφής, και πιθανότατα θα εξαφάνιζε και το ενδεχόμενο αυτοκα-

ταστροφής: ποιος θα ήθελε να αυτοκτονήσει σε έναν ελεύθερο χαρούμενο κόσμο; Με απλά λόγια, οι άνθρωποι θα ήταν σίγουρα σε τέτοια αρμονία με τον εαυτό τους που ποτέ δε θα ένιωθαν την ανάγκη να κυριαρχήσουν ή να κακοποιήσουν ή να προκαλέσουν πόνο στον εαυτό τους ή σε άλλους.

Εδώ θα λέγαμε, πως ακόμα κι αν κάτι τέτοιο συνέβαινε, ο υπεύθυνος δε θα εξοστρακιζόταν από τους συνανθρώπους του. Δε θα απέρριπταν τον κοινωνικό παραβάτη με σκοπό να καθησυχάσουν τους εαυτούς τους σχετικά με την «ανθρωπινότητά» τους, συγκρίνοντας τους με ένα μη-ανθρώπινο άνθρωπο, με ένα τέρας. Θα μπορούσαν να αναγνωρίσουν τι έχουν κοινό με αυτόν, και να καταλάβουν πως θα μπορούσαν να έχουν κάνει το ίδιο με εκείνον. Και αυτό, πιστεύουμε, είναι ένας πολύ καλύτερος τρόπος να μειώσεις την κακοποίηση στο ελάχιστο δυνατό παρά η αναζήτηση οποιασδήποτε κανονικότητας. Ας πάρουμε την περίπτωση του κακόφημου Gilles de Rais (1404 - 1440), ενός στρατάρχη της Γαλλίας και κάποτε συμπολεμιστή με την Jean d'Arc. Έβαλε να του φέρουν δεκάδες (μερικοί λένε εκατοντάδες) παιδιά στο κάστρο του, και τα κακοποίησε σεξουαλικά και τα δολοφόνησε, μέχρι που τελικά συνελήφθη, δικάστηκε και καταδικάστηκε σε θάνατο. Τη μέρα της δημόσιας εκτέλεσης, μετανόησε, έδειξε κάθε σημάδι «συντριβής», και συγκίνησε το πλήθος μέχρι δακρύων. Με βάση ιστορικούς, και οι δύο πλευρές (ο δολοφόνος και το ακροατήριο) μοιράστηκαν πραγματικά γνήσια αισθήματα. Έτσι ο δολοφόνος επανεισήχθη στην κοινωνία. Το Μεσαίωνα, μια κοινή αφοσίωση και ένα κοινό όραμα για τον κόσμο ένωνε τους ανθρώπους και έκανε σχεδόν αδύνατο για οποιονδήποτε να πιστέψει πως ο Gilles de Rais υποκρινόταν. Υπήρχε μια μικρή μειοψηφία απίστων στην Ευρώπη, αλλά ο «αθεϊσμός» δεν υπήρχε κοινωνικά. Μια κοινή πίστη σε ένα μεταβατικό ον (Θεό) ήταν η συνθήκη για την κοινωνική επαναφομοίωση του αποκλίνοντος (που έπρεπε έτσι κι αλλιώς να θανατωθεί για να βρει η κοινωνία ξανά την αρμονία με τον εαυτό της). Επίσης τότε, τέτοιες πράξεις μπορούσαν να διενεργηθούν μόνο από έναν άνδρα ο οποίος από γεννήσεως βρισκόταν υψηλότερα από τους άλλους: ο Gilles de Rais ήταν ένας από τους μεγαλύτερους γαιοκτήμονες της Βρετανίας, όχι ένας κατά συρροή δολοφόνος του ΧΧΙ αιώνα. Τώρα οι μέρες της μαζικής θρησκευτικής κοινότητας πέρασαν. Μια μελλοντική ανθρώπινη κοινωνία θα ένωνε τους ανθρώπους μέσα από την εσωτερική πραγματικότητα των ζώων τους, χάρη σε κάτι βιωμένο μεταξύ τους σ' αυτόν τον κόσμο και αναγνωριζόμενο σαν τέτοιο, χωρίς την ανάγκη για έναν εξωτερικό ενοποιητικό παράγοντα.

Πολιτική Ορθότητα (P.C.) και τα λοιπά σχετικά

Όταν γράψαμε το κείμενο δεν είχαμε ακούσει ποτέ τη φράση *Πολιτική Ορθότητα (Political Correctness)*. Στα 1983, για μας, τα αρχικά P.C. σήμαιναν μόνο “Parti Communiste” (το επίσημο σταλινικό κόμμα της Γαλλίας)

και πιθανόν “Personal Computer”. Η Πολιτική Ορθότητα του σήμερα είναι κάτι παραπάνω από μια ακόμα περιέργη αμερικάνικη μόδα, όπως η οργανική τροφή, οι «έξυπνες» επιθέσεις (επιθέσεις χειρουργικής ακρίβειας), και ο εξωτερικός κλιματισμός. Είναι μια από τις μορφές που παίρνει η διαχείριση της τρέχουσας ηθικής αποδιοργάνωσης (αντιδραστική πολιτική με άλλη μορφή). Τα όρια μεταξύ του Νόμου και της υπέρβασης είναι τώρα θολά. Η κοινωνική διαμεσολάβηση (πατριαρχία, σεξουαλικοί ρόλοι, σχολείο, συνδικάτο, κόμμα, εργασιακή πειθαρχία παλιού τύπου και ελεγχόμενες αξίες γενικά) δέχτηκε επίθεση τη δεκαετία του '60 και του '70. Όλα αυτά ηττήθηκαν, χωρίς να αντικατασταθούν από κάποια σταθερά εναλλακτικά standards, για να μη πούμε από σχέσεις που θα θεωρούσαμε ανθρώπινες. Η τωρινή κοινωνία διατηρείται τόσο μέσω της ανομίας και της ηθικής παρενδυσίας όσο και -όπως έκανε παλιότερα- μέσω αυστηρά καθορισμένων μοντέλων συμπεριφοράς.

Ας ριζούμε απλά μια ματιά στις οικογενειακές αξίες. Στο παρελθόν, το να χαστουκίζεις τα παιδιά ήταν αποδεκτό. Μερικές φορές (όπως στην Αγγλία) παραχωρούνταν κάποια γονεϊκή ισχύς στα σχολεία, και επιτρεπόταν νομικά στο δάσκαλο να χρησιμοποιεί σωματική τιμωρία μέσα σε κάποια όρια. Τώρα οι φιξαρισμένοι ρόλοι έχουν γκρεμιστεί, όχι τόσο από τις δικές μας απελευθερωτικές προσπάθειες όσο από την ανάκαμψη του καπιταλισμού μετά και από τη δική μας αποτυχία να απελευθερώσουμε τους εαυτούς μας, και δεν έχει μείνει τίποτα πέρα από άτομα αβέβαια για το ρόλο τους. Η «πειθαρχία» δεν είναι πια φυσική. Έτσι οι γονεϊκές συμπεριφορές πρέπει να καθορίζονται και να διοικούνται από το νόμο, και το χαστούκισμα είναι απαγορευμένο. Κοινωνικοί λειτουργοί, δικηγόροι και ειδικοί μπαίνουν στο προσκήνιο. Τους σημερινούς Gilles de Rais δεν τους βοηθάνε παπάδες αλλά μια σειρά ψυχολόγων.

Η Πολιτική Ορθότητα και η τρέχουσα αντιδραστική αντεπίθεση (το λόμπι της Ηθικής Πλειοψηφίας που υποτίθεται ότι κινεί τα νήματα στην κυβέρνηση Μπους) είναι δίδυμα γεννημένα από τις Η.Π.Α³. Η χώρα που φτάνει στο έπακρο την εμπορευματοποίηση των πάντων, είτε είναι άνδρας, είτε είναι γυναίκα, παιδί, κατοικίδιο, η φύση, κ.λ.π. είναι επίσης η χώρα που νοιάζεται περισσότερο για την ασφάλεια αυτών που αναλώνει. Αυτοί που έφτιαξαν τα τεράστια σφαγεία του Σικάγο⁴ που τόσο εντυπωσίασαν τους ευρωπαίους επισκέπτες του 1930, είναι οι πιο σφοδροί υπερασπιστές των δικαιωμάτων των ζώων. Τα εθνικά πάρκα είναι αυτό που έμεινε από την Άγρια Δύση αφότου την εκκένωσαν από τους Ινδιάνους, τη λεηλάτησαν και τη δάμασαν.

Εδώ θα περιοριστούμε στα ανθρώπινα όντα. Οι γυναίκες και τα παιδιά υποβάλλονται σε ένα περίεργο μίγμα προαγωγής απ' τη μια και προστασίας απ' την άλλη. Η κοινωνία μας είναι σκληρή, αλλά υμνεί τους αδύναμους, ή αυτούς που ονομάζει αδύναμους, ή αυτούς που δημιουργεί ως αδύναμους, γιατί μπορεί να θρέφεται σαν αρπακτικό και να αναπτύσσεται

απ' αυτούς ενώ προσποιείται πως βοηθάει. Το σύγχρονο Κράτος είναι ένας καλοκάγαθος δικτάτορας. Θα ήθελε πολύ να μας συμπεριφέρεται όλους σαν παιδιά. Αυτό που περιμένει τον κάθε πολίτη είναι να υφίσταται μεταχείριση παιδιού μέσω προστατευτικών-καταπιεστικών νόμων, για το δικό του καλό βέβαια.

Δε χρειάζεται να τονίσουμε πως η αντίθεσή μας τόσο στην «εκ δεξιών» πατριαρχία όσο και στην «εκ αριστερών» χαλαρή ηθικολογία δεν έχει να κάνει με μια υπεράσπιση της Πολιτικής μη-Ορθότητας. Η σύγχρονη ενάρετη οδός «θρέφει» την αντίθετή της: συντηρητικοί πολιτικοί ανακηρύσσουν τους εαυτούς τους Πολιτικά μη-Ορθούς (Politically Incorrect). Μόνο και μόνο επειδή η πολύ-εθνική πολύ-πολιτισμικότητα είναι της μόδας, αυτό δεν κάνει την μόνο-εθνική κουλτούρα λιγότερο εύγευστη απ' ότι ήταν το 1950. Είναι ανούσιο να πάρουμε το ακριβώς αντίθετο από αυτό που προσφέρει ή επιβάλλει η κοινωνία σαν ένα μοντέλο-ρόλων ή σαν ένα επιθυμητό lifestyle σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή. Η πρόκληση δεν είναι μια ακόμα λέξη αντί για ανατροπή. Ο κομορμισμός δεν είναι ποτέ μια κριτική του εμπορεύσιμου αντι-κομορμισμού.

Κοινωνική Οπισθοδρόμηση

Ήδη από το 1835, ο Γάλλος ιστορικός και εύστοχος παρατηρητής Tocqueville⁵ ο οποίος είχε ταξιδέψει στην Αμερική, έγραψε ότι στις Ηνωμένες Πολιτείες, όσο τα άτομα δρουν ως υπεύθυνοι πολίτες (δηλ. όσο υπακούουν τους νόμους του κράτους), είναι ελεύθεροι να διαφέρουν πολιτισμικά και να δρουν αναλόγως δημόσια. Για παράδειγμα, η αρμονική συνύπαρξη διαφόρων θρησκευτικών δογμάτων είναι αποδεκτή. Το ίδιο και η αθεΐα, όσο απλώς υπάρχει σαν ένα ακόμη δόγμα μεταξύ άλλων.⁶ Τα πολιτικά δικαιώματα στην Αμερική αντί να θωρακιστούν εναντίον των διαφορετικών ταυτοτήτων -όπως έγινε στη Γαλλία- σχηματίστηκαν παράλληλα με αυτές. Γινόμαστε πλέον μάρτυρες της Αμερικανοποίησης του καπιταλιστικά ανεπτυγμένου κόσμου, τουλάχιστον στην Δυτική Ευρώπη και την Ιαπωνία.

Αυτό που είναι σήμερα γνωστό ως gay κοινότητα είναι το αποτέλεσμα ενός κοινωνικού κινήματος που αναγκάστηκε να οπισθοχωρήσει. Αν δούμε το παράδειγμα της Νέας Υόρκης, γύρω στα 1900 υπήρχε μια αντρική gay κουλτούρα, με έντονο το

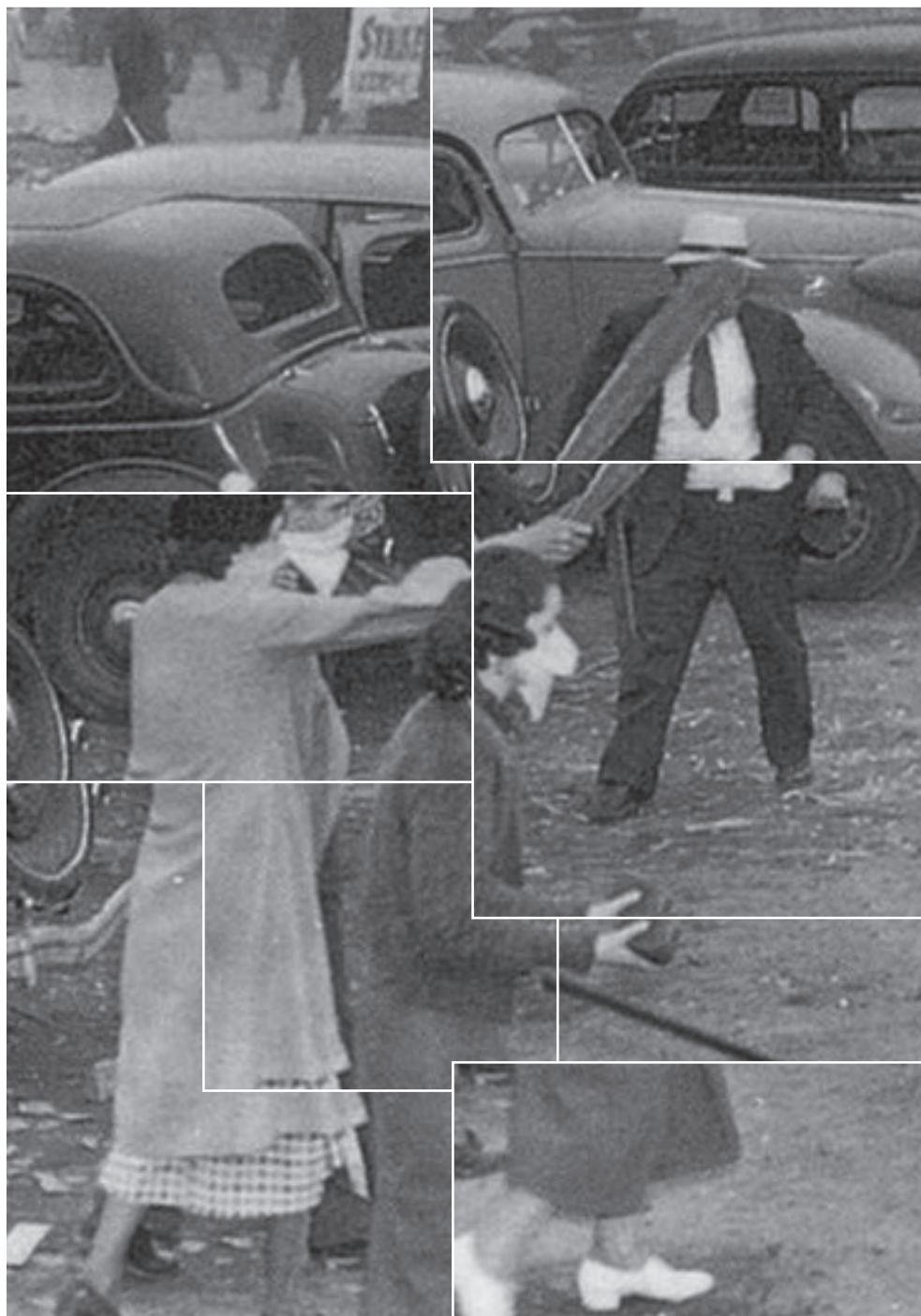
προλεταριακό στοιχείο, ανοιχτή στην ανάμιξη της με ετεροφυλόφιλους και μαύρους άλλων περιοχών (μπαρ, μουσική) και με έντονη πολιτική δραστηριότητα. Καταστάθηκε στα 1920-30. Η γνωστή ως «εξέγερση του Stonewall»⁷ (στις 27 Ιουνίου του 1969) ενάντια στις παρενοχλήσεις και τους ξυλοδαρμούς από την αστυνομία, δεν ήταν ένα γεγονός που αφορούσε μόνο τους gay. Είναι αλήθεια ότι το μίσος των μπάτσων κατευθυνόταν εναντίον των ομοφυλόφιλων, αλλά η αντίδραση των ανθρώπων πήγαινε πέρα από το θέμα και το όριο της σεξουαλικότητας. «Παράλογη, αυθόρμητη, πυρετώδης, γεννημένη από την οργή του lumpen προλεταριάτου» (B.Benderson), η εξέγερση ένωσε τραβεστί, πόρνες και άστεγους εφήβους σε μια ανταρσία που ήταν περισσότερο κοινωνική παρά σεξουαλική, σε μια περίοδο βαθιάς αναταραχής στην Αμερική αλλά και σε όλον τον κόσμο. Είναι η αποτυχία των κοινωνικών αυτών δυνάμεων να συγχωνευτούν σε μια επαναστατική πράξη, που επανέφερε τους διαχωρισμούς ανάμεσά τους και οδήγησε στο σχηματισμό του συνθήματος “gay power” παράλληλα με το “black power” και διάφορα άλλα. Λογικά, αργότερα οι gay κατέληξαν μια εσωστρεφής και απομονωμένη κοινότητα, που προσδιορίζονται με βάση αυτό που υποτίθεται ότι τους διαχωρίζει από τους άλλους, και όχι με βάση το τι έχουν κοινό με τους υπόλοιπους. Τα τεράστια πλήθη που σήμερα συμμετέχουν και διασκεδάζουν στην εντελώς «αβλαβή» και ιδιαιτέρως εμπορική gay pride parade στις 27 Ιουνίου, δεν καταλαβαίνουν ότι χορεύουν πάνω σε κοινωνικές ήττες του παρελθόντος.⁸

Τι είναι gay; Ένας άντρας που πηγαίνει μόνο με άντρες, πεπεισμένος ότι ποτέ δε θα νιώσει έλξη από το αντίθετο φύλο; Πώς μπορεί να το ξέρει; Πώς μπορεί να αποκλείει την πιθανότητα να καταληφθεί από πόθο για μια γυναίκα; Δεν είναι μέρος της ουσίας του πόθου να έρχεται χωρίς προειδοποίηση; (Ένας gay, αντιμετωπίζοντας έναν άντρα που δηλώνει αποκλειστικά ετεροφυλόφιλος, υποψιάζεται και όχι χωρίς λόγο, ότι αυτός ο τύπος με τη μεγάλη αυτοπεποίθηση προστατεύει τον εαυτό του απ’ την πιθανότητα να νιώσει έλξη για έναν άλλον άντρα...).

Ευτυχώς, χάρη σε αυτή τη gay ταυτότητα, ο gay άντρας νιώθει ασφαλής από το διαχωρισμό. (Όσο μένει μέσα στα όριά του. Για παράδειγμα ακόμα και στο San Francisco⁹ ένα ζευγάρι αντρών μπορεί να περπατάει χέρι-χέρι στην Castro¹⁰, αλλά κινδυνεύει να το γιουχάρουν ένα χλμ. πιο κάτω). Διαφορετικά clubs, διαφορετικές γειτονιές, διαφορετική λογοτεχνία και τελευταίο αλλά σημαντικό, διαφορετικό λεξιλόγιο. Η αλήθεια είναι πως πολλοί gay συγγραφείς θα κατέτασσαν αυτό το κείμενο στα «ομοφοβικά», αφού αρνούμαστε την έννοια της gay ταυτότητας¹¹.

Είναι πολύ λυπηρό ότι, προκειμένου να ξεφύγουμε από την πατροπαράδοτη καταπίεση και με την ελπίδα να προχωρήσουμε πέρα από την πατριαρχία, εκατομμύρια ανθρώπων δε φαντάζονται τίποτα καλύτερο από το να εφεύρουμε μια κατηγορία ακόμη στενότερη από την οικογένεια, θεμελιωμένη στην επιλογή του σεξουαλικού αντικειμένου: πέος εναντίον κόλ-

που. Η πράξη μετατρέπεται σε ταυτότητα, ο ορισμός σε πεπρωμένο και η σεξουαλική προτίμηση σε παγκόσμιο όραμα - gay κουλτούρα.¹²

ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΚΟΣΜΟ ΧΩΡΙΣ ΗΘΙΚΗ

Το παρόν άρθρο είναι εισαγωγή σε μία κριτική στα κοινωνικά ήθη, μία συνεισφορά στο αναγκαίο έργο της επαναστατικής ανθρωπολογίας. Το κομμουνιστικό κίνημα έχει ως κεκτημένη μία διάσταση τόσο της τάξης όσο και της ανθρωπότητας. Παρόλο που ο κεντρικός ρόλος του προλετάριου εργάτη είναι η θεμελίωση αυτού του κινήματος, και παρόλο που αυτό το κίνημα δουλεύει για την ανθρώπινη κοινότητα, δεν παίρνει μορφή ούτε εργατισμού¹³ ούτε ανθρωπισμού. Προς το παρόν, ο ρεφορμισμός ζει από το διαχωρισμό (που δημιουργείται) από τη συσσώρευση των απαιτήσεων σε παράλληλες σφαίρες, χωρίς να θέτει σε αμφισβήτηση τις σφαίρες αυτές. Ένα μέτρο της ισχύος οποιουδήποτε κομμουνιστικού κινήματος είναι (ή θα έπρεπε να είναι) η ικανότητά του να αναγνωρίζει και να ξεπερνά στην πράξη το χάσμα ή την αντιπαράθεση μεταξύ της τάξης και του κοινωνικού συνόλου.

Αυτό το χάσμα κι αυτή η αντιπαράθεση ευδοκούν στις αντιφάσεις των συναισθημάτων μας και κάνουν την κριτική των κοινωνικών ηθών ένα ιδιαίτερα «λεπτό» ζήτημα.

Αυτό που ακολουθεί δεν είναι ένα άρθρο για τη «σεξουαλικότητα», η οποία, όπως η οικονομία ή η εργασία, είναι ένα ιστορικό και πολιτισμικό προϊόν. Όπως η οικονομία και η εργασία, η σεξουαλικότητα γεννήθηκε σε μια συγκεκριμένη σφαίρα της ανθρώπινης δραστηριότητας υπό τον καπιταλισμό του δέκατου ένατου αιώνα, οπότε σφυρηλατήθηκε και θεωρητικοποιήθηκε (*ανακαλύφθηκε*), κι έπειτα κατέστη χυδαία από τον καπιταλισμό του εικοστού αιώνα. Μέσα στην ολότητα της κομμουνιστικής ύπαρξης μπορεί να ξεπεραστεί.

Για τους ίδιους λόγους, αυτή δεν είναι «μία κριτική της καθημερινής ζωής», η οποία θα μπορούσε να αναφέρεται στη σεξουαλικότητα ως «αποκλειόμενο» και αντιτιθέμενο με τη δουλειά κοινωνικό χώρο, αλλά μια κριτική των ηθών. «Ήθη» που συμπεριλαμβάνουν ολόκληρο το φάσμα των ανθρώπινων σχέσεων και των συναισθηματικών τους διαστάσεων. Δεν είναι αποκομμένα από την υλική παραγωγή (οι αστικές οικογενειακές αξίες, για παράδειγμα, δεν μπορούν να διαχωριστούν από την ηθική της εργασίας).

Εφόσον ο καπιταλισμός, με τον τρόπο του, συνοψίζει το παρελθόν της ανθρωπότητας που τον δημιούργησε, δεν υπάρχει καμία επαναστατική κριτική χωρίς μία κριτική των κοινωνικών ηθών και των τρόπων ζωής που προηγήθηκαν του καπιταλισμού και αφομοιώθηκαν από αυτόν.

ΕΡΩΤΑΣ – ΕΚΣΤΑΣΗ – ΕΓΚΛΗΜΑ

Έρωτας

Αν κάποιος μπορεί να πιστέψει τα *Χειρόγραφα του 1844* του Μαρξ, «η πιο φυσική σχέση μεταξύ ανθρώπων είναι η σχέση μεταξύ άνδρα και γυναίκας». Αυτή η formula μπορεί να γίνει κατανοητή και να εφαρμοστεί αρκεί να έχουμε υπόψη ότι η ιστορία του ανθρώπου είναι αυτή της χειραφέτησής του από τη φύση με τη δημιουργία της οικονομικής σφαίρας. Η ιδέα ότι ο άνθρωπος είναι αντι-φυσικός, εντελώς ξένος ως προς τη φύση, είναι καθαρός παραλογισμός. Η φύση του ανθρώπου αφορά τόσο ένα βιολογικό δεδομένο – είμαστε πρωτεύοντα θηλαστικά – όσο και τη δραστηριότητα του ως άνθρωπος να τροποποιεί αυτό το βιολογικό δεδομένο κι ότι τον περιβάλλει.

Ο άνθρωπος δεν είναι έξω από τις φυσικές συνθήκες εφόσον είναι μέρος τους. Θέλει όμως να τις κατανοήσει και έχει αρχίσει να παίζει μαζί τους. Μπορεί κανείς να μελετήσει τους λόγους για τους οποίους ο άνθρωπος άρχισε να πειραματίζεται με το περιβάλλον (σε ποιο βαθμό αυτό ήταν αποτέλεσμα των δυσκολιών επιβίωσης, ιδιαίτερα στις εύκρατες περιοχές, κτλ) αλλά ένα είναι σίγουρο: μεταμορφώνοντας το περιβάλλον του κι έπειτα με τη σειρά του υποκείμενος σε μεταμόρφωση από αυτό, ο άνθρωπος έχει τοποθετήσει τον εαυτό του σε μια θέση ριζικά διαφορετική από κάθε άλλη γνωστή κατάσταση της ύλης. Η ικανότητα να παίζει σε κάποιο βαθμό με τους νόμους της ύλης, απαλλαγμένος από τις μεταφυσικές προκαταλήψεις, είναι ακριβώς αυτή που συνιστά την ανθρώπινη ελευθερία. Στερημένος από αυτήν την ελευθερία– εφόσον χρησιμοποιήθηκε για να τροφοδοτήσει την οικονομία – που ο ίδιος δημιούργησε, ο άνθρωπος πρέπει τώρα να την επανακατακτήσει χωρίς να εξαπατά τον εαυτό του σχετικά με το τι είναι η ελευθερία. Δεν είναι ούτε η ελευθερία του απελευθερωμένου και συνεχώς διογκούμενου πόθου, ούτε η ελευθερία να ακολουθεί

(ποιος θα μπορούσε να βγάλει άκρη άλλωστε;) τις προσταγές της Μητέρας Φύσης. Δε θα έπρεπε επίσης να τεθεί κανένας περιορισμός στην ελευθερία του, να παίζει με τους κανόνες της ύλης- είτε κάποιος μιλάει για την αλλαγή της ροής ενός ποταμού είτε για τη σεξουαλική χρήση μίας οπής που δεν είναι από τη φύση «προορισμένη» γι' αυτό το σκοπό. Τελικά, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι το να ρισκάρεις είναι η μόνη εγγύηση ελευθερίας.

Εφόσον η ανθρώπινη ελευθερία πρέπει να κατέχει πλήρως τα ηνία, μία κριτική των ανθρώπινων ηθών δεν πρέπει να καταδεικνύει τη μία ή την άλλη πρακτική ως σύμβολο υποβάθμισης. Έχει γραφεί ότι στο σύγχρονο κόσμο η ελευθερία, όπως ταιριάζει στα κοινωνικά ήθη, περιορίζεται στην δραστηριότητα του αυνανισμού (μόνος ή με έναν ή και περισσότερους συντρόφους). Το να περιορίζεται κάποιος σε αυτό, σημαίνει ότι παρανοεί την ουσία της σεξουαλικής ένδειας. Χρειάζεται να το παιδέψουμε κι άλλο; Το να μαλακίζεσαι μόνος σου θεωρείται πολύ λιγότερο απεχθές και χυδαίο από το να χουφτώνεσαι με κάποιον στο σκοτάδι. Το να διαβάσεις ένα καλό περιπετειώδες μυθιστόρημα πιστεύεται ότι μπορεί να είναι πολύ πιο συναρπαστικό από μία ομαδική περιήγηση. Η πραγματική φτώχεια είναι να ζεις σε έναν κόσμο όπου η περιπέτεια υπάρχει μόνο στα βιβλία. Οτιδήποτε φαντασιώνεται ένα άτομο για ένα άλλο, είτε το κάνει πράξη είτε όχι, δεν είναι αηδιαστικό. Το αηδιαστικό κομμάτι είναι όλες οι προϋποθέσεις που πρέπει να εκπληρωθούν για να βρεθούν δύο άνθρωποι. Όταν, στις προσωπικές αγγελίες, ένας γενειοφόρος άνδρας προσκαλεί την ηλικιωμένη κυρία και τον σκύλο της που μένουν από πάνω για να περάσουν καλά, δεν είναι ούτε τα γένια ούτε το προχωρημένο της ηλικίας, ούτε η κτηνοφιλία που βρίσκουμε αηδιαστικά. Αυτό που είναι πραγματικά αποκρουστικό είναι ότι με τη δημοσίευση της αγγελίας στη *Liberation*, ο πόθος του γενειοφόρου άνδρα έγινε πεδίο αγοραπωλησιών για ένα ιδιαίτερος εμετικό ιδεολογικό εμπόρευμα.

Κάποιος που κάθεται μόνος στο δωμάτιό του προσχεδιάζοντας ένα θεωρητικό άρθρο, εφόσον το συγκεκριμένο άρθρο ανταποκρίνεται στην κοινωνική πραγματικότητα και συνδέεται με αυτήν, είναι απομονωμένος από τον συνάνθρωπό του λιγότερο από όσο αν μετακινείται στον υπόγειο ή είναι στη δουλειά. Η ουσία της σεξουαλικής χυδαιότητας και φτώχειας δεν ενυπάρχει στη μία ή στην άλλη σεξουαλική δραστηριότητα, παρόλο που η επικράτηση μίας δραστηριότητας μπορεί να είναι ενδεικτική αυτής της φτώχειας. Θα έπρεπε μάλλον να αποδοθεί στο γεγονός ότι είτε μόνος, είτε με έναν ακόμη άνθρωπο ή δέκα ακόμη ανθρώπους, το άτομο είναι αθεράπευτα διαχωρισμένο από την ανθρωπότητα εξαιτίας των σχέσεων του ανταγωνισμού, της εξάντλησης και της πλήξης. Εξάντληση προκαλούμενη από τη δουλειά, πλήξη με τους ρόλους, πλήξη επίσης με τη σεξουαλικότητα ως διαχωρισμένη δραστηριότητα.

Η σεξουαλική φτώχεια είναι πρώτα και σημαντικότερα απ' όλα οι κοινωνικοί περιορισμοί – ο καταναγκασμός της μισθωτής εργασίας και η νοσηρή μεμφι-

μοιρία για τις ψυχολογικές και φυσιολογικές κακουχίες – οι οποίοι υπάρχουν σε μία σφαίρα που παρουσιάζεται από τη κυρίαρχη κουλτούρα και την αντι-κουλτούρα της ως ένας από τους τελευταίους φραγμούς σε έναν κόσμο όπου η περιπέτεια είναι ακόμα πιθανή. Η σεξουαλική φτώχεια είναι επίσης, στο βαθμό που η καπιταλιστική και ιουδαιοχριστιανική κοινωνία επιβάλλεται πάνω στον άνθρωπο, η προφανής αδυναμία του ανθρώπου μπροστά σ' αυτό που ο δυτικός πολιτισμός έχει διαμορφώσει ως σεξουαλικότητα.

Από το στωικισμό, την κυρίαρχη κοσμοθεωρία της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, ο χριστιανισμός υιοθέτησε τη δίπτυχη ιδέα ότι από τη μία η σεξουαλικότητα είναι η βάση όλης της ηδονής και, από την άλλη ότι μπορεί και πρέπει να υπόκειται σε έλεγχο. Οι ανατο-

λικές κουλτούρες, με μία ανοιχτή επιβεβαίωση της σεξουαλικότητας (και όχι μόνο στην κρεβατοκάμαρα) τείνουν σε έναν παν-σεξουαλισμό όπου η συνουσία πρέπει βεβαίως να υπόκειται σε έλεγχο αλλά με τον ίδιο τρόπο όπως όλα τα υπόλοιπα – δεν κατέχει καμία ιδιαίτερη θέση. Η δυτική κουλτούρα δεν κακομεταχειρίζεται τη σεξουαλικότητα με το να την ξεχνάει αλλά με το να μη σκέφτεται τίποτα άλλο. Τα πάντα έχουν γίνει σεξουαλικά. Ο ενθουσιασμός για το σεξ και η οργάνωσή του από την ιουδαιοχριστιανική κοινωνία είναι πολύ τρομακτικότερα από την καταπίεση και την καταστολή του σεξ. Η δυτική κουλτούρα έχει ανάγκη το σεξ όχι μόνο στην κρυμμένη αλήθεια της φυσιολογικής συνείδησης, αλλά και της τρέλας (υστερίας) επίσης. Στην αρχή της ηθικής κρίσης, ο Freud ανακαλύπτει ότι η σεξουαλικότητα είναι το μεγάλο μυστικό ολόκληρου του κόσμου και κάθε πολιτισμού.

Η σεξουαλική ένδεια είναι μια διαπάλη μεταξύ δύο ηθικών τάξεων, της παραδοσιακής και της σύγχρονης, οι οποίες λίγο πολύ εμφωλεύουν στα σύγχρονα μυαλά και τους αδένες μας. Από τη μία, υποφέρει κάποιος από τους περιορισμούς της παλιάς ηθικής τάξης και της εργασίας, η οποία αποτρέπει κάποιον να πετύχει το μνημειώδες ιδανικό της σεξουαλικής και ερωτικής πληρότητας. Από την άλλη, όσο περισσότερο κάποιος απελευθερώνεται από αυτούς τους περιορισμούς (ή φαντάζεται πως απελευθερώνεται) τόσο περισσότερο αυτό το ιδανικό φαντάζει μη ικανοποιητικό και κενό περιεχομένου.

Μία τάση και η θεαματική της απεικόνιση, αν συνυπολογιστούν, δεν αποτελούν μία ολότητα. Ενώ μία σχετική απελευθέρωση από τα ήθη χαρακτηρίζει την εποχή μας, η παραδοσιακή ηθική τάξη δεν έχει εξαφανιστεί. Απλά δοκιμάστε να είστε απροκάλυπτα παιδόφιλος. Η παραδοσιακή τάξη ακόμα λειτουργεί και θα συνεχίσει, για μία μεγάλη μερίδα του παγκόσμιου πληθυσμού στα βιομηχανοποιη-

μένα έθνη, να λειτουργεί για πολύ καιρό. Σε πολλά μέρη του κόσμου (Ισλάμ, χώρες του ανατολικού μπλοκ), είναι ακόμα επικρατέστερη και επιβλαβής. Ακόμα και στη Γαλλία, οι αντιπρόσωποί της (κληρικοί της Ρώμης και της Μόσχας) είναι κάθε άλλο παρά αδρανείς. Το μέγεθος των δεινών που προκαλούνται από τα αδικήματά τους είναι τόσο μεγάλο που κανείς δε θα μας απαγόρευε να

τους αποκηρύξουμε στο όνομα του γεγονότος πως το κεφάλαιο είναι αυτό που υπονομεύει τη θεμελίωση της παραδοσιακής ηθικής τάξης. Δεν είναι αλήθεια ότι κάθε εξέγερση ενάντια σε αυτήν την τάξη τείνει προς το νέο-ρεφορμισμό. Η εξέγερση μπορεί ακόμα να είναι η κραυγή του καταπιεσμένου όντος, που εμπεριέχει το σπόρο μίας απεριόριστης ποικιλίας σεξουαλικών και αισθησιακών πρακτικών που καταστέλλονται για χιλιάδες χρόνια από καταπιεστικές κοινωνίες.

Ως τώρα, θα έπρεπε να έχει γίνει ξεκάθαρο ότι δεν είμαστε αντίθετοι με τις «διαστροφές». Δεν είμαστε ούτε καν αντίθετοι στην εφόρου ζωής ετεροσεξουαλική μονογαμία. Παρόλα αυτά, όταν συγγραφείς και καλλιτέχνες (οι σουρεαλιστές για παράδειγμα) μας προσφέρουν *l' amour fou* («τρελή» αγάπη) ως το άθροισμα των επιθυμητών, είμαστε αναγκασμένοι να αναγνωρίσουμε ότι εμπίπτουν στον σύγχρονο μύθο του δυτικού κόσμου. Ο προορισμός αυτού του μύθου είναι να παρέχει ένα επιπλέον μερίδιο ψυχής στα ζευγάρια, απομονωμένα άτομα τα οποία διανομορφώνουν την καλύτερη βάση για την καπιταλιστική οικονομία. Ανάμεσα στα πλούτη που θα άδραχνε μια ανθρωπότητα απαλλαγμένη από το κεφάλαιο είναι η απεριόριστη ποικιλία ανώμαλης και πολύμορφης σεξουαλικότητας και αισθαντικότητας. Μόνο όταν αυτές οι πρακτικές ευδοκιμήσουν θα μπορεί η αγάπη, όπως ο André Breton ή τα μυθιστορήματα άρλεκιν την υμνούν, να αποκαλυφθεί ως αυτό που είναι, ένα μεταβατικό πολιτισμικό κατασκεύασμα.

Η παραδοσιακή ηθική τάξη είναι καταπιεστική και ως τέτοια πρέπει να κριτικάρεται και να καταπολεμάται. Αλλά αν είναι σε κρίση, δεν είναι γιατί οι πρόγονοί μας είχαν λιγότερη αίσθηση της ελευθερίας από τους σύγχρονούς μας. Είναι επειδή οι ηθικοί κανόνες της αστικής τάξης αποκαλύπτουν την αδυναμία τους να προσαρμοστούν στις μοντέρνες συνθήκες παραγωγής και διακίνησης των αγαθών.

Η αστική ηθική τάξη, η οποία διαμορφώθηκε πλήρως κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα και μεταδόθηκε μέσω της θρησκείας και της κοσμικής εκπαίδευσης, γεννήθηκε λόγω της ανάγκης για μια ιδεολογική επέκταση της βιομηχανικής καπιταλιστικής κυριαρχίας σε μια περίοδο όπου το κεφάλαιο δεν ήταν ακόμη ολοκληρωτικά κυρίαρχο. Ηθικοί κανόνες για το σεξ, την οικογένεια και τη δουλειά πήγαν χέρι χέρι. Οι αστικές και μικρο-αστικές αξίες λειτούργησαν σαν πλατφόρμα για το κεφάλαιο: η οικογενειακή ζωή, η ιδιοκτησία ως ο καρπός του μόχθου και της αποταμίευσης, η δουλειά ως τρομερά σκληρή αλλά απαραίτητη. Στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα, το κεφάλαιο κατέλαβε τον κοινωνικό χώρο στο σύνολό του. Έγινε απαραίτητο και αναπόφευκτο. Η μισθωτή εργασία ήταν η μόνη δυνατή δραστηριότητα αφού δεν υπήρχε καμία άλλη. Έτσι τη στιγμή ακριβώς που μας επιβάλλεται, η μισθωτή εργασία μπορεί να παρουσιάζεται μη-καταπιεστική, ως μια εγγύηση ελευθερίας. Εφόσον κάθε τι είναι εμπορεύσιμο κάθε ηθικός κανόνας καταλήγει να είναι άχρηστος και απαρχαιωμένος. Κατέχουμε την ιδιοκτησία πριν την αποταμίευση, εξαιτίας της πίστωσης. Καθένας δουλεύει γιατί είναι πρακτικό, και όχι από αίσθημα καθήκοντος. Η διευρυμένη οικογένεια δίνει τη θέση της στην πυρηνική, η οποία με τη σειρά της διαταράσσεται κάτω από τον περιορισμό του χρήματος και της δουλειάς. Τα σχολεία και τα ΜΜΕ συναγωνίζονται τους γονείς για εξουσία, επιρροή και ανατροφή. Όλα όσα το *Κομμουνιστικό Μανιφέστο* είχε προαναγγείλει, εκπληρώθηκαν με τον καπιταλισμό. Καθώς οι δημόσιοι χώροι όπου οι άνθρωποι της εργατικής τάξης ξοδεύουν τις ζωές τους έγιναν όλο και πιο σπάνιοι και αντικαταστάθηκαν από καταναλωτικά κέντρα (ντίσκο, εμπορικά κέντρα), τα οποία δεν έχουν τον ίδιο συναισθηματικό χαρακτήρα, πάρα πολλά απαιτούνται από την οικογένεια ακριβώς τη στιγμή που αυτή είναι σε θέση να προσφέρει τα ελάχιστα.

Πίσω από την κρίση των ηθών της αστικής τάξης ενυπάρχει και μία βαθύτερη κρίση στην καπιταλιστική ηθική. Είναι δύσκολο να καθιερώσεις ήθη, να βρεις τρόπους αλληλεπίδρασης και συμπεριφοράς, οι οποίοι να ξεπερνούν τη χρεοκοπημένη αστική ηθική. Τι είδους ηθική προσφέρει ο σύγχρονος καπιταλισμός στους ανθρώπους; Η καθυπόταξη των πάντων στο κεφάλαιο και η παρουσία της καπιταλιστικής ηθικής παντού θεωρητικά καθιστά κάθε προηγούμενο σύστημα υποστήριξης περιττό. Ευτυχώς, αυτό δεν λειτουργεί. Δεν υπάρχει τώρα, και ούτε θα υπάρξει ποτέ, μια εξολοκλήρου, καθαρά, απόλυτα καπιταλιστική κοινωνία. Ένα είναι σίγουρο, το κεφάλαιο δημιουργεί τίποτα από το τίποτα. Μεταμορφώνει τα όντα και τις σχέσεις που δημιουργούνται έξω από αυτό (εσωτερικοί μετανάστες, ξεπεσμένοι μικροαστοί, πρόσφυγες) και πάντα κάτι από τις προηγούμενες κοινωνι-

κές σχέσεις παραμένει τουλάχιστον με τη μορφή της νοσταλγίας. Επιπλέον, η ίδια η λειτουργία του κεφαλαίου δεν είναι αρμονική: δεν μπορεί να κρατήσει την υπόσχεσή του για έναν ονειρικό κόσμο όπως στις διαφημίσεις κι αυτό προκαλεί μία αντίδραση, μία οπισθοδρόμηση σε παραδοσιακές αξίες που έχουν ξεπεραστεί, όπως π.χ. η οικογένεια. Πράγμα που εξηγεί το γεγονός ότι οι άνθρωποι εξακολουθούν να παντρεύονται παρόλο που ένας στους τρεις ή τέσσερις γάμους καταλήγει σε διαζύγιο. Τελικά, επειδή πρέπει να καθοδηγεί, να περιορίζει και να τραμπουκίζει τους μισθωτούς εργάτες, το κεφάλαιο πρέπει συνεχώς να επανεισάγει τις κατάλληλες αξίες της εξουσίας και υπακοής τις οποίες η τωρινή του φάση καθιστά απαρχαιωμένες. Το αποτέλεσμα είναι η συνεχής χρήση της παλιάς ιδεολογίας σε σύνδεση με την καινούρια (συμμετοχή, κλπ).

Η εποχή μας είναι αυτή της συνύπαρξης των ηθικών τάξεων και της διάδοσης των κοινωνικών κωδικών και όχι της κατάργησής τους. Η ενοχή (ο διαρκής φόβος παραβίασης ενός taboo) αντικαταστάθηκε από την αγωνία (το συναίσθημα ότι κάποιος δεν έχει οδηγιά σημεία για τις επιλογές που πρέπει να γίνουν). Οι νευρώσεις και η υστερία, οι ιστορικές ασθένειες μιας περασμένης εποχής, αντικαταστάθηκαν από το ναρκισσισμό και τη σχιζοφρένια.

Αυτό που καθοδηγεί τη συμπεριφορά των συγχρόνων μας είναι όλο και λιγότερο ένα ολοκληρωμένο σύνολο επιταγών, που κληροδοτούνται από τον πατέρα-πατριάρχη ή τον παπά και οι οποίες δεν μπορούν να τεθούν υπό αμφισβήτηση, και περισσότερο ένα είδος χρηστικής ηθικής τάξης για την ικανοποίηση του ατόμου, υποβοηθούμενη από τη φетиχοποίηση του σώματος και μια φρενήρη ψυχολογικοποίηση στην οποία η ερμηνειο-μανία παίρνει τη θέση της εξομολόγησης και της εξέτασης της συνείδησης.

Μπροστά από την εποχή του, ο de Sade απλά προέβλεψε τη δική μας, αυτή της εξαφάνισης κάθε ηθικής εγγύησης, πριν ο άνθρωπος γίνει ο εαυτός του. Αργά ή γρήγορα κάποιος βιώνει την ίδια αβάσταχτη ανία διαβάζοντας τον μονότονο κατάλογο του μαρκησίου, όπως όταν διαβάζει τις προσωπικές αγγελίες με την ατέλειωτη επανάληψη των μορφών μιας απόλαυσης χωρίς επικοινωνία. Η επιθυμία κατά τον de Sade (σαδιστική επιθυμία) στοχεύει να αντικειμενοποιήσει τους άλλους ανθρώπους, να τους μετατρέψει σε πηλό από τον οποίο μπορεί να πλάσει τις φαντασιώσεις

του. Η εξόντωση της διαφορετικότητας, η άρνηση εξάρτησης από τις επιθυμίες κάποιου άλλου είναι μια νοσηρή συμπεριφορά που σημαίνει την επανάληψη του ίδιου πράγματος και θάνατο. Ενώ ο ήρωας του de Sade χρειάζεται να διαλύσει τους κοινωνικούς περιορισμούς, ο σύγχρονος άνθρωπος και η λογική της αυτοϊκανοποίησης γίνεται ο δικός του φαντασιακός πηλός. Αντί να παρασυρθεί από τις επιθυμίες του, «συνειδητοποιεί τις φαντασιώσεις του». Τουλάχιστον προσπαθεί, όπως κάποιος που κάνει «jogging» αντί να τρέχει για ευχαρίστηση ή επειδή βιάζεται να πάει κάπου. Ο σύγχρονος άνθρωπος δε χάνει τον εαυτό του μέσα στο σύντροφό του – διαχειρίζεται και εξελίσσει τα όριά του για σαρκική απόλαυση, την έφεσή του για οργασμό. Δαμαστής χωρίς μαστίγιο του ίδιου του σώματος του, του λέει, «Ελα!» ή «Πιο δυνατά!» ή «Τρέξε!» ή «Χόρεψε!»

Για το σύγχρονο άνθρωπο, η υποχρέωση να δουλέψει έχει αντικατασταθεί από την υποχρέωση εποικοδομητικού ελεύθερου χρόνου, οι σεξουαλικοί περιορισμοί από τη δυσκολία να αποκτήσει μια σεξουαλική ταυτότητα. Η ναρκισσιστική κουλτούρα συνάδει με μια νέα λειτουργία για τη θρησκεία, αντί να προκαλεί τη μετάβαση, αμβλύνει, εν μέρει, το πέρασμα από κρίσιμες περιόδους της ζωής – ενηλικίωση, γάμος, θάνατος. Πράγματι, για να εκσυγχρονιστεί ο άνθρωπος η θρησκεία δεν είναι αρκετή – χρειάζεται επίσης τη βοήθεια της οικογένειας! Όπως λέει ένας ψυχολόγος (C. Lasch, *Le Monde*, April 12, 1981): «Όχι μια υπερβολικά παρούσα οικογένεια, όπως το 19^ο αιώνα, αλλά μια υπερβολικά απύουσα. Ορίζεται όχι από την ηθική της εργασίας ή του σεξουαλικού περιορισμού αλλά από την ηθική της επιβίωσης και της σεξουαλικής ακολασίας».

Μέσα στην ηθική κρίση που αντιμετωπίζει η δυτική κοινωνία, ο άνθρωπος έχει λιγότερα εφόδια από ποτέ να επιλύσει «το ζήτημα του sex». Όταν αυτό το ζήτημα αναδεικνύεται σε όλη τη απογυμνωμένη του αίγλη, τότε έχει κανείς την καλύτερη ευκαιρία να καταλάβει ότι στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει τέτοιο ζήτημα.

Το σεξ, καταπιεσμένο για δύο χιλιάδες χρόνια, αναδεικνύεται μόνο για να γίνει εμπόρευμα, το θύμα μίας εμπορευματοποίησης που κυριεύει τα πάντα – πανικοβάλλοντας τον, όλο και περισσότερο χαμένο, σύγχρονο άνθρωπο. Σε έναν κόσμο εμπορευμάτων, η αχαλίνωτη αναζήτηση του αισθησιασμού (όπως στο *La Grande Abbuffata*¹⁴, [Blow-Out] 1973) απομονώνει το άτομο ακόμα περισσότερο από την ανθρωπότητα, από τους συντρόφους του, από τον εαυτό του. Μόλις η ιδέα ότι το σεξ είναι αλλοτριωτικό και ολέθριο προβληθεί ξανά, θα ξεπέσουμε πάλι στο Χριστιανισμό.

Το έργο ενός George Bataille¹⁵ (1897-1962), για παράδειγμα, αποκαλύπτει αυτή την εξέλιξη στη δυτική κοινωνία από το 1900. Πηγαίνοντας αντίθετα με την ιστορία του πολιτισμού, ο Bataille ξεκινά από τη σεξουαλικότητα και πηγαίνει πίσω στη θρησκεία. Από το έργο φαντασίας *Το Μάτι* [l'Œil (1928)] μέχρι το τέλος της ζωής του, ο Bataille πέρασε όλο του το χρόνο εξερευνώντας τι κρυβόταν πίσω από

το μάτι. Διέσχισε μονοπάτια με το επαναστατικό κίνημα και ξαφνικά και εύκολα δραστηριοποιήθηκε μακριά από αυτό – ειδικά από τη στιγμή που αυτό το κίνημα ουσιαστικά εξαφανίστηκε. Παρ' όλα αυτά, είχε χρόνο, στα τέλη της δεκαετίας του '30, να αποδεχθεί θέσεις που πρόσκεινται στον αντιφασισμό μπροστά την απειλή του πολέμου, η διαύγεια των οποίων είναι σε οξεία αντίθεση με την αμετροέπεια που είχε να επιδείξει η συντριπτική πλειοψηφία της άκρας αριστεράς. Αυτό εξηγεί την αμφισημία του έργου του. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν μία απεικόνιση των θρησκευτικών αδιεξόδων όπου η εμπειρία της αχαλίνωτης σεξουαλικότητας που ωθείται στα άκρα αναπόφευκτα οδηγεί σε:

«Ένα μπουρδέλο είναι η αληθινή μου εκκλησία, το μόνο που δεν κατευνάζει αρκετά.» (*Le Coupable*, δημοσιευμένο στα 1944).

Αν και εδώ, όπως και στο μεγαλύτερο τμήμα του έργου του, αρκέστηκε στο να πάει στο αντίθετο άκρο των αποδεκτών αξιών, διαπλάθοντας μία καινούρια εκδοχή του Σατανισμού, έγραψε και μερικές γραμμές που αποκαλύπτουν μεγάλη διαίσθηση για τις ουσιαστικές διαστάσεις του κομμουνισμού: «θεωρώντας τη διαστροφή και το έγκλημα όχι σαν ξεχωριστές αξίες αλλά σαν πράγματα που πρέπει να ενσωματωθούν στην ανθρώπινη ολότητα». (*Oeuvres*, 4 Απριλίου, 1936).

Έκσταση

Μέσω των πολιτισμικών δομών (η αγάπη όπως στην αρχαία Ελλάδα, η αριστοκρατική αγάπη, σχέσεις συγγένειας, η αστική επικοινωνία, κλπ) τις οποίες γέννησαν, οι συναισθηματικές και σεξουαλικές μας ζωές ήταν ανέκαθεν ταυτόχρονα πηγή και αντικείμενο πάθους και διαμάχης, όπως επίσης και σταυροδρόμι με μια άλλη πολιτισμική σφαίρα - το ιερό. Όντας εκστασιασμένος, με την αίσθηση της κοινότητας με τη φύση, ο άνθρωπος φιλοδοξεί να φτάσει πέρα από τα όρια του ατομικού, και αυτή η φιλοδοξία εκφράζεται υπό τη μορφή παροξυσμού. Διοχετευμένη προς το σύμπαν ή την θεϊκότητα, για να ταυτιστεί αυτή η φιλοδοξία με το ανθρώπινο γένος, φοράει μέχρι τώρα τα περίβλεπτα κουρέλια του ιερού. Η θρησκεία γενικά και ο μονοθεϊσμός ειδικότερα, έχουν θέσει στενά

όρια σχετικά με το ιερό, προσδίδοντάς του ένα καθοδηγητικό ρόλο και απομακρύνοντάς το από την ανθρώπινη ζωή. Ενώ στις πρωτόγονες κοινωνίες το ιερό είναι αδιαχώριστο από την καθημερινότητα, οι κρατικές κοινωνίες το εξειδικεύουν όλο και περισσότερο. Η καπιταλιστική κοινωνία δεν έχει διαλύσει το ιερό, αλλά το έχει καταστείλει. Πολλαπλές υπολειμματικές και ψεύτικες εκδηλώσεις του, συνεχίζουν να επιβαρύνουν την κοινωνική ζωή. Αντιμέτωπη με ένα κόσμο όπου παλιά θρησκευτικά αρχέτυπα και η εμπορική τυποποίηση των πάντων συνυπάρχουν, η κομμουνιστική κριτική έχει δύο αιχμές - πρέπει να αποϊεροποιήσει, με άλλα λόγια να ξετρυπώσει όλα τα παλιά ταμπό από τις κρυψώνες τους και να προετοιμάσει το ξεπέραςμα του ιερού, το οποίο ο καπιταλισμός έχει απλά υποβαθμίσει.

Αποϊεροποίηση λοιπόν, εκείνων των περιοχών όπου γέρικα διαβολάκια έχουν κρυφτεί - όπως το εφηβαίο για παράδειγμα. Ενάντια στην λατρεία του πέους, ενάντια στον επεκτατικό ιμπεριαλισμό του πέους, ο φεμινισμός δεν βρήκε τίποτα καλύτερο από τη φετιχοποίηση του γυναικείου κόλπου. Εφοδιασμένος με στοίβες λογοτεχνίας και πάθος, κατέστησε τον κόλπο την εστία της διαφορετικότητάς του, τη σκοτεινή πτυχή μέσα στην οποία βρίσκεται η απόλυτη ύπαρξή του. Ο βιασμός τότε γίνεται το έγκλημα των εγκλημάτων, μια οντολογική επίθεση. Λες και είναι πολύ πιο αηδιαστικό ένα πέος που δεισδύει σε μια γυναίκα με τη βία από τον εξαναγκασμό μιας γυναίκας στη μισθωτή δουλειά κάτω από την οικονομική πίεση. Είναι αλήθεια πως στην πρώτη περίπτωση ο ένοχος βρίσκεται εύκολα - είναι ένα άτομο - ενώ στην τελευταία περίπτωση ο ένοχος είναι μια κοινωνική σχέση. Είναι πιο εύκολο να ξορκίζει κανείς τους φόβους του μετατρέποντας το βιασμό σε βλασφημία, μια εισβολή στο ιερότερο των ιερών. Λες και η χειραγωγή με τη διαφήμιση, τη διαρκή σωματική εκμετάλλευση και το φακέλωμα από τις κρατικές υπηρεσίες είναι μορφές βίας λιγότερο σημαντικές κατά την επίθεσή τους εναντίον του ατόμου συγκριτικά με την επιβαλλόμενη συνουσία.

Τελικά, αυτό που κάνει το Σομαλό να ξεσκίζει την κλειτορίδα της γυναίκας του και αυτό που οδηγεί τους φεμινιστές, πηγάζουν από μια κοινή αντίληψη - και για τους δυο είναι αποδεκτό ότι η ανθρώπινη ατομικότητα μπορεί να αποτελεί αντικείμενο ιδιοκτησίας. Ο Σομαλός, πεπεισμένος ότι η γυναίκα του είναι τμήμα του κοπαδιού του, αισθάνεται υποχρεωμένος να την προστατέψει από τη γυναικεία επιθυμία, ένα επικίνδυνο παράσιτο για την οικονομία του κοπαδιού. Αλλά έτσι, περικόπτει και φτωχώνει τη δική του ευχαρίστηση, τη δική του επιθυμία. Η γυναικεία κλειτορίδα είναι ο συμβολικός στόχος όλης της ανθρώπινης επιθυμίας, ανεξαρτήτως φύλου. Αυτή η ακρωτηριασμένη γυναίκα *υπέστη ακρωτηριασμό από όλη την ανθρωπότητα*. Η φεμινίστρια που μαίνεται ότι το σώμα της ανήκει στον εαυτό της, θα ήθελε να κρατήσει την επιθυμία της για τον εαυτό της. Αλλά όταν βιώσει την επιθυμία, εισέρχεται σε μια κοινωνία όπου κάθε ιδιοποίηση διαλύεται.

Ο ισχυρισμός «Το σώμα μου ανήκει» θα έδινε ουσία στα «Δικαιώματα του Ανθρώπου» του 1789. Σαν να μην έχει ειπωθεί και ξαναειπωθεί ότι αυτά τα δι-

καιώματα αναφέρονται μόνο σε μια αφηρημένη έννοια του ανθρώπου και ότι, τελικά, ο αστός ως άτομο (με τους σύγχρονους όρους «λευκός, άντρας, πάνω από 21 και αστός») είναι ο ίδιος εμπνευστής και δικαιούχος! Οι νεορεφορμιστές ισχυρίζονται πως κλείνουν αυτήν την τρύπα συγκεντρώνοντας την πραγματική ουσία και αποδίδοντάς την σ' αυτόν τον ως τώρα αφηρημένο «άνθρωπο». Αλλά ο «πραγματικός άνθρωπος» δεν είναι άλλος από τη γυναίκα, τον Εβραίο, τον Κορσικανό, τον ομοφυλόφιλο, το Βιετναμέζο, κτλ. Το «το σώμα μου μου ανήκει» συμμορφώνεται με μια αστική επανάσταση που διαρκώς ολοκληρώνεται, που τελειοποιείται με το να ζητείται για τη δημοκρατία όχι μια απλή μορφή αλλά και περιεχόμενο. Στο όνομα αυτού του σκοπού, ασκούν κριτική στις επιπτώσεις.

Το να απαιτεί κανείς την ιδιοκτησία του σώματός του αποτελεί ανανέωση της αστικής απαίτησης για το δικαίωμα της ατομικής ιδιοκτησίας. Για να ξεφύγει από την κοσμική καταπίεση των γυναικών, που κάποτε (και μέχρι σήμερα, σε άλλες μορφές) αντιμετώπιζονταν από τους συζύγους τους ως ιδιοκτησία, η φεμινίστρια δεν έχει βρει τίποτα καλύτερο από το να διευρύνει το δικαίωμα της ατομικής ιδιοκτησίας. Αν μπορεί η γυναίκα να έχει δική της ιδιοκτησία, τότε θα είναι προστατευμένη - και οι καλοί φράχτες κάνουν τους καλούς γείτονες! Σε αυτήν την αξιολύπητη απαίτηση, βλέπουμε την αντανάκλαση των μέτρων «ασφαλείας» και των πολιτικών κομμάτων που θα μοίραζαν μεταξύ τους με κάθε κόστος τους σύγχρονους μας. Αυτή η απαίτηση γεννήθηκε από μια αντίληψη κολλημένη μακριά απ' την ουσία, εκεί όπου η ιδιοποίηση είναι το μόνο μέσο που μπορεί να φανταστεί κανείς για να είναι κύριος ενός πράγματος (σ' αυτήν την περίπτωση του σώματός του). Τα σώματά μας ανήκουν σ' αυτούς που μας αγαπάνε, όχι λόγω κάποιου νομικά κατοχυρωμένου «δικαιώματος», αλλά επειδή ζούμε και κινούμαστε ψυχή και σώμα, απλά ως λειτουργία αυτών. Και, στο μέτρο που μπορούμε να αγαπήσουμε το ανθρώπινο είδος, το σώμα μας ανήκει σε αυτό.

Ακόμη και κατά την αποϊεροποίηση, η κομμουνιστική κριτική πρέπει να καταγγείλει την καπιταλιστική ουτοπία ενός κόσμου όπου δε θα μπορεί πια κανείς να αγαπήσει μέχρι θανάτου, όπου όλα θα ισοπεδώνονται, τα πάντα θα είναι ίσης αξίας και άρα ανταλλάξιμα. Ο αθλητισμός, η εργασία, το σεξ, θα συμμετέχουν όλα στον ίδιο ποσοτικοποιημένο, κομμένο σα σαλάμι βιομηχανικό χρόνο. Οι σεξολόγοι θα έχουν τη δυνατότητα να επιδιορθώσουν κάθε παραπαίουσα λίμπιντο, οι ψυχοθεραπευτές θα μας απαλύνουν κάθε ψυχικό πόνο, η αστυνομία, με την υποστήριξη της χημείας, θα αποτρέπουν κάθε παραστράτημα. Σε ένα τέτοιο κόσμο, καμιά σφαίρα της ανθρώπινης δραστηριότητας - η οποία θα μπορούσε να γίνει το αντικείμενο ενός παιχνιδιού στο οποίο το διακύβευμα είναι ολόκληρη η ζωή - δε θα μπορούσε να δώσει έναν άλλο ρυθμό στο χρόνο.

Η μη ιστορική ψευδαισθήση, που είναι το θεμέλιο των μυστικιστικών πρακτικών, είναι επικίνδυνη. Εξ ορισμού, μόνο εκείνο το τμήμα των πρακτικών αυτών, το οποίο δεν είναι πραγματικά δικό τους είναι ενδιαφέρον για εμάς, εκείνο

που μπορεί να κοινωνηθεί. Δε μπορεί κάποιος να βγει εκτός της ιστορίας, αλλά η ιστορία, είτε αυτή αναφέρεται σ' ένα άτομο είτε στο ανθρώπινο γένος, δεν είναι η καθαρή γραμμική κίνηση που ο καπιταλισμός προσπαθεί να παράγει και προσπαθεί να πείσει τους ανθρώπους ότι παράγει. Η ιστορία περιλαμβάνει απόγεια που φτάνουν πέρα και έξω από το παρόν, οργανισμούς που χάνεται ο ένας μέσα στον άλλο, στην κοινωνικότητα και στο είδος.

« Ο χριστιανισμός έδωσε ουσία στην έννοια του ιερού αλλά η φύση του ιερού (...) είναι ίσως ότι πιο άπιαστο υπάρχει μεταξύ των ανθρώπων. Το ιερό δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια προνομιά στιγμή βαθύτερης κοινότητας με αυτά που συνήθως καταπνίγουμε. (G. Bataille, "The Sacred") .

Αυτή η στιγμή «βαθύτερης κοινότητας», μπορεί να βρεθεί σήμερα σε μια συναυλία, στον πανικό που κυριεύει ένα πλήθος, και στην πιο υποβαθμισμένη του μορφή, στις μεγάλες εκρήξεις πατριωτισμού και σε άλλα σποραδικά ξεσπάσματα της ιερής ένωσης (unión sacrée). Χειραγωγήσέ τη και μπορείς να κάνεις οποιαδήποτε βρώμικη πράξη. Κάποιος μπορεί να υποθέτει ότι σ' ένα σύγχρονο πόλεμο, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει σε υπανάπτυκτα καπιταλιστικά έθνη όπως το Ιράν, μόνο μια μειοψηφία θα συμμετείχε πραγματικά. Οι υπόλοιποι απλά θα παρακολουθούσαν. Αλλά τίποτα δεν είναι βέβαιο- η χειραγωγήση του ιερού μπορεί να έχει ακόμα πεδίο δόξης λαμπρό, γιατί το ιερό, μέχρι σήμερα, αποτελεί τη μοναδική στιγμή που προσφέρεται για να εκδηλώσει ο άνθρωπος την ακατανίκητη ανάγκη του για συντροφικότητα.

Όσο κι αν φτιάξανε μια λίγο-πολύ φανταστική γωνιά εκτός της ταξικής πάλης, οι μυστικιστικές πρακτικές είναι γνωστό πως παγώνουν τις επαναστάσεις. Αυτό φαίνεται για παράδειγμα, από το ρόλο της έκστασης των Ταοϊστών κατά την αντίσταση στην κεντρική εξουσία στην αυτοκρατορική Κίνα, των βουντού στις εξεγέρσεις των σκλάβων ή της χιλιαστικής προφητείας. Παρ'όλο που οι σύγχρονες μυστικιστικές επιδιώξεις παίζουν έναν αντεπαναστατικό ρόλο, επειδή είναι απλώς ένας από τους τρόπους με τους οποίους ο αστός ως άτομο στρέφεται προς τον εαυτό του, παραμένει γεγονός ότι η εμπορευματοποίηση κάθε πτυχής της ζωής τείνει να εξαφανίσει το πάθος της. Ο κόσμος στον οποίο ζούμε μας ζητάει να αγαπάμε μόνο ένα κουβάρι από ατομικές ανεπάρκειες. Συγκρινόμενος με τις παραδοσιακές κοινωνίες, αυτός ο κόσμος έχει χάσει μια ουσιαστική διάσταση της ανθρώπινης εμπειρίας – τις γεμάτες δύναμη στιγμές της ενότητας με τη φύση. Είμαστε καταδικασμένοι να παρακολουθούμε παγανιστικά φεστιβάλ στην τηλεόραση¹⁶.

Αλλά θα ήταν γελοίο εκ μέρους μας, να συνηγορήσουμε για μια επιστροφή στο παρελθόν, στις χαρές του, αυτές που η ιστορία μας έχει διδάξει ότι είναι γεμάτες επαναλήψεις, αιτίες αυταπατών και κοντόφθαλμες. Όταν το κεφάλαιο τείνει να επιβάλλει την αποκλειστική του κυριαρχία, η αναζήτηση για την «βαθύτερη κοινότητα» και την «απόλυτη επικοινωνία» οπουδήποτε αλλού εκτός από την επα-

νάσταση, γίνεται καθαρά αντιδραστική. Το γεγονός ότι το κεφάλαιο έχει καταστήσει τα πάντα κοινότυπα, μας δίνει την ευκαιρία να απελευθερωθούμε από αυτήν την εξειδικευμένη σφαίρα, γνωστή ως «σεξουαλικότητα». Θέλουμε έναν κόσμο όπου το να σε παρασύρει ο ενθουσιασμός εκτός του εαυτού σου, θα υπάρχει σα δυνατότητα σε όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες - ένα κόσμο που θα δίνει στο ανθρώπινο γένος τη δυνατότητα να αγαπήσει και στον οποίο οι ανεπάρκειες των ατόμων θα είναι αυτές του είδους και όχι πια αυτές του κόσμου. Το διακύβευμα του παιχνιδιού σήμερα, που αξίζει το ρίσκο του θανάτου, αυτό που μπορεί να δώσει άλλο ρυθμό στο χρόνο, είναι το περιεχόμενο της ζωής στην ολότητά της.

Έγκλημα

«Η ιστορία δεν βγάζει νόημα – κι αυτό είναι καλό. Θα βασανίζουμε τους εαυτούς μας για ένα ευτυχές αποτέλεσμα, για έναν τελικό πανηγυρισμό πληρωμένο εξ ολοκλήρου από τον ιδρώτα και τις συμφορές μας; Για μελλοντικούς ηλιθίους που θα χοροπηδούν πάνω στις στάχτες μας; Το όραμα της κορυφής του παραδείσου ξεπερνά τον παραλογισμό των χειρότερων περιπλανήσεων της ελπίδας. Η μόνη δικαιολογία που μπορεί να βρει κανείς για το Χρόνο είναι ότι βρίσκουμε μερικές στιγμές πιο ευχάριστες από κάποιες άλλες, ατυχήματα χωρίς επιπτώσεις, σε μία ανυπόφορη μονοτονία αβεβαιοτήτων ». (E.M. Cioran¹⁷, *A Short History of Decay*).

Ο κομμουνισμός δεν είναι η κορυφή του παραδείσου.

Πρώτα απ' όλα, το να προσδιορίζεται ο κομμουνισμός σαν ένας παράδεισος σημαίνει ότι κάποιος μπορεί να αποδεχτεί οτιδήποτε στο μεσοδιάστημα. Στην περίπτωση μίας κοινωνικής επανάστασης, κάποιος δέχεται ότι η κοινωνία δεν έχει αλλάξει από την κορυφή ως τα νύχια – μία κοινωνία χωρίς κράτος, χωρίς φυλακές – εντάξει, αργότερα ... όταν οι άνθρωποι θα είναι τέλειοι. Εν τω μεταξύ, όλα μπορούν να δικαιολογηθούν. Εργατικό κράτος, φυλακές ανθρώπων, κτλ. – εφόσον ο κομμουνισμός είναι καλός μόνο για μια ανθρωπότητα θεών.

Έπειτα, υπάρχει το καθησυχαστικό όραμα μίας επιθυμητής κοινωνίας η

οποία είναι το τέλος της επιθυμίας για αυτήν. Κάθε κοινότητα, ανεξάρτητα από το μέγεθος της, απαιτεί από τα μέλη της να αποκηρύξουν μέρος του εαυτού τους. Και αν κάποιος ορίσει ως «θετικές επιθυμίες» αυτές που, αν συνειδητοποιηθούν, δε θα μπορούσαν να συμβιβαστούν με την ελευθερία των άλλων, κάθε κοινότητα αναγκάζει κάθε μέλος της να αφήσει μερικές από αυτές ανικανοποίητες. Ο λόγος είναι απλός: αυτές τις επιθυμίες δεν τις συμμαρτυρεί απαραίτητα κάποιο άλλο μέλος της κοινότητας. Αυτό που κάνει την κατάσταση ανεκτή είναι η βεβαιότητα ότι ο καθένας που αισθάνεται ότι αυτές οι αποκηρύξεις απειλούν αυτή καθαυτή την ακεραιότητα της ύπαρξής του, θα έχει ακόμα τη δυνατότητα της φυγής. Η φυγή δε θα είναι ανώδυνη, αλλά δεν είναι ο κίνδυνος της οδύνης και του θανάτου το πλήρες μέτρο μίας ζωής γεμάτης νόημα;

Το ότι η ανθρωπότητα, παίζοντας με την ύλη, διακινδυνεύει τον αυτό-αφανισμό και μαζί με αυτόν, τον αφανισμό ολόκληρης της ζωής στον πλανήτη, δεν είναι αυτό που μας απασχολεί. Αυτό που είναι ανυπόφορο είναι ότι η ανθρωπότητα το κάνει αυτό σε πλήρη απειροσκεψία και πρακτικά παρά τη θέλησή της, γιατί δημιούργησε το κεφάλαιο και το κεφάλαιο έχει επιβάλει τους δικούς του απάνθρωπους νόμους επάνω της. Είναι παρ' όλα αυτά αλήθεια ότι από τη στιγμή που ο άνθρωπος αρχίζει να τροποποιεί το περιβάλλον του, το κάνει αυτό με τον κίνδυνο να το καταστρέψει και μαζί με αυτό τον εαυτό του, κι ότι αυτός ο κίνδυνος θα συντηρείται σε οποιαδήποτε κοινωνική οργάνωση. Κάποιος θα μπορούσε ακόμα να συλλάβει μία ανθρωπότητα η οποία, αφού πρώτα παλέψει με το σύμπαν, έπειτα το δαμάσει και το αγαπήσει, θα αποφάσιζε να εξαφανιστεί, να επανενωθεί με τη φύση στη μορφή της σκόνης. Σε κάθε περίπτωση, δεν υπάρχει ανθρωπότητα χωρίς ρίσκο, επειδή δεν υπάρχει ανθρωπότητα χωρίς τους άλλους. Το παιχνίδι των ανθρώπινων παθών – περιλαμβάνει αυτό το ρίσκο – το φέρνει στην επιφάνεια.

Είναι σχετικά εύκολο να φανταστεί κανείς ότι ένας κόσμος λιγότερο άγριος θα έδινε στις γυναίκες και στους άνδρες (άνδρες, οι οποίοι από την αστική επανάσταση έχουν καταδικαστεί να φοράνε μόνο ρούχα της δουλειάς!) μία ευκαιρία να είναι πιο ελκυστικοί, να είναι ταυτόχρονα πιο απλοί και πιο εκλεπτυσμένοι στο παιχνίδι της αποπλάνησης. Την ίδια στιγμή, όμως, κανένας δεν μπορεί να μη χασμουρηθεί στην ιδέα ενός κόσμου όπου ο καθένας θα ήταν ελκυστικός για οποιονδήποτε άλλο, όπου κάποιος πηδιέται όπως κάνει χειραψία, χωρίς καμία υπονοούμενη δέσμευση. (Η φιλελευθεροποίηση των ηθών, μην ξεγελιάστε, υπόσχεται έναν τέτοιο κόσμο). Ρεαλιστικά λοιπόν, η Jenny ακόμα θα γουστάρει τον Karl περισσότερο από ότι γουστάρει τον Friedrich¹⁸. Αλλά κάποιος θα έπρεπε να πιστεύει σε θαύματα για να πιστέψει ότι ποτέ ένας Friedrich δε θα ποθούσε μία Jenny που δεν τον ποθεί. Ο κομμουνισμός σε καμία περίπτωση δεν εγγυάται τη συμφιλίωση όλων των πόθων, και η τραγωδία ενός πόθου χωρίς ανταπόδοση μοιάζει αξεπέραστη, είναι το τίμημα που θα πρέπει να πληρωθεί αν η αποπλάνη-

ση παραμένει ένα συναρπαστικό παιχνίδι – όχι εξαιτίας καμιάς παλιάς σκουριασμένης αρχής πως «χωρίς πόνο δεν κερδίζεις τίποτα» αλλά γιατί ο πόθος συμπεριλαμβάνει τη διαφορετικότητα και κατά συνέπεια την πιθανή άρνηση. Δεν υπάρχει κανένα ανθρώπινο ή κοινωνικό παιχνίδι χωρίς ρίσκο. Αυτή είναι η μοναδική νόρμα που μοιάζει αξεπέραστη· εκτός αν οι πιθηκίσιες φαντασιώσεις μας, εξακολουθώντας να αποθέτουν φόρο τιμής στον παλιό κόσμο, δεν μπορούν να εξιχνιάσουν τον άνθρωπο.

Αυτό που κάνει τον Fourier λιγότερο βαρετό από τους περισσότερους από τους υπόλοιπους ουτοπιστές είναι ότι, πέρα από μία πολύ ποιητική και εκτενή καταμέτρηση των πιθανών, το σύστημά του αφήνει χώρο για την αναγκαιότητα της σύγκρουσης. Γνωρίζουμε ότι σχεδόν όλα τα ατυχήματα που θεωρούνται εγκλήματα από τον παλιό κόσμο είναι μόνο ξαφνικές αλλαγές ιδιοκτησίας (κλοπή), ατυχήματα ανταγωνισμού (ο φόνος ενός ταμιά τράπεζας), ή προϊόντα της έκπτωσης των ηθικών αξιών. Αλλά σε μία κοινωνία χωρίς κράτος δεν είναι адιανόητο ότι η εκτράχυνση των παθών μπορεί να οδηγήσει έναν άνθρωπο να βασανίσει ή να σκοτώσει κάποιον άλλο. Σε έναν τέτοιο κόσμο, η μόνη εγγύηση ότι ένας άνθρωπος δε θα βασάνιζε κάποιον άλλο θα ήταν ότι δεν θα αισθανόταν την ανάγκη να το κάνει. Αλλά τι θα γίνει αν την αισθάνεται; Τι θα γίνει αν βρίσκει διασκεδαστικό το να βασανίζει; Απαλλαγμένοι από τέτοια παλιά μοντέλα όπως «οφθαλμόν αντί οφθαλμού, οδόντα αντί οδόντος», «ένα κιλό σάρκα»¹⁹ και τα συναφή, μία γυναίκα της οποίας ο εραστής έχει μόλις δολοφονηθεί, ένας άνδρας του οποίου η αγαπημένη έχει μόλις βασανιστεί, παρά την οδύνη τους, θα το έβρισκαν εντελώς ηλίθιο να σκοτώσουν κάποιον άλλον ή να τον κλειδαμπαρώσουν, ως μία ψευδαίσθηση αποζημίωσης για την απώλεια που έχουν υποστεί – ίσως Τι θα γίνει αν ο πόθος για εκδίκηση νικήσει; Τι θα γίνει αν το άλλο άτομο συνεχίσει να σκοτώνει;

Στο εργατικό κίνημα, οι αναρχικοί είναι ενδεχομένως απ' τους λίγους που έχουν προσεγγίσει χειροπιαστά το ζήτημα μιας κοινωνίας χωρίς κράτος. Η απάντηση του Bakunin δεν είναι πολύ πειστική:

«Πλήρης κατάργηση όλων των ταπεινωτικών και απάνθρωπων ποινών, της σωματικής τιμωρίας και της θανατικής ποινής όπως έχουν θεσμοθετηθεί και εκτελεστεί από το νόμο. Κατάργηση όλων των αόριστων ή υπερβολικά παρατεταμένων ποινών που δεν αφήνουν κανένα ενδεχόμενο επανένταξης – καθώς το έγκλημα πρέπει να θεωρείται ασθένεια...»

Ακούγεται σαν τη γραμμή του Σοσιαλιστικού Κόμματος πριν έρθει στην εξουσία, αλλά αυτό που ακολουθεί είναι ακόμα πιο ενδιαφέρον :

«Οποιοδήποτε άτομο που έχει καταδικαστεί από οποιαδήποτε κοινωνία, είτε τοπική, επαρχιακή ή εθνική, πρόκειται να διατηρεί το δικαίωμα να αρνηθεί να υποταχθεί στην ποινή που του έχει επιβληθεί δηλώνοντας ότι δε θέλει πια να είναι μέλος αυτής της κοινωνίας. Σε εκείνη την περίπτωση, ωστόσο, η κοινωνία με τη σειρά της θα διατηρεί το δικαίωμα να αποβάλλει το άτομο και να το κηρύξει εκτός

των εγγύων και της προστασίας της. Το άτομο με αυτόν τον τρόπο θα εγκαταλείπεται στο φυσικό νόμο του οφθαλμόν-αντί-οφθαλμού, τουλάχιστον στην επικράτεια που θα είναι υπό την κατοχή αυτής της κοινωνίας, και θα μπορούσε να γδαρθεί, να υποστεί κακομεταχείριση, ακόμα και να σκοτωθεί χωρίς την παρέμβαση της κοινωνίας. Οποιοσδήποτε άλλος θα μπορούσε να διώξει τον αποστάτη, όπως θα έκανε με ένα επικίνδυνο κτήνος, αν και δε θα μπορούσε ποτέ να τον υποχρεώσει σε καταναγκαστική εργασία ή να τον υποδουλώσει». (Bakunin, *Η Ελευθερία*)

Οι πρωτόγονοι δε θα έπρεπε να λησμονηθούν σ' αυτή τη λύση. Το άτομο που έχει παραβεί ένα taboo δεν το παίρνει πια κανείς στα σοβαρά. Γελούν κάθε φορά που ανοίγει το στόμα του, ή πρέπει να τραπεί σε φυγή στη ζούγκλα, ή να γίνει αόρατο κτλ. Σε κάθε περίπτωση, εξοβελίζεται από την κοινότητα και γι' αυτό είναι καταδικασμένο σε πρόωρο θάνατο.

Αν το ζήτημα είναι να γκρεμίσουμε τις φυλακές για να τις ξαναχτίσουμε, λίγο λιγότερο σκληρές και καλύτερα αεριζόμενες, τότε μη μας υπολογίζετε. Θα συμπαρατασσόμαστε πάντα με τον αποστάτη. Τι είναι, στο κάτω-κάτω, μία «υπερβολικά παρατεταμένη» ποινή; Δε χρειάζεται κάποιος να έχει μαραζώσει στη φυλακή για να ξέρει πως ο χρόνος που περνάει κανείς εκεί είναι πάντα υπερβολικά παρατεταμένος. Όπως και να 'χει, αν πρόκειται περί αντικατάστασης της φυλακής από μία πιο ριζοσπαστική αλλοτρίωση, μη μας υπολογίζετε ούτε εδώ. Όσο για την αντιμετώπιση του εγκλήματος ως ασθένειας, αυτό είναι μία ανοιχτή πρόσκληση για μία κοινωνία κάτω από τον απόλυτο έλεγχο της ψυχιατρικής προβληματικής και της φαρμακευτικής αγωγής.

«Κατά έναν περίεργο τρόπο, ο πιο ποταπός από τους ληστές δίνει την εντύπωση ενός πραγματικά καθωσπρέπει τύπου όταν κάποιος σταματά να παίρνει τα πράγματα τόσο στα σοβαρά (κι ένας ενήλικας όχι υπερβολικά πρώιμα γερασμένος μπορεί να συναγωνιστεί το χειρότερο ταξικό κομμάτιασμα σε αυτόν τον τομέα). Είναι η κοινωνική τάξη στο έλεος ενός χαχανητού; ... Η ζωή δεν είναι όλη ένα μεγάλο αστείο, λένε οι δάσκαλοι και οι μητέρες, κι όχι χωρίς έναν τόνο εύθυμης σοβαρότητας. Είναι η πρώτη φορά που το πληροφορούνται τα παιδιά... Μολονότι φαντάζομαι ότι στο φτωχό μυαλό που συσκοτίζεται από αυτήν την εκπαίδευση ένας φωτεινός παράδεισος γεννιέται στον κρότο του σπασμένου τζαμιού... η αχαλίνωτη διασκέδαση χρησιμοποιεί όλα τα προϊόντα του κόσμου, κάθε κατεστραμμένο αντικείμενο είναι εκεί για να θρυμματιστεί σαν ένα παιχνίδι...». (Bataille, *Les Pieds Nickelés*)

Λοιπόν τι κάνουμε με αυτούς «που σπάνε τζαμαρίες»; Είναι αδύνατον, σήμερα, να απαντήσουμε αυτή την ερώτηση και ακόμα και σε μία αταξική κοινωνία δεν είναι σίγουρο ότι θα βρεθεί μία ικανοποιητική απάντηση. Ο τύπος που δεν πηγαίνει με τα νερά, που θα σπάει τζάμια, που είναι έτοιμος να διατρέξει τον κίνδυνο του πόνου ακόμα και του θανάτου, απλώς για τη χαρά του να σπάει τους κοινωνικούς δεσμούς· αυτό είναι το ρίσκο, το πιθανώς αξεπέραστο ρίσκο που διατρέχει

μία κοινωνία που αρνείται να πετάξει έξω από την ανθρωπότητα οποιονδήποτε, όσο μη κοινωνικός κι αν είναι. Η ζημιά που υφίσταται η κοινωνία θα είναι πάντα υποδεέστερη της ζημιάς που θα γίνει μετατρέποντας ένα μη κοινωνικό άτομο σε τέρας. Ο Κομμουνισμός δεν πρέπει να χάσει το *raison d'être* του για να σώσει μερικές ζωές, όσο «αθώες» κι αν είναι. Μέχρι σήμερα, ας το παραδεχθούμε, όλες οι διαμεσολαβήσεις που έχουν επινοηθεί για να αποφευχθεί ή να αποκρουστεί η σύγκρουση και να διατηρηθεί η εσωτερική τάξη της κοινωνίας έχουν προκαλέσει καταπίεση και ανθρώπινη απώλεια απείρως μεγαλύτερη από εκείνες που υποτίθεται πως θα προλαμβάνονταν, θα αποτρέπονταν ή θα περιορίζονταν. Στον κομμουνισμό (δεν νοείται) κανένα υποκατάστατο κράτους ή «μη-κράτους» που θα παρέμενε κράτος.

«Η καταστολή της αντικοινωνικής αντίδρασης είναι τόσο ευφάνταστη όσο είναι απαράδεκτη εκ πεποιθήσεως». («Γράμμα στους προϊστάμενους γιατρούς του ασύλου φρενοβλαβών», *La Revolution Surrealiste*²⁰, no. 3, 15 Απριλίου, 1925).

Το θέμα δεν σχετίζεται μόνο με το μακρινό μέλλον. Επαναφέρεται συχνά σε περιόδους κοινωνικής αναταραχής. Σκεφτείτε τις λεηλασίες και τους κλέφτες των αναταραχών του 19ου αιώνα, σκεφτείτε την ηθική που αναπαράγεται σ' αυτές. Με τον ίδιο τρόπο, κατά τη διάρκεια του πρώτου μέρους της Ρωσικής επανάστασης, ένας «Μπολσεβίκικος κώδικας γάμου» (ο τίτλος μιλάει από μόνος του) αντιπαράτεθηκε με μία δυναμική κίνηση μεταμόρφωσης των κοινωνικών ηθών. Από οποιαδήποτε λιγότερο ή περισσότερο επαναστατική περίοδο θα ξεπηδήσουν ομάδες, κινούμενες κάπου ανάμεσα στην κοινωνική ανατροπή και την εγκληματικότητα, με πρόσκαιρες ανισότητες, κλέφτες, κερδοσκόπους, αλλά κυρίως ένα ευρύ φάσμα απροσδιόριστων κατευθύνσεων το οποίο δύσκολα κάποιος θα χαρακτήριζε «επαναστατικό», ή «προς επιβίωση μόνο», ή «αντεπαναστατικό», κ.ά.. Η τότε τρέχουσα μετάβαση στον κομμουνισμό θα λύσει το πρόβλημα αλλά μετά από μία, ίσως δύο γενιές. Μεταξύ του τώρα και του τότε πρέπει να προετοιμαστούμε οι ίδιοι –όχι για μια «επιστροφή στην τάξη», κάτι το οποίο θα είναι ένα από τα κύρια συνθήματα των αντεπαναστατών, αλλά αναπτύσσοντας εκείνα τα χαρακτηριστικά ενός κομμουνιστικού κινήματος που ουσιαστικά δεν καταστέλ-λει, αλλά ανατρέπει.

Αυτό σημαίνει, πρώτ' απ' όλα, ότι χρησιμοποιεί μόνο την ποσότητα της βίας που είναι απόλυτα αναγκαία για να πετύχει τους στόχους του, όχι λόγω ηθικότητας ή μη βιαιότητας, αλλά επειδή η περιττή βία πάντα γίνεται αυτόνομη και αυτοτελής. Σημαίνει επίσης ότι το πρώτο όπλο είναι πρώτα και κύρια η μεταμόρφωση των κοινωνικών σχέσεων και της εξασφάλισης των συνθηκών διαβίωσης. Οι αυθόρμητες λεηλασίες δεν θα είναι πια μία δραστική αλλαγή όσον αφορά την ιδιοποίηση, μία απλή παράθεση της ατομικής ιδιοκτησίας, εάν δημιουργηθεί μια κοινωνία όπου υπάρχει πάλη ανάμεσα σε ληστές και παραγωγούς. Μόνο σε αυτές τις συνθήκες οι λεηλασίες μπορούν να είναι το αρχικό σημείο για κοινωνική επα-

νοικειοποίηση του πλούτου και χρήση αυτού σε ένα φάσμα ευρύτερο από την απλή και κενή κατανάλωση. (Η κατανάλωση, αυτή καθ' εαυτή δεν είναι κατακριτέα

εφόσον η κοινωνική ζωή δεν εξαντλείται στην παραγωγική διαδικασία. Εάν οι φτωχοί ήθελαν πρώτα να γευτούν μερικές απολαύσεις, ποιος θα τους το χρέωνε, εκτός από τους παπάδες;). Όσον αφορά τους κλέφτες, αν η χρήση βίας είναι κάποιες φορές αναγκαία, θα είναι για να ανακτηθούν τα αγαθά και όχι για τιμωρία. Σε κάθε περίπτωση, μόνο απλώνοντας το βασιλείο της ελευθερίας θα καταστούν αυτοί εντελώς αβλαβείς. Τι νόημα έχει η ληστεία, όταν το χρήμα είναι μόνο ένα χαρτί και δεν μπορείς να πουλήσεις αυτά που έκλεψες;

Όσο περισσότερο μια επανάσταση ριζοσπαστικοποιείται τόσο λιγότερο χρειάζεται η καταστολή. Δεν διστάζουμε καθόλου να το δηλώσου-

με αυτό καθώς για τον κομμουνισμό η ανθρώπινη ζωή με την έννοια της βιολογικής επιβίωσης δεν είναι το απόλυτο αγαθό. Ο καπιταλισμός είναι που προσφέρει αυτή την ηλίθια κοροϊδία: Εξασφάλιση μέγιστης επιβίωσης με αντάλλαγμα την μέγιστη υποταγή στην οικονομία. Συνεπώς δεν είναι εξαιρετικά υποτιμημένος ένας κόσμος στον οποίο κάποιος πρέπει να κρυφτεί προκειμένου να επιλέξει το χρόνο του θανάτου του;

Στον κομμουνισμό, δεν ξεκινάς από αξίες που είναι καθορισμένες από μία κοινή σύμπνοια αλλά από τις πραγματικές συνθήκες στις οποίες ζεις. Κάθε ομάδα εξασκεί, αρνείται, επιτρέπει, επιβάλλει συγκεκριμένες πρακτικές και όχι άλλες. Πριν αποκτήσουμε αξίες, και για να μπορέσουμε να τις αποκτήσουμε, υπάρχουν πράγματα που κάποιος κάνει ή δεν κάνει, επιβάλλει και απαγορεύει.

Σε μία αντιφατική ταξική κοινωνία, το απαγορευμένο είναι κάτι σταθερό και δυσμετάβλητο, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί μια κίνηση γύρω από αυτό και την παραβίασή του. Τα ταμπού των πρωτόγονων κοινωνιών και, σε κάποιο βαθμό, αυτά των παραδοσιακών κοινωνιών δεν συγκροτούν μια ηθική τάξη αυτή καθ' αυτή. Οι αξίες και τα ταμπού μιας κοινωνίας αναπαράγονται σε κάθε πράξη της κοινωνικής ζωής. Καθώς η δουλειά και η ιδιωτική ζωή αντιτίθενται όλο και πιο ριζικά, το ζήτημα των κοινωνικών ηθών ήρθε στο προσκήνιο και -στην Ευρώπη του 19^{ου} αιώνα- οξύνθηκε, με ό,τι η αστική τάξη αποκαλούσε «επικίνδυνες τάξεις».

Από τη μία μεριά ο εργάτης πρέπει να θεωρείται ελεύθερος για να πάει στη δουλειά (ούτως ώστε να δικαιολογηθεί η ελευθερία του καπιταλιστή να του αρνηθεί τη δουλειά) και από την άλλη, η ηθική τάξη έπρεπε να τον εξασφαλίσει τεχνητά λέγοντάς του ότι δεν είναι καλό να μεθάει και ότι η δουλειά είναι η αξιοπρέπεια του. Η ηθική τάξη υπάρχει μόνο γιατί υπάρχουν ήθη, ένας τομέας τον οποίο η κοινωνία θεωρητικά αφήνει στο άτομο αλλά τον οποίο συνεχώς θεσπίζει νομοθετικά από τα έξω.

Ο νόμος, πρώτα θρησκευτικός και μετά της πολιτείας, είναι περιφρονητέος. Αυτή είναι η διαφορά με τον κομμουνισμό, όπου δεν υπάρχει ανάγκη για έναν απαραβίαστο νόμο τον οποίο όλοι ξέρουν ότι δε θα σεβαστούν. Όχι απολυτότητες, εκτός ίσως από την πρωταρχικότητα του είδους, δηλαδή την επιβίωσή του.²¹ Όχι υποτιθέμενα παγκόσμιοι κανόνες. Όπως ο νόμος, όπως η ιδεολογία όλες οι ηθικές τάξεις αιτιολογούνται μετά το γεγονός. Θεωρούνται και φέρονται ως η θεμελίωση της κοινωνικής ζωής, αλλά μένουν χωρίς θεμελίωση οι ίδιες, βασισμένες μόνο στο θεό, τη φύση, τη λογική, την κοινωνική πρόνοια κ.ά. , μία θεμελίωση δηλαδή η οποία θεωρείται αυταπόδεικτη και μη αμφισβητήσιμη.

Στον κομμουνισμό, οι κανόνες τους οποίους οι άνθρωποι θα έβαζαν στη ζωή τους (με τρόπους τους οποίους δεν μπορούμε να προβλέψουμε) θα προέρχονται από την κομμουνιστική κοινωνικότητα. Δεν θα αποτελούν μία ηθική τάξη, καθώς δεν θα επικαλούνται μία ψευδεπίγραφη παγκόσμια ισχύ στο χώρο και το χρόνο. Οι κανόνες του παιχνιδιού θα περικλείουν την πιθανότητα του να παίζεις με τους κανόνες του παιχνιδιού.

«Η εξέγερση είναι ένα είδος αισιοδοξίας το οποίο είναι ελάχιστα λιγότερο απεχθές από το σύνηθες. Για να είναι πιθανή μια εξέγερση, πρέπει να υποτεθεί η πιθανότητα μίας πρόσφορης αντίδρασης. Με άλλα λόγια, ότι υπάρχει μία προτιμότερη τάξη των πραγμάτων προς την οποία πρέπει να αγωνιστούμε. Η εξέγερση, ως κάτι αυτοτελές, είναι επίσης κάτι το αισιόδοξο – στην ουσία υπόσχεται ότι η αλλαγή, η αταξία θα είναι ικανοποιητική. Δεν πιστεύω ότι υπάρχει κάτι που να είναι ικανοποιητικό.

...

Ερώτηση: «Κατά την άποψή σας, είναι η αυτοκτονία απλά λιγότερο κακή;»

«Ακριβώς, λιγότερο κακή και σχετικά καλύτερη απ' το να έχεις ένα επάγγελμα ή να έχεις έναν ηθικό κώδικα.» (Jacques Rigaut²², όπως κατέθεσε στο "Barres Affair," 1921, *Ecrits*)

Όλη η μηδενιστική φιλολογία έχει εξελίξει τον τρόπο σκέψης αυτού που σπάει τζαμαρίες, αυτού δηλαδή που αντιστέκεται σε κάθε κοινωνική σύνδεση και ο οποίος, ως αναγκαστική απόρροια αυτού, έχει προτίμηση προς το θάνατο. Αλλά η όμορφη μουσική των μηδενιστικά σκεπτόμενων ποτέ δεν απέτρεψε τους περισσότερους απ' αυτούς απ' το να ξεπέσουν στην ταραχή της καθημερινής ζωής

σε κάποια αξιολογία ηλικία. Αυτή η αντίφαση υποστηρίζει την ιδέα ότι ο απλά ασυμβίβαστος είναι μόνο ένας λογοτεχνικός μύθος. Όσο για αυτούς που σπάνια, επιλέγουν (όπως έκανε ο Rigaut) το τελευταίο καταφύγιο της αυτοκτονίας, όπως ο Genet²³, ο οποίος γεύτηκε την πλήρη υποβάθμιση, αυτοί έζησαν αυτόν τον μύθο όπως ένα πάθος. Αλλά και εάν αυτό αληθεύει και για παράδειγμα ακόμη και αν ο αδιάλλακτος μυστικισμός έχει υπάρξει, αυτό δεν αποδεικνύει την ύπαρξη του Θεού. Αυτοί οι «ανυπότακτοι» χαρακτηρίζονται από έναν ελιτισμό εκ γενετής. Το χειρότερο δεν είναι ότι θεωρούν εαυτούς ανώτερους από τους άλλους, αλλά ότι θεωρούν ότι είναι διαφορετικοί από την υπόλοιπη ανθρωπότητα. Τοποθετούν τον εαυτό τους ως παρατηρητή ενός κόσμου απ' τον οποίο αυτοί είναι διαχωρισμένοι – αλλά η συμμετοχή προϋποθέτει την κατανόηση. Μένοντας έξω απ' αυτό, θα την αποκτήσουν, λόγω «διαύγειας». Αλλά, όπως εξηγεί ο Bataille, εμπίπτουν στο χειρότερο λάθος:

«...δεν έχω δει ποτέ ύπαρξη με τέτοια αφηρημένη περιφρόνηση σαν του μόνου ανθρώπου.»(Ceuvres)

«είναι η ανθρώπινη αναταραχή, με τη ανυποληψία και τη ωμότητα όλων των μεγάλων και μικρών αναγκών (απαιτήσεών) της, με την οξεία απέχθεια της για τους μπάτσους που την καταστέλλουν – είναι η ξέφρενη δραστηριότητα όλων των ανθρώπων (εκτός της αστυνομίας και των φίλων της) και είναι αυτή η μόνη δραστηριότητα που διαμορφώνει την επαναστατική νοοτροπία ενάντια στην αστική»

Ο μύθος του ασυμβίβαστου έχει κατά καιρούς καλύψει την επαναστατική θεωρία – δείτε την έκνομη γοητεία των καταστασιακών γενικά και του Lacenaire²⁴ συγκεκριμένα, με επίτομο έργο την τελευταία απαίσια ταινία του Debord²⁵. Αλλά εάν αυτός ο μύθος πρέπει να τεθεί υπό κριτική, είναι επίσης επειδή είναι η άλλη όψη της ταξικής κοινωνικής παραγωγής γοητευτικών τεράτων, και έτσι τείνει να την επιβεβαιώσει.

Σε αυτή τη θάλασσα από ζόμπι στην οποία κολυμπάμε, ένα ρίγος πάθους μας διαπερνά, όταν ένα εντελώς ξένο ον σεβρίζεται στους πολίτες κάτι που μοιάζει με άνθρωπο, η ανθρωπότητα του οποίου όμως αμφισβητείται. Για τους Ναζί, είναι οι Εβραίοι. Για τους αντιφασίστες, οι Ναζί. Για τις σύγχρονες μάζες, είναι ο τρομοκράτης, ο γκάνγκστερ, ο παιδοκτόνος. Όταν τελικά έρχεται η ώρα να κυνηγήσεις αυτά τα τέρατα και να αποφασίσεις για την τιμωρία τους, το πάθος οπισθοχωρεί και εμφανίζεται αυτό που κρύβεται πίσω από τις φαντασιώσεις - και τις οποίες δεν αντιλαμβανόμαστε. Μπορείς μόνο να μετανιώσεις που αυτή η παθιασμένη σου φαντασίωση είναι αυτό το «βεβαιωμένα» μη ανθρώπινο τέρας, ο Ναζί εκτελεστής.

Δε θα μπορούσε ποτέ κάποιος να αναγκαστεί να σεβαστεί ένα νόμο που βρίσκεται σε αντίθεση με τον τρόπο λειτουργίας των ανθρώπινων σχέσεων. Ποτέ ο φόνος δε θα μπορούσε να αποφευχθεί όσο θα υπάρχει λόγος για να σκοτώσεις. Ποτέ δε θα μπορούσαν να προληφθούν οι ληστείες όσο υπάρχουν ανισότητες και

όσο το εμπόριο είναι βασισμένο στην κλεψιά. Συνεπώς ορίστε δύο παραδείγματα εστιάζοντας σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Περισσότερο από αυτό, εξορκίζουμε το κομμάτι του εαυτού μας που θα ήθελε να είναι ο εκτελεστής αυτού του ανυπεράσπιστου κορμιού του βιαστή-παιδοκτόνου. Το μερίδιο φθόνου για τις γεμάτες μίσος κραυγές του πλήθους δε χρειάζεται πια να επιδεικνύεται. Είναι ξεκάθαρο άλλωστε ακόμη και στα εντελώς μυωπικά μάτια του δημοσιογράφου.

Ο κομμουνισμός, από την άλλη, είναι μία κοινωνία χωρίς τέρατα, επειδή κάθε άνθρωπος θα αναγνωρίσει τελικά στις επιθυμίες και τις πράξεις των άλλων, όσο το δυνατόν περισσότερες πιθανές μορφές των δικών του επιθυμιών και της δικής του ανθρώπινης ύπαρξης. «Το ανθρώπινο όν είναι στην πραγματικότητα η συνύπαρξη» (Μαρξ). Ο όρος «όν στην ολότητα», ή συλλογικό όν, εκφράζει την κίνησή μας καλύτερα από τον όρο κομμουνισμός, που είναι σχετισμένος με τον κολεκτιβισμό πραγμάτων. Η δήλωση του Μαρξ αξίζει περισσότερης ανάπτυξης, και θα επανέλθουμε αργότερα. Προς το παρόν, είναι επαρκές να προσέξουμε την κριτική του αστικού ουμανισμού που περιέχεται σ' αυτή την φράση. Παρόλο που, χάρη στην παρέμβαση του πολιτισμού, καθένας μπορεί να είναι ο τίμιος άνθρωπος τύπου Montaigne²⁶, ο κομμουνιστής γνωρίζει πρακτικά ότι θα είναι όπως είναι γιατί ακριβώς όλοι οι υπόλοιποι υπάρχουν όπως υπάρχουν.

Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι καμιά επιθυμία δεν πρέπει να καταπνίγεται. Η καταπίεση και η εξιδανίκευση σε κρατούν από το να βυθιστείς στην άρνηση της διαφορετικότητας. Όμως ο κομμουνισμός είναι μία κοινωνία χωρίς εγγυήσεις αλλά με ελεύθερη αλληλεπίδραση των παθών και των αναγκών, ενώ η καπιταλιστική κοινωνία ωρύεται για ασφάλεια και θα ήθελε να έχει μία εγγύηση για κάθε γεγονός στη ζωή, συμπεριλαμβανομένου και του θανάτου. Όλα τα πιθανά ρίσκα και οι κίνδυνοι πρέπει να τεθούν υπό τον μανδύα της ασφάλειας, εκτός από «περιπτώσεις απόλυτης ανάγκης» -όπως ο πόλεμος και η επανάσταση- αν και ακόμα και εκεί... Το μόνο γεγονός το οποίο ο καπιταλισμός δε μπορεί να διασφαλίσει ότι δε θα γίνει, είναι η δική του εξαφάνιση.

Όταν κάποιος ξεκινάει μια παγκόσμια κριτική, το να παραμείνει μόνο σε θεωρητικό επίπεδο είναι απαράδεκτο. Υπάρχουν περίοδοι κατά τις οποίες η ανατρεπτική δράση είναι σχεδόν απόλυτα περιορισμένη στο γράψιμο φυλλαδίων και στο μοίρασμά τους. Η ανησυχία μας έγκειται σε αυτό το «σχεδόν». Για να συνεχίσεις να έχεις μία σαφή εικόνα για τον κόσμο, πρέπει να διακατέχεσαι από μια ένταση την οποία είναι δύσκολο να διατηρήσεις, καθώς αυτή απαιτεί άρνηση, μία τάση περιθωριοποίησης, και βαθιά αποστείρωση. Αυτή η άρνηση, αυτή η τάση περιθωριοποίησης και η στείρωση συνεισφέρουν στη διατήρηση του πάθους αλλά και το μετατρέπουν σε μισάνθρωπη πικρία ή διανοητική μανία. Καμία κοινωνική δραστηριότητα δεν θεωρείται αυταπόδεικτη για κάποιον που αρνείται την καπιταλιστική οργάνωση του κόσμου. Ούτε καν η απόδειξη βιολογικών δεδομένων δεν εξαιρείται από αυτό το βάσανο! Η συμμετοχή στην αναπαραγωγική δια-

δικασία του είδους φαίνεται ύποπτη για αυτόν – πώς μπορεί κάποιος να αναπαράγεται και να πληθαίνει σε έναν τέτοιο κόσμο όσο δεν υπάρχει η πιθανότητα να τον μεταμορφώσουμε στο κοντινό μέλλον;

Παρ' όλα αυτά, εκτός από συγκεκριμένες αρχές – μη συμμετοχή στο μηχανισμό της αμηχανίας και της καταστολής (ούτε μπάτσος ούτε star), όχι στο κυνήγι της καριέρας- δεν μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι μπορεί να προσδιορίσει επακριβώς και μόνιμα τις μορφές της άρνησης. Για τη ριζοσπαστική κριτική, δεν υπάρχει αξιοπρεπής συμπεριφορά. Υπάρχουν απλά κάποια πράγματα λιγότερο αξιοπρεπή από κάποια άλλα και συγκεκριμένες συμπεριφορές που λαιδορούν την θεωρία. Η ψευδαισθηση του να θεωρείς τον εαυτό σου επαναστάτη σε μία μη επαναστατική περίοδο... Αυτό που μετράει είναι λιγότερο το αποτέλεσμα της αντίφασης – αναπόφευκτα βαρύτατα κατακερματισμένο – από την ίδια την αντίφαση, την τάση προς άρνηση.

Τι νόημα έχει το να ασκείς κριτική στη ρυπαρότητα των ηθών εάν αυτά πρέπει να παραμείνουν; Ο τρόπος ζωής μας έχει νόημα μόνο με σεβασμό στον κομμουνισμό. Σε απάντηση στην αναφορά του Cioran η οποία άνοιξε αυτό το θέμα, πρέπει να ειπωθεί ότι η αληθινά αβάσταχτη κούραση και οι αληθινά αβάσταχτες καταστροφές είναι αυτές που δεν ανήκουν σε μας, αυτές που εναποθέτει ο κόσμος επάνω μας. Η μόνη δικαιολογία που βρίσκουμε στο θάνατό μας από το χρόνο είναι η υπόσχεση της ιστορίας να μας ανταμείψει. Το νόημα του τρόπου ζωής μας έγκειται στην πιθανότητα ότι η κοινωνική συνοχή εξασφαλίζεται μόνο από τον εαυτό της, και ότι αυτό θα πετύχει!

Εάν η κοινωνική κρίση χειροτερεύσει, θα υπάρχει όλο και λιγότερος χώρος για ρεφορμιστικές επιλογές. Το να φωνάζεις για «λίγο λιγότερη αστυνόμευση» δε θα είναι εφικτό. Η επιλογή θα είναι όλο και περισσότερο μεταξύ αυτού που υπάρχει τώρα και της καθόλου αστυνόμευσης. Τότε η ανθρωπότητα θα κληθεί να δείξει εάν αγαπάει την ελευθερία ή όχι.

Έρωτας. Έκσταση. Έγκλημα. Τρία ιστορικά παράγωγα μέσω των οποίων η ανθρωπότητα έχει βιώσει, και ακόμη βιώνει την εφαρμογή των συναισθημάτων και τις σχέσεις. Έρωτας: συνέπεια της μη διαφορετικότητας και του γενικευμένου εγωισμού, που ψάχνει καταφύγιο σε λίγα όντα που έχουν το πλεονέκτημα της επιλογής και της αναγκαιότητας. Είναι το αδύνατο του έρωτα για την ανθρωπότητα που βρίσκει μία φτηνή δικαιολογία για διέξοδο σε μια χούφτα άτομα. Έκσταση: μία σύντομη απόδραση από τα κοσμικά, τα κοινότυπα, και προς τα ιερά. Μια τάση για φυγή την οποία η θρησκεία αμέσως αιχμαλώτισε και έβαλε σε πλαίσια. Έγκλημα: η μόνη διέξοδος όταν η νόρμα δεν μπορεί πια να γίνει σεβαστή ή να πείσει.

Ο έρωτας, η ιερότητα και το έγκλημα είναι τρόποι να δίνεις νόημα στο παρόν δραπετεύοντας από αυτό. Θετικά ή αρνητικά, τα τρία αυτά περιέχουν έλξη και απώθηση, σε μια σχέση έλξης και απόρριψης με αλληλοσεβασμό. Ο έρωτας δοξάζεται αλλά προκαλεί καχυποψία. Το ιερό από τη φύση του απειλείται με βε-

βήλωση -καλούμενο να την εμποδίσει και την ίδια ώρα ισχυροποιώντας τον εαυτό του. Το έγκλημα τιμωρείται αλλά και συνεπαίρνει.

Τα τρία αυτά όπως επιφανειακά έχουν διαμορφωθεί από την μέχρι τώρα καθημερινότητα δεν θα γενικευθούν ακόμη περισσότερο αλλά θα καταργηθούν από τον κομμουνισμό. Κάθε μορφή ζωής (συλλογική ή ατομική) προϋποθέτει όρια. Αλλά ο κομμουνισμός θα είναι χωρίς ηθική καθώς δεν θα χρειάζεται έτοιμες νόρμες, εξωγενείς ως προς την κοινωνική ζωή. Τρόποι ζωής και μοντέλα συμπεριφοράς θα κυκλοφορούν, όχι χωρίς συγκρούσεις και βία. Θα μεταδίδονται, θα τροποποιούνται και θα παράγονται ταυτόχρονα με τις κοινωνικές σχέσεις. Ως απόλυτη διαφοροποίηση του εσωτερικού με το μακρινό, η ιερότητα θα ξεθωριάσει. Με αυτό τον τρόπο, η θρησκεία δε θα έχει πια τη θέση της, ούτε οι θρησκείες των παλιών χρόνων ούτε οι σύγχρονες που δεν έχουν θεούς αλλά μόνον δαίμονες προς απομάκρυνση από την κοινωνία. Η ελευθερία του ανθρώπου, η ικανότητά του να διαμορφώνει μόνος του το περιβάλλον του, τον τοποθετούν ήδη πέρα από τον εαυτό του. Μέχρι τώρα, η ηθική τάξη, όλες οι ηθικές τάξεις -και ακόμη πιο ύπουλα όταν δεν παρουσιάζονται ως τέτοιες- καθιστούν αυτή την υπέρβαση καταστροφική για το ανθρώπινο όν. Ο κομμουνισμός δεν θα κατεδαφίσει το «μαγικό βουνό». Θα κάνει ό,τι είναι δυνατό ούτως ώστε να μην του επιβληθεί αυτό. Θα δημιουργήσει και θα πολλαπλασιάσει τους μακρινούς ορίζοντες και την ευχαρίστηση του να χάνεσαι μέσα σ' αυτούς, καθώς επίσης και τη δυνατότητα να καλλιεργήσεις νέους, η οποία ανατρέπει τη «φυσική» υποταγή σε οποιαδήποτε παγκόσμια ηθική ή άλλη τάξη πραγμάτων έχει υπάρξει και θα υπάρξει.

Υστερόγραφο

Για να μεταφράσει κανείς ένα κείμενο αρκεί να εκτιμήσει, λέξη προς λέξη, την ευρύτητα του πνεύματός του και τους περιορισμούς που θέτει – στην περίπτωση αυτού του άρθρου, τον γαλλοκεντρισμό του. Η εξαφάνιση, για παράδειγμα, των «δημόσιων ζωντανών χώρων» είναι διαφορετική στη Γαλλία απ' ότι στις αγγλοσαξονικές χώρες. Η υποβάθμιση της δουβλινέζικης ή της λονδρέζικης παμπ δεν μπορεί να συγκριθεί με τις απώλειες που υφίσταται το παρισινό μπιστρό εδώ και περισσότερα από σαράντα χρόνια. Όσο για τις ΗΠΑ, τα μαγαζιά με ελαφρά γεύματα ή με γλυκίσματα και τα εστιατόρια που μοιάζουν με βαγόνια τρένου δεν αποτελούν πόλους κοινωνικότητας με τον τρόπο που αποτελούν τα γαλλικά μπιστρό. Και ακόμα και στην ίδια ήπειρο ενώ το Παρίσι θα πουλούσε και την ψυχή του για το Big Mac, η Ρώμη κρατάει τα επιθυμητά όρια. Η τάση για εμπορευματοποίηση της καθημερινής ζωής είναι παγκόσμια, αλλά εμφανίζεται με διαφορετικές μορφές.

Η εξέλιξη των ηθών είναι, ίσως όχι πιο γρήγορα, αλλά σίγουρα πιο εύκολα

αντιληπτή, σε ένα μέρος όπου το σύγχρονο είναι το λάδι που επιπλέει πάνω από παλιό καθολικό ξύδι. Όταν ο πρόεδρος των ΗΠΑ κινδυνεύει να τινάξει τη θέση του στον αέρα εξαιτίας μίας πίπας δεν είναι επειδή οι ηθικές αξίες έχουν μεγαλύτερο βάρος στην Ουάσιγκτον από ότι στο Παρίσι, αλλά επειδή οι γάλλοι δεν συνηθίζουν να εναρμονίζονται με τη μάζα σε θέματα ηθικής και έτσι η δημόσια ομολογία δεν είναι κοινή πρακτική. Αλλά ενώ κοροϊδεύουν την υποκρισία και τον αρχαϊσμό εν ισχύ από την άλλη όχθη, οι παρισινοί ξεχνούν ότι το σκάνδαλο Clinton δείχνει την διαβρωτική μηδαμινότητα της δημοκρατίας της τηλεόρασης, μια δημοκρατική ηθική που οι μοντέρνοι Ευρωπαίοι, είτε είναι αριστεροί είτε της ελεύθερης αγοράς, επιδιώκουν να μιμηθούν.

Το «Για έναν κόσμο χωρίς ηθική» γράφτηκε το 1983, κατά τη διάρκεια των επακόλουθων του ανατρεπτικού κύματος των δεκαετιών του '60 και του '70. Από

τότε τα πράγματα μόνο χειρότερα έχουν γίνει. «Απλά δοκίμασε να εκφράσεις ανοιχτά την παιδοφιλία σου», γράψαμε. Θλιβερά προφητικό. Κάθε είδους αγάπη μεταξύ παιδιού και ενήλικα αναγνωρίζεται ακαριαία ως παιδική κακοποίηση, είτε είναι σε λιγότερο «προσβλητικές» μορφές είτε σε πιο θηριώδεις όπως ο βιασμός και ο φόνος. Η γονική αγάπη είναι η μόνη εξαίρεση σε αυτόν τον κανόνα, αλλά, αλίμονο, ας μην ξεχνάμε ότι οι στατιστικές δείχνουν χωρίς καμία επιείκεια ότι ένα παιδί κινδυνεύει από σεξουαλική παρενόχληση τις περισσότερες φορές μέσα σε αυτό το οχυρό της ασφάλειας που λέγεται οικογένεια. Με την ίδια λογική, κάθε ετεροφυλόφιλος άνδρας πρέπει να έχει νευρική σκέψη του Jack του αντεροβγάλτη, καθώς αυτή θα μπορούσε να είναι η τελική κατάληξη κάθε έλξης μεταξύ

άνδρα-γυναίκα. (Το σκοτεινό σύννεφο αυτής της λογικής, πράγματι, φαίνεται να δεσπόζει πάνω από τις σύγχρονες σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων σε ολόκληρα κομμάτια των ΗΠΑ, σε τέτοιο βαθμό ώστε να αποσεξουαλικοποιεί τις σχέσεις άν-

δρα-γυναίκας).

Με την πάροδο των τελευταίων δεκαπέντε χρόνων, η καπιταλιστική κοινωνία έχει γίνει πιο εμφανώς ο εαυτός της, απαντώντας στους κοινωνικούς αγώνες και στις ανθρώπινες διεκδικήσεις με μια σειρά από τέρατα που επαναφέρουν τη γραμμή συναρμολόγησής της. Η καταναλωτική κοινωνία ξεφορτώνεται τα αυτοκίνητα μόνο σχεδιάζοντας πεζόδρομους οι οποίοι νεκρώνονται κάθε βράδυ την ώρα που κλείνουν τα καταστήματα. Η σύγχρονη αστική ανάπτυξη μπορεί μόνο να διευκολύνει τους μηχανόβιους, τους ποδηλάτες, τους jogger, αυτούς που μετακινούνται με πατίνια, κλπ, παραχωρώντας στη κάθε μια κατηγορία την δική της λωρίδα. Τα ήθη, δυστυχώς εμμένουν στο ίδιο μοντέλο: ο καθένας στην δική του λωρίδα. Η ανταρσία ενάντια σε μια ισχύουσα κυριαρχία του λευκού αρσενικού έδωσε αφορμή για την παγκοσμίως περιγεγόμενη και σχεδόν παγκόσμια εφαρμοζόμενη Πολιτική Ορθότητα. Αυτή ανίκανη να αλλάξει την πραγματικότητα, συμβιβάζεται με το να επευφημεί και να διαχωρίζει τις πραγματικότητες, αλλάζοντας μόνο την γλώσσα.

Δεκαπέντε χρόνια ενός ακόμα διαχωρισμού που σακατεύει, μονότονα βαμμένου με τα ευχάριστα χρώματα της απελευθέρωσης. Τι είναι gay; Ένας άνδρας που πηγαίνει μόνο με άνδρες, σίγουρος ότι δε θα αισθανθεί ποτέ έλξη για το αντίθετο φύλο; Πώς μπορεί να το ξέρει; Πώς μπορεί να αποκλείσει την πιθανότητα να κυριευτεί από επιθυμία για μια γυναίκα ή να τον συνεπάρει η επιθυμία μιας γυναίκας γι' αυτόν;

Gay λογοτεχνία; Γιατί να μην οργανωθούν οι χώροι των βιβλιοπωλείων στο πρότυπο των πολυκαταστημάτων ρούχων (όπως ήδη συμβαίνει σε ορισμένα βιβλιοπωλεία στις ΗΠΑ); Ας μπει η Βιρτζίνια Γουλφ στο τμήμα των γυναικών, ο Σαίξπηρ στο τμήμα των ανδρών (αν και τα σονέτα του...), ο λόρδος Μπάιρον στο τμήμα των «Physically challenged, Diet addicted» και κάθε συγγραφέας άνω των εξήντα πέντε θα βλέπει τα καινούρια του έργα να εκτίθενται στο τμήμα των γηραιών.

Σίγουρα, εξαιτίας αυτής της gay-ότητας, ο ομοφυλόφιλος αισθάνεται ασφαλής από την ισχύουσα διάκριση. Διαφορετικά clubs, διαφορετικές γειτονιές, διαφορετική λογοτεχνία και τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό διαφορετικό λεξιλόγιο. Πόσο λυπηρό είναι, ότι προκειμένου να ξεφύγουν από την πατροπαράδοτη καταπίεση, εκατομμύρια άνθρωποι δε θα μπορούσαν να φανταστούν τίποτα καλύτερο από το να κατασκευάσουν μια κατηγορία ακόμα πιο στενή από την οικογένεια, και θεμελιωμένη αποκλειστικά πάνω στην επιλογή του σεξουαλικού αντικειμένου: πέος εναντίον κόλπου. Η πράξη έχει γίνει ταυτότητα, ο ορισμός μόιρα, κι η σεξουαλική προτίμηση μία κοσμοθεωρία (gay κουλτούρα). Ενώ η γλώσσα πραγματικά εκφράζει τις κοινωνικές σχέσεις, είναι οι κοινωνικές σχέσεις που πρέπει να αλλάξουν. Και στην αυγή του εικοστού αιώνα, οι λέξεις τροποποιούνται πιο εύκολα από ότι οι ιδέες.

«Πήγαινε σαν καλό κορίτσι να φτιάξεις λίγο καφέ». Υπάρχει σεξισμός στη λέξη κορίτσι; Αυτό σημαίνει ότι ένας άντρας που λέει : «Κορίτσι μου σ'αγαπώ. Τι θα έλεγες να έφτιαχνα λίγο καφέ για μας;» αγαπάει και / ή σέβεται την σύντροφό του λιγότερο από ότι αν την αποκαλούσε γυναίκα; Στην πραγματικότητα, όσον αφορά τις πολύ στενές σχέσεις, οι προθέσεις σπάνια είναι αμφιλεγόμενες²⁷. Είναι στη σφαίρα της τυπικότητας -ευγενικοί όροι, επίσημες ονομασίες, επαγγελματική διάλεκτος- ότι υπάρχει ένα ολόκληρο σύμπαν που πρέπει να επαναστατικοποιηθεί αν όχι να καταργηθεί, και εδώ ο γλωσσικός φεμινισμός στοχεύει μόνο στο να χρησιμοποιεί ευφημισμούς, να αποσεξουαλικοποιεί, να ουδετεροποιεί. Ποιο είναι το όφελος από την αντικατάσταση του κοριτσιού από το άτομο; Περισσότερο ή λιγότερο το ίδιο με αυτά που κερδήθηκαν από την αντικατάσταση του Γραφείου Πολέμου από το Υπουργείο Άμυνας, και σύντομα μετά από αυτό σταματώντας την χρησιμοποίηση ολόκληρης της έκφρασης (Υπουργείο Άμυνας) και λέγοντας απλά Υ.Α. Το αρκτικόλεξο κυριαρχεί, ανώδυνα και ακατάληπτα στους έξω. Η γλώσσα που γενικεύει ανήκει στο παρελθόν.

Επί τη ευκαιρία τι εκφράζει η λέξη κομμουνιστής; Θα έπρεπε η λέξη αυτή να αλλάξει επειδή για δεκαετίες χρησιμοποιούνταν για την αντιστροφή της πραγματικότητας θεμελιωμένη πάνω στην ήττα του εργατικού κινήματος; Η μήπως θα ήταν καλύτερο να δοθεί νέο νόημα στην έννοια και κατά συνέπεια και στην λέξη; Εμείς, άνδρες και γυναίκες, που δεν είμαστε μισογύνεις, δεν αισθανόμαστε ότι είναι απαραίτητη ανάγκη να εκφράσουμε την φεμινοφιλία μας χρησιμοποιώντας κατάλληλη γλώσσα. Ας αφήσουμε τους υψηλά ιστάμενους να ενθουσιάζονται για το αν θα πουν υψηλά ιστάμενο άτομο ή υψηλά ιστάμενη γυναίκα.

Είτε τον Antonin Artaud²⁸ τον πετάξουν στο τρελοκομείο, τον ιδρυματοποιήσουν είτε τον πιστοποιήσουν, το ζήτημα που προκύπτει είναι η ψυχική διαχείριση ενός ανθρώπινου και κοινωνικού προβλήματος – το αν πρέπει το άσυλο να είναι ένα κλειστό κτίριο ή καταστολή με χημικές ουσίες²⁹.

Ο εχθρός είναι αυτό που παθητικοποιεί, που διχάζει. Οι καλοί φράχτες κάνουν τους καλούς γείτονες. Η αυτονομία είναι ένας περιφραγμένος, ιδιωτικός χώρος μέσα στον οποίο είμαι ελεύθερος να κάνω οτιδήποτε δεν πρέπει να κάνω έξω απ' αυτόν. Από μια πλευρά ο φεμινισμός δημιουργεί ένα σύνορο. «Κάτω τα χέρια!» Είτε σκόπιμα είτε όχι, αυτό συνεισφέρει σε ατομικούς διαχωρισμούς, που απαιτούν μια ανώτερη αρχή που να έχει τη δύναμη να εγγυηθεί τα δικαιώματα της κάθε κατηγορίας (παιδί, γονιός, άνδρας, γυναίκα, ηλικιωμένος, νεαρός, ομοφυλόφιλος, καταναλωτής, εργάτης, άρρωστος, πεζός, μέλος μιας μειοψηφίας, κλπ) με σεβασμό προς τις υπόλοιπες. Αν και κάθε δικαίωμα μπορεί να ανακηρυχθεί απόλυτο, ωστόσο είναι πάντα σχετικό με το σεβασμό προς τα δικαιώματα των άλλων. «Τα απόλυτα δεν μπορούν να συναθροισθούν» όπως είπε ο Jean Genet. Και τι επαναορίζει και αξιολογεί το άθροισμα αυτών των σχετικότητων των δικαιωμάτων αν όχι η δύναμη του κράτους; Η ιδιωτικοποίηση της ζωής προχωρά σε στενή

συνεργασία με τους όλο και αυξανόμενους σε αριθμό δικαστές και ψυχολόγους.

Η ανθρωπότητα δεν μπορεί να ελευθερωθεί με το να χωρίζεται σε κομμάτια, όπως απελευθερωμένα εδάφη με κοντάρια στα άκρα ώστε να διακρίνονται τα σύνορα τους. Επανάσταση σημαίνει να προχωράς πέρα από όλα τα σύνορα. Σημαίνει να εκτοπίζεις το γυναικείο χαρακτήρα όπως επίσης και τον ανδρικό. Μεμονωμένα άτομα που παίρνουν προσωπικά τον έλεγχο της ζωής τους στα χέρια τους, ακόμα και σε κάτι τόσο σημαντικό όσο το ίδιο τους το σώμα δεν είναι λύση από μόνη της. Η μόνη πραγματική λύση είναι δημιουργήσεις με άλλους ανθρώπους και των δύο φύλων σχέσεις μιας διαφορετικής φύσης, όπου κανείς δεν θα φοβάται, ούτε θα ρισκάρει την κυριαρχία από κάποιον άλλον. Ο σκοπός δεν είναι οι γυναίκες να ελευθερωθούν από τους άνδρες, αλλά να ελευθερωθούν μαζί με τους άνδρες. Ο σκοπός δεν είναι κάθε άτομο να διακηρύξει την ανεξαρτησία του, αλλά κάθε άτομο να μπορεί να σταματήσει να αρνείται φοβισμένο ότι είναι εξαρτημένο, διεξαρτημένο. Η ελευθερία είναι μια σχέση.

Μια αδυναμία του «Για έναν κόσμο χωρίς ηθική» είναι ότι δεν δίνει αρκετή έμφαση στο πώς οι συνήθειες και οι παραδόσεις ενός μελλοντικού κόσμου θα προκαλούσαν έκπληξη, ή ακόμα και θα σόκαραν τον τωρινό. Πολλά διλήμματα, φόβοι και ανησυχίες, παλιές ή καινούριες, θα εξαφανιστούν. Άλλες θα εμφανιστούν ξανά. Αυτό δεν έχει πια να κάνει περισσότερο με το να αγγίξουμε τον παράδεισο, απ' όσο με το να αμβλύνουμε την βαρβαρότητα.

Ασκώντας κριτική στην ηθική δεν λέμε ότι «όλοι θα κάνουν ό,τι θέλουν και χάρις στην ανθρωπίνη καλοσύνη όλα θα οδηγηθούν προς το καλύτερο». Το πρόβλημα δεν είναι πώς θα αποφύγουμε την σύγκρουση και τις νόρμες, αλλά το να αλλάξουμε την τωρινή εσφαλμένη σχέση με αυτές τις νόρμες. Δεν υπάρχει καμία άλλη λογική, καμία άλλη σημασία και έτσι καμία άλλη εγγύηση των πράξεών μου από τη σχέση μου με τον σύντροφο μου. Ο σκοπός – και όλο το πρόβλημα – θα ήταν, θα είναι μια μέρα να ζήσουμε μία νόρμα που δεν θα ναι ξέχωρη από τις δικές μου και τις δικές μας πράξεις.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ;

Λίγο αργότερα, προς το τέλος του πρωινού, επανέφερα την συζήτηση του προηγούμενου απογεύματος, σχετικά με το ζευγάρι και τις παιδεραστικά σεξουαλικές τελετές μιας μυστήριας φυλής της Νέα Γουινέας, τους αποκαλούμενους Σάμπια.. Ο Gene έχει φτάσει στο σημείο να ανέχεται τις κατά περιόδους μυστικές μου εμμονές. Αυτή τη φορά όμως είναι προβληματισμένος για την παρατεταμένη μου περιέργεια για αυτούς τους λίγο πολύ παλαιολιθικούς ανθρώπους και τη σχέση τους με το θέμα αυτού του καινούργιου βιβλίου, που αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι δυτικοί γκέι άνδρες βρίσκουν αίσθηση ένταξης στον κόσμο. Εξάλλου, ύστερα από χρόνια αναζήτησης σειρών και τόμων σχετικών με την μοντέρνα σεξουαλική ταυτότητα, βρίσκω αυτούς τους προ-μοντέρνους ανθρώπους στην άλλη άκρη της γης ατέλειωτα συναρπαστικούς, διότι, χωρίς εξαίρεση, όλοι οι Σάμπια άνδρες απολαμβάνουν τουλάχιστον μια δεκαετία αποκλειστικής παιδικής και εφηβικής ομοφυλοφιλίας, μετά την οποία επιβιβάζονται σε μια ισόβια ετεροφυλοφιλία. Η σεξουαλικότητα -ομοφυλοφιλία- καταλαμβάνει μια ριζικά διαφορετική θέση στη ζωή τους απ' ότι καταλαμβάνει οπουδήποτε αλλού στο σύγχρονο κίνημα για τα δικαιώματα των gay.

Στα συνήθη όρια της μοντέρνας ισότιμης σχέσης περιλαμβάνεται το να περιμένεις ότι ο κάθε σύντροφος θα ακούσει τις επαγγελματικές εμμονές, ανησυχίες και απογοητεύσεις του άλλου -τις δικές του για χορηγούς, πελάτες και φόρους, τις δικές μου για χαρακτήρες, ιστορίες και προθεσμίες. Σ' αυτό το θέμα ο Gene προειδοποιεί: καλύτερα να είμαι προσεχτικός στο να γράφω για τέτοια πράγματα, όπως μικρά αγοράκια που αρπάζονται από τις μητέρες τους και καταναγκάζονται σε ομαδική πειλοχία για χρόνια. Η παιδική σεξουαλική παρενόχληση, σύμφωνα με τις υπαγορεύσεις του ηθικού κώδικα των gay αμερικάνων, είναι παιδική σεξουαλική παρενόχληση, είτε συμβαίνει στη Νέα Γουινέα είτε στο Νέο Ροτσελ και δεν είναι θέμα για το οποίο οι σοφοί και οι ακτιβιστές του gay κινήματος ενδιαφέρονται να μιλήσουν.

Σωστή παρατήρηση. Αλλά, λέω στον Gene -ο οποίος τελειώνει τον καφέ του ανυπόμονος να πάει στο μαγαζί του- δεν είναι μόνο το παιδικό σεξ που φέρνει τόση αναστάτωση για το σεξουαλικό/ομοφυλοφιλικό σύστημα των Σάμπια. Είναι η όλη οργάνωση τους για το σεξ και την σεξουαλική ταυτότητα που ενοχλεί τους ομοφυλόφιλους φίλους μου. Αυτό που περισσότερο τους αναστατώνει είναι η έκταση στην οποία η σεξουαλική τους συμπεριφορά φαίνεται τόσο περιστασιακή, τόσο ελλιπής σε αυτό που λέμε σεξουαλική ταυτότητα. Από την ηλικία των επτά ή οκτώ χρόνων, σύμφωνα με τον ανθρωπολόγο Gilbert Herdt, το αγοράκι Σάμπια εκπαιδεύεται να «τρώει το πέος» και να καταπίνει το σπέρμα ενός μεγαλύτερου αρσενικού. Ίδανικά θα πρέπει να καταπίνει σπέρμα κάθε μέρα. Αυτός είναι ο τρόπος που οι Σάμπια πιστεύουν ότι κτίζουν την αρσενικότητα τους και την

ανακαλύπτουν. Μετά, αφού φτάσει το παιδί στην εφηβεία, υπόκειται σε άλλη μια τελετουργία, που ονομάζεται bachelor και βρίσκει μικρότερα αγόρια να τον τσιμπουκώσουν. Όλο αυτό συνεχίζεται ώσπου τελικά να ενηλικιωθεί, να παντρευτεί και με τη γέννηση του πρώτου του παιδιού να γυρίσει στη συμβατική ετεροσεξουαλικότητα.

Σύμφωνα με τους ηγετικούς συντάκτες και στρατηγούς του αμερικάνικου gay κινήματος, (ο σεξουαλικός προσανατολισμός) είναι μία ταυτότητα, κάτι βέβαιο, σίγουρο, αξιόπιστο, γύρω από το οποίο η ζωή και η λογοτεχνία μπορούν να σφυρηλατηθούν, μέσα από την οποία εφευρίσκονται οι τελετές και οι τελετουργίες. Για τους Σάμπια το με ποιόν κάνεις σεξ είναι κάτι δευτερεύον στις άκαμπτες απαιτήσεις των υπαρχόντων παραδόσεων, τελετουργιών και ομαδικών Σάμπια ταυτοτήτων. Για λίγο καιρό είσαι αυστηρά ομοφυλόφιλος. Για μια μικρή περίοδο μπορείς να είσαι αμφιφυλόφιλος, στην οποία μπορείς να τσιμπουκώνεσαι τόσο από άνδρες όσο και από γυναίκες. Αλλά από την ενηλικίωση γίνεσαι λειτουργικά και ευτυχισμένα ετεροφυλόφιλος. Για έναν πληθυσμό αμερικανών μέσης τάξης που διαμάχονται ότι η σεξουαλικότητα, και ιδιαίτερα η ομοφυλοφιλία, είναι αρκετή σαν βάση για να χτιστεί η κοινωνική και πολιτισμική ταυτότητα,, οι Σάμπια φαίνεται να αναποδογυρίζουν τον κόσμο.

Μέχρι τώρα ο Gene έχει ανάψει το πλυτήριο πιάτων, έχει τυλίξει ένα κασκόλ γύρω από τον λαιμό του και έχει βάλει το "Eli Cutter" καπέλο του, έτοιμος να ξεκινήσει τα πρακτικά ζητήματα της εργάσιμης μέρας του. Είναι υπομονετικός, αλλά έχει ελάχιστο χρόνο για να ξοδέψει φлуαρώντας για τη σεξουαλική συμπεριφορά των πολεμικών φυλών του νότιου Ειρηνικού. Διακόπτει την επιθεώρησή μου για τις αταβιστικές ομοσεξουαλικές τελετουργίες. Κάποιος άγνωστος τύπος είχε βάλει εκείνο το φυλλάδιο στο γραμματοκιβώτιο την προηγούμενη μέρα στο μαγαζί του (το μαγαζί του είναι μια βιομηχανική αποθήκη κάτω από τη γέφυρα του Μπρούκλιν, το είδος γειτονιάς όπου οι συνετοί άνθρωποι κουβαλάνε ατσάλινους σωλήνες για προστασία αφού πέσει το σκοτάδι).

Το φυλλάδιο προσφέρει μπλουζάκια μεταξοτυπημένα με ντουζίνες σαδομαζοχιστικές εικόνες συμπλεγμάτων, με υπερφουσκωτούς μυώδεις σκληρούς τυπάδες σε διάφορες ερεθιστικές πόζες. Μια και ο Gene δεν φαντασιώνεται να τον δέρνουν, προτείνει ότι αυτό το θέμα θα ήταν πιο κατάλληλο για τις έρευνες μου. Παρόλ' αυτά είναι μπερδεμένος σχετικά με το γεγονός ότι το φυλλάδιο εμ-

φανίστηκε, χωρίς φάκελο στο γραμματοκιβώτιο του μαγαζιού του, αφού απ' όσο ξέρει, οι υπόλοιποι ένοικοι της αποθήκης είναι straight. Κι όμως την προηγούμενη μέρα ήταν εκεί. Αλλά ποιος το άφησε; Οι δυο ροκ μουσικοί που μένουν εκεί και φαίνεται να έχουν μια σταθερή ροή κοριτσιών; Κάποιος από τους παντρεμένους άνδρες που δουλεύουν γι' αυτόν; Κάποιος από τους μαραγκούς στο υπόγειο; Ο τυπάς της μεταφορικής; Ο ιδιοκτήτης του μαγαζιού; Ο κατάλογος των σεξουαλικών τελετουργιών και συμμετεχόντων σ' αυτές στη Νέα Υόρκη είναι ατέλειωτος. Οποιοσδήποτε, για οποιονδήποτε λόγο θα μπορούσε να έχει βάλει το φυλλάδιο στο γραμματοκιβώτιό του. Όποιος και να το άφησε πάντως έσκισε μια γωνία που συμπεριλάμβανε τη διεύθυνση για την εταιρεία των t-shirts, αλλά άφησε τον αριθμό τηλεφώνου.

Μόλις είχα αρχίσει να διαλογίζομαι σχετικά με την διαδεδομένη συνήθεια διεστραμμένης πορνογραφίας στην Αμερική και ο Gene με επανέφερε από τα αγόρια των φωτογραφιών στη Νέα Γουινέα. «Δεν καταλαβαίνω γιατί κάποιος θα έπρεπε να αναστατώνεται τόσο εξαιτίας τους», μου λέει «αυτοί οι άνθρωποι, οι Σάμπια, δεν είναι ομοφυλόφιλοι. Δεν έχει τίποτα να κάνει με το να είσαι gay.»

«Όχι, όχι gay», του λέω «αλλά είναι ομοφυλόφιλοι, τουλάχιστον για λίγο». Κάνουν σεξ με άλλους άνδρες. Λένε ακόμα ότι όλοι φτάνουν να το αγαπάνε στο τέλος. Λένε ότι το να καταπίνεις σπέρμα είναι όπως ακριβώς τους είχαν πει οι μεγαλύτεροι πως ήταν «γλυκό σαν το γάλα της μητέρας» και σχεδόν το ίδιο σημαντικό για να μεγαλώσεις δυνατός, όπως το μάννα. Λένε ακόμη ότι νιώθουν γνήσια αφοσίωση για τους πρώτους τους συντρόφους, ακόμα και ρομαντικό δέσιμο.

«Όχι, αλήθεια, δεν είναι πραγματικά ομοφυλόφιλοι,» επιμένει ο Gene. «Είναι απλώς ένα είδος τελετουργίας περάσματος και, τέλος πάντων, πρέπει να πάω στη δουλειά.»

Φυσικά η εμπειρία μας για την ομοφυλοφιλία είναι εντελώς διαφορετική από αυτήν των Σάμπια. Όσο κι αν εμείς και οι Σάμπια άνδρες μπορεί να γιορτάζουμε και ακόμα και να τελετουργοποιούμε το πρώτο μας τσιμπούκι, όσο κι αν βιώνουμε εξίσου την πράξη σαν μια βαθιά μορφή ανδρικού δεσίματος και συναδελφικότητας, δεν μπορούμε να πούμε ότι η ομοφυλοφιλία έχει το ίδιο νόημα για τον καθένα μας. Μάλιστα οι περισσότεροι από αυτούς που μελέτησαν το σεξ και τον πολιτισμό δε συμφωνούν ότι η τελετουργική, φυλετική ομοφυλοφιλία (ή ακόμα και η σεξουαλική συμπεριφορά στην εποχή της αμερικάνικης επανάστασης) έχει κάποια ομοιότητα με την αστική σεξουαλική ζωή των τελευταίων εκατό χρόνων. Με σπάνιες εξαιρέσεις οι κοινότητες των gay, οι gay οικογένειες, οι gay εκκλησίες, οι gay ψυχολόγοι, οι gay δημοσιογράφοι και οι gay πολιτικοί δεν υπήρχαν πριν από αυτόν τον αιώνα. Η ψυχολογική και κοινωνική σημασία συνδεδεμένη με αυτά τα gay φαινόμενα δεν υπήρχε: εμείς, ως άτομα των οποίων οι φαντασίες και οι ευκαιρίες σχηματίζονται σε αυτό το gay έδαφος, δεν υπήρχαμε.

Από το A Queer Geography του Frank Browning, σελ. 15-18. Ο Frank Browning είναι επίσης ένας από τους συγγραφείς του An American Way of Crime.

Σημειώσεις

1. Το «Για έναν κόσμο» χωρίς ηθική τάξη» πρωτοεκδόθηκε στα γαλλικά στο *La Banquise* #1, 1983, και έπειτα στα αγγλικά (μεταφρασμένο από τον M. Williams) για το αμερικάνικο περιοδικό *Anarchy*, το φθινόπωρο του 1993, και ξανά μετά το 1998 σε μορφή φυλλαδίου στη Βρετανία το 1998 (μεταφρασμένο από τον Michael Katims). Τα άλλα κείμενα στα οποία αναφερόμαστε είναι το “Alice in Monsterland” (διαθέσιμο στο website του Troploin <http://troploin0.free.fr/>) και ένα άρθρο σχετικό με τη δικαιοσύνη “Pour un monde sans innocents”, στο *La Banquise* #4 1986, ως τώρα διαθέσιμο μόνο στα γαλλικά.

2. [Σ.τ.μ.]: «Στο 6^ο ανέκδοτο κεφάλαιο του Κεφαλαίου» (μέρος των χειρογράφων του 1861-65), ο Μαρξ κάνει μια διάκριση ανάμεσα στην τυπική κυριαρχία του κεφαλαίου, βασισμένη στην επέκταση της εργάσιμης μέρας και στην εκτεταμένη εκμετάλλευση της εργασίας, και στην πραγματική κυριαρχία, βασισμένη σε λιγότερες αλλά πιο εντατικές εργατώρες. Αυτή η διάκριση δεν διαχωρίζει δύο ιστορικές περιόδους, σαν να ήταν ο ρεφορμισμός αναπόφευκτος στο πρώτο στάδιο και η επανάσταση μόνιμα στο προσκήνιο στο δεύτερο. Δε θα υπάρξει ποτέ μια αρκετά «καθαρή» κατάσταση όπου το κεφάλαιο και το προλεταριάτο θα έρθουν πρόσωπο με πρόσωπο ως οι μόνοι ανταγωνιστές αυτού του ιστορικού σταδίου με είτε τον καπιταλισμό είτε τον κομμουνισμό να είναι οι μοναδικές εναλλακτικές. [In For A Storm: A Crisis On The Way, Troploin Newsletter # 5, η μετάφραση από τα αγγλικά δική μας]. «Στη φάση της τυπικής υπαγωγής της εργασίας στο κεφάλαιο οι προκαπιταλιστικές κοινότητες διατηρούνται ακόμη, τα χαρακτηριστικά τους δεν καταστρέφονται αλλά μάλλον συνυπάρχουν με τον αναδυόμενο καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Με το πέρασμα στην πραγματική κυριαρχία του κεφαλαίου πάνω στην κοινωνία, οι κοινωνικές σχέσεις μετασχηματίζονται ριζικά και όλες οι προϋπάρχουσες κοινότητες σταδιακά απορροφούνται από το κεφάλαιο, για να ανασυσταθούν στη βάση του καπιταλιστικού τρόπου κοινωνικής ζωής». [«Τι είναι αυτή η περίφημη δημοκρατία και γιατί δεν αξίζει να την υπερασπιζόμαστε», Τα Παιδιά της Γαλαρίας τεύχος 10]. Για μια περαιτέρω ανάλυση σχετικά με την τυπική και πραγματική κυριαρχία του κεφαλαίου –που παρεμπιπτόντως είναι και ζήτημα debate στους γαλλικούς κομμουνιστικούς κύκλους, ως προς την επαναστατική προοπτική που αναδύεται ή όχι σε κάθε περίπτωση- δες το «Αποτελέσματα της Άμεσης Διαδικασίας Παραγωγής [6^ο ανέκδοτο κεφάλαιο], Καρλ Μαρξ, εκδόσεις Α/συνέχεια».

3. Το *Communicating Vessels* έκανε το ακόλουθο σχόλιο σχετικά μ’ αυτό το κομμάτι: «...ακόμα και η δεξιά πτέρυγα χρησιμοποιεί την πολιτική ορθότητα προς όφελός της. Αυτή η κυβέρνηση, υπερασπιζόμενη την πιθανή εισβολή στη Λιβερία, για παράδειγμα, κατά την άποψή μου, χρησιμοποίησε το γεγονός ότι η Condoleeza Rice είναι μαύρη. Στη *New York Times* παρατέθηκε κάποιο απόσπασμα στο οποίο έλεγε κάτι σχετικά με το πώς αμερικάνοι σκλάβοι ίδρυσαν τη Λιβερία... Η πολιτική δεν κάνει καμία παραχώρηση στο ποιος, ή τι θα χρησιμοποιηθεί για να διασφαλίσει τη συνέχεια της ύπαρξής της. Το ότι αυτή η κυβέρνηση είναι καθαρά ρατσιστική, δε σημαίνει ότι δε θα χρησιμοποιήσει τον αντιρατσισμό σαν αμυντικό μηχανισμό...». Πολύ σωστά. (σημείωση Σεπτέμβρη 2003).

4. [Σ.τ.μ.]: Πρόκειται για τις εκβιομηχανισμένες κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις που δημιουργήθηκαν μετά τον αμερικάνικο εμφύλιο, όταν το Chicago έγινε σιδηροδρομικό κέντρο (αφού φυσικά ο στρατός κατέστειλε τις μεγάλες απεργίες των σιδηροδρομι-

κών του 1877) και έτσι ιδανικό για τη διανομή των κοπαδιών που εκτρέφονταν στα λιβάδια της δύσης προς τις αγορές της ανατολής. Μαζί με τις μεγάλες εταιρίες Packing and Provision και Armour η εταιρία Swift & Co του Gustavus Franklin Swift, εξορθολόγησε σχεδόν τα πάντα στην βιομηχανία των ζώων εισάγοντας για πρώτη φορά τα βαγόνια-ψυγεία (τα οποία οδήγησαν σε εξοικονόμηση του κρέατος που χανόταν από μεταφορές ζώων είτε με τα πόδια, είτε στοιβαγμένα σε τρένα), και τη χρήση των ζωικών υποπροϊόντων (ως απάντηση στις επικρίσεις για την υπέρογκη παραγωγή λυμάτων) για την παρασκευή σαπουνιού, κόλλας, λιπάσματος, διαφόρων άλλων μικροπραγμάτων όπως χτένες ακόμα και φαρμακευτικών προϊόντων (ινσουλίνη). Οι Swift, Armour και Morris το 1902 συμμετείχαν μαζί με τις τράπεζες Kuhn, Loeb, και Company στη σύσταση της National Packing Company ένα τρασν γνωστό ως "Meat Trust" ή "Big Five" (και μετέπειτα "Big Four") το οποίο ως εθνικό μονοπώλιο πια διέλυσε τον ανταγωνισμό από μικρούς κτηνοτρόφους, καθόριζε τιμές, κατένειμε αγορές και αντιμετώπιζε τα συνδικάτα εργαζομένων που προσπαθούσαν να οργανωθούν, αλλά διαλύθηκε το 1905 με εντολή του ανωτάτου δικαστηρίου. Ο Henry Ford γράφει στην αυτοβιογραφία του "My Life and Work" πως ήταν μια επίσκεψη στα σφαγεία του Chicago αυτή που του άνοιξε τα μάτια σχετικά με τις αρετές (sic!) της λωρίδας παραγωγής, με ιμάντα και καταμερισμό της εργασίας. Οι εργάτες στις κρεατοβιομηχανίες την περίοδο 1880-1905 αναπτύσσουν έντονη δραστηριότητα, με αποτέλεσμα οι βιομηχανίες αυτές να παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ποσοστό απεργιών στις Η.Π.Α., με συμμετοχή τόσο στους αγώνες του 1886 για το οκτώωρο, όσο και στην απεργία αλληλεγγύης στους εργάτες της Pullman (εταιρία τρένων-σιδηροδρόμων) το 1894, αλλά και με τη δημιουργία συνδικάτων στενά συνδεδεμένων με την American Federation of Labor (Αμερικάνικη Ομοσπονδία Εργατών) και σημαντικές κατακτήσεις όσον αφορά τις συνθήκες δουλειάς και τα μισθολογικά. Ωστόσο οι διοικήσεις των βιομηχανιών αναπτύσσουν και αυτές επιτυχώς ισχυρή απεργοσπαστική δράση με προσλήψεις απεργοσπαστών εργατών και με απολύσεις και προσπάθεια διάλυσης των συνδικάτων, τόσο το 1904 όσο και στις απεργίες του 1920-21. Σήμερα οι περισσότερες από τις βιομηχανίες αυτές έχουν φύγει από το Chicago και έχουν αποκεντρωθεί απασχολώντας κυρίως χαμηλόμισθους μετανάστες από το Μεξικό, με διάλυση των συνδικάτων, επιτάχυνση του ρυθμού παραγωγής και κατά συνέπεια αύξηση των ατυχημάτων αλλά και «παρασπονδίες» όσον αφορά την ποιότητα των τροφίμων που παράγονται. Οι συνθήκες αυτές (που ήδη από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα είχαν γίνει γνωστές στις Η.Π.Α. μέσα από το μυθιστόρημα "The Jungle" του Upton Sinclair) απεικονίζονται γλαφυρά στην πρόσφατη ταινία «Fast Food Nation».

5. [Σ.τ.μ.]: Alexis-Charles-Henri Clérel de Tocqueville (1805-1859), βασικό του έργο το «Η δημοκρατία στην Αμερική» το οποίο θεωρείται πρώιμο κοινωνιολογικό έργο. Ασχολήθηκε πολιτικά αλλά και στα γραφτά του με θέματα δημοκρατίας. Ο πρώτος τόμος του έργου «Το παλιό καθεστώς και η Επανάσταση» άρχισε μετά την άνοδο του Ναπολέοντα και τον ολοκλήρωσε λίγο πριν το θάνατό του.

6. [Σ.τ.μ.]: Στο κείμενο "The continuing appeal of religion" (2006), στο κεφάλαιο «Το τέλειο χριστιανικό κράτος είναι το αθεϊστικό κράτος, το δημοκρατικό κράτος» ο Dauvé γράφει: «Αφού παρέθεσε τον G. de Beaumont που το 1835 έγραψε ότι «Στις Η.Π.Α. δεν υπάρχει ούτε μια κρατική θρησκεία ούτε μια θρησκεία διακηρυγμένη ως θρησκεία της πλειοψηφίας, ούτε υπεροχή μιας λατρείας έναντι άλλων. Το κράτος στέκεται μακριά από κάθε λατρεία/πίστη», ο Μαρξ σχολιάζει πως «Παρόλα αυτά, η Βόρεια

Αμερική προφανώς η χώρα της θρησκευτικότητας (...) [και] ακόμα και στη χώρα της πλήρους πολιτικής χειραφέτησης, η θρησκεία όχι μόνο υπάρχει, μα παίζει σημαντικό και ζωτικό ρόλο (...)» (Το εβραϊκό ζήτημα, 1844). [Η μετάφραση δική μας. Το κείμενο υπάρχει στα αγγλικά στο website του Troploin, <http://troploin0.free.fr/>]

7. [Σ.τ.μ.]: Μέχρι τα τέλη του '70 ήταν συνήθεις οι επιδρομές της αστυνομίας σε gay-bar και disqoteques σε ολόκληρη την επικράτεια των Η.Π.Α. Στη Νέα Υόρκη ήταν συνήθεις μέχρι το '65 οι κατηγορίες και συλλήψεις για «απρεπή συμπεριφορά» προς τους ομοφυλόφιλους άνδρες και γυναίκες, με πλείστες αφορμές όπως κάθε είδους δημόσια εκδήλωση ανάμεσα σε άτομα του ίδιου φύλου, από μια βόλτα χέρι-χέρι, μέχρι το φιλί ή την παρενδυσία. Ενίοτε μάλιστα η αστυνομία έδινε και στον τύπο ονόματα από ελέγχους σε gay bar. Παράλληλα ίσχυε και η απαγόρευση να σερβίρεται ποτό σε ομοφυλόφιλους με κυρώσεις την αφαίρεση της άδειας λειτουργίας και υπεύθυνη αρχή την State Liquor Authority. Το 1966 η πολιτική της αστυνομίας αλλάζει. Μετά από καταγγελίες της Mattachine Society* ότι οι αστυνομικοί παγιδεύουν άτομα να εκδηλώσουν ομοφυλοφιλική συμπεριφορά (μιλάμε φυσικά για μπάτσους με πολιτικά), εκδίδεται εντολή να μη «δεδεάζονται» με τέτοιους τρόπους οι ομοφυλόφιλοι και για να κάνει σύλληψη αστυνομικός με πολιτικά απαιτείται πλέον να είναι παρών και κάποιος πολίτης, οπότε τέτοιου είδους παγίδες μειώνονται αισθητά.

Η γνωστή ως εξέγερση του Stonewall αφορά στα γεγονότα που ακολούθησαν μια τέτοια επιδρομή στο Stonewall Inn, ένα bar στη Νέα Υόρκη, τον Ιούνιο του 1969. Οι εκδοχές για το πώς ξεκίνησε η επίθεση απέναντι στους 8 μπάτσους που έκαναν την επιδρομή (εκ των οποίων μόνο ένας ένστολος) ποικίλουν. Από την αντίσταση της τραβεστί Sylvia Rivera, ή κάποιας λεσβίας πάντως προέκυψε σύγκρουση που ανάγκασε τους μπάτσους να οχυρωθούν στο μπαρ, οι οποίοι στη συνέχεια ξυλοκόπησαν και τον ετεροφυλόφιλο τραγουδιστή Dave van Ronk, που έτυχε να περνάει απ' έξω ενώ κάποιοι απ' τους διαδηλωτές προσπάθησαν να κάψουν το μπαρ και τους μπάτσους μέσα σ' αυτό. Η σύγκρουση τελικά μεγάλωσε, προσελκύνοντας θαμώνες απ' τα γύρω μπαρ και κατοίκους (μεταξύ των οποίων πολλοί μαύροι και ισπανόφωνοι), οδηγώντας την πρώτη μέρα σε συγκρούσεις 2000 ατόμων με 400 μπάτσους, σε 13 συλλήψεις, τραυματισμούς 4 μπάτσων και αρκετών διαδηλωτών. Μάλιστα επιστρατεύτηκε και η Tactical Patrol Force (T.P.F.), μια ειδική μονάδα, εκπαιδευμένη να καταστέλλει συγκρούσεις διαδηλωτών ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ, η οποία επίσης απέτυχε να διαλύσει το πλήθος. Τα ίδια αν και σε μικρότερη κλίμακα έγιναν και το επόμενο βράδυ αλλά και πέντε μέρες μετά. Γύρω από τα γεγονότα του Stonewall και τη σχέση τους με το gay κίνημα (μέσα σε ένα μήνα δημιουργείται στη Νέα Υόρκη η οργάνωση Gay Liberation Front, η οποία με το τέλος της χρονιάς εμφανίζεται σε πόλεις και πανεπιστήμια σε ολόκληρη την επικράτεια των Η.Π.Α. ενώ καθιερώνονται και οι "gay-pride" πορείες του Ιουνίου που έχουν και ένα χαρακτήρα εορτασμού και μνήμης) έχει αναπτυχθεί ποικίλη φιλολογία, αλλά και διάφοροι μύθοι, όπως το ότι τις συγκρούσεις προκάλεσε ο θάνατος της ηθοποιού Judy Garland. Ο Craig Rodwell ακτιβιστής παρών στα γεγονότα λέει: «υπήρχε ένα πολύ εκρηκτικό πολιτικό αίσθημα, ειδικά στους νέους ανθρώπους... όταν έφτασε η νύχτα του Stonewall, τα πάντα ταίριαζαν εκείνη ακριβώς τη στιγμή. Οι άνθρωποι ρωτούν τι ιδιαίτερο είχε αυτή η νύχτα... Δεν υπάρχει ένα πράγμα ιδιαίτερο. Ήταν απλά το ότι όλα ταίριαζαν, μια από αυτές τις στιγμές στη ιστορία που αν ήσουν εκεί, ήξερες, ότι αυτό είναι, αυτό που περιμένας.»

(* Mattachine Society Inc. : Πολιτική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1950 στο Los

Angeles με κύριο ηγέτη τον Harry Hay (μέλος του κομμουνιστικού κόμματος επί 15ετία, από το οποίο ζήτησε να διαγραφεί μετά τη σταλινική στροφή του κόμματος σε θέματα περί ομοφυλοφιλίας), και στόχο την κοινωνική αποδοχή της ομοφυλοφιλίας. Μεταξύ άλλων προσέφερε νομικές υπηρεσίες, και βοήθεια για τα εργασιακά αλλά και ψυχολογική υποστήριξη, και αντιτιθόταν σε διάφορες νομοθεσίες που αναπαρήγαγαν τις διακρίσεις, όπως τη νομοθεσία περί σοδομισμού. Στο μανιφέστο της μεταξύ άλλων αναφέρεται πως «τα φυσικά και ψυχολογικά μειονεκτήματα των ομοφυλόφιλων δε θα πρέπει να είναι εμπόδια στην ανάμιξη του 10% του παγκόσμιου πληθυσμού στην παραγωγική κοινωνική πρόοδο του ανθρώπινου γένους». Με την προώθηση της ψυχροπολεμικής πολιτικής από το κράτος οι δεσμοί με το Κομμουνιστικό Κόμμα σπάνε και ο Hay απομακρύνεται όπως και πολλά άλλα μέλη (εκ των οποίων πολλά ήταν ταυτόχρονα μέλη του Κ.Κ). και η οργάνωση παίρνει στροφή τύπου υπεράσπισης των δικαιωμάτων του πολίτη όπως έκαναν και αρκετές πολιτικές οργανώσεις αφροαμερικάνων. Το 1961 η οργάνωση διασπάται λόγω εσωτερικών συγκρούσεων και αυτονομούνται οι οργανώσεις του San Francisco και της Νέας Υόρκης. Με την αλλαγή ηγεσίας του τμήματος της Νέας Υόρκης που εκλέγεται το 1965 γίνονται και οι σχετικές καταγγελίες που συμβάλλουν στην αλλαγή της αστυνομικής πρακτικής, ωστόσο μετά το Stonewall και την εμφάνιση πιο ριζοσπαστικών πρακτικών μέσα στο αμερικάνικο κίνημα (αντιπολεμικό για το Βιετνάμ, κίνημα μαύρων, φεμινιστικό κίνημα) οι πρακτικές της οργάνωσης φαίνεται να θεωρούνται αρκετά συντηρητικές και έτσι απομαζικοποιείται για να διαλυθεί τελικά λόγω χρεοκοπίας το 1987. Από μια διάσπαση της Mattachine δημιουργείται η One Inc. που δέχεται γυναίκες και συμβάλλει μαζί με την Mattachine στην έκδοση του “Ladder: A Lesbian Review”, από την (επίσης συντηρητική) λεσβιακή οργάνωση Daughters of Bilitis.].

8. [Σ.τ.μ.]: Βλέπε σχετικά με το κοινωνικό και το πολιτικό κίνημα, μια πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση με τον George Caffentzis, στο περιοδικό Τα Παιδιά της Γαλαρίας, τεύχος 9.

9. [Σ.τ.μ.]: Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου ο ομοφυλόφιλος πληθυσμός του San Francisco άρχισε να αυξάνεται, καθώς άρχισαν να εγκαθίστανται στην πόλη (όπως και σε άλλες πόλεις με λιμάνια) ομοφυλόφιλοι άνδρες και γυναίκες που είχαν απαλλαχθεί από το στρατό. Σε συνδυασμό με τις λιγότερο αυστηρές νομοθεσίες της πολιτείας της California σε σχέση με τα gay bar, αλλά και χάρη στην αποδοχή της ομοφυλοφιλίας από τη λογοτεχνική τάση των “Beat” συγγραφέων που εγκαταστάθηκαν στην πόλη (μεταξύ των οποίων οι Jack Kerouac και Allen Ginsberg), η πόλη κατέληξε να φιλοξενεί πέρα από ομοφυλόφιλους, πάρα πολύ κόσμο από τις Η.Π.Α. που προσελκυόταν από την «αντικουλτούρα» του San Francisco, φοιτητές, χίπηδες, καλλιτέχνες, καταλήγοντας στην κορύφωση του καλοκαιριού του 1967 (Summer of Love), όταν 100.000 άτομα μαζεύτηκαν στο Haight-Ashbury του San Francisco (αναφέρουμε απλώς ότι το '67, η San Francisco Oracle, μια underground εφημερίδα που συνδύαζε ψυχεδελικό design με λίγο ποίηση και πολυπολιτισμικότητα και ήταν το αντί-μ.μ.ε. αναφοράς στο Haight-Ashbury, έφτασε να έχει αναγνωστικό κοινό, περί τα 500.000 άτομα). Ωστόσο με τη μεταπολεμική στροφή της αμερικάνικης πολιτικής στην ενίσχυση του μοντέλου της πυρηνικής οικογένειας, και με φόντο τον Ψυχρό Πόλεμο, όσοι είχαν απορρίψει αυτά τα πρότυπα βρέθηκαν στο στόχαστρο της διαβόητης Επιτροπής Αντιαμερικανικών Ενεργειών [House Committee on Un-American Activities (HUAC ή HCUA)]. Οι έρευνες της επιτροπής οδήγησαν χιλιάδες ομοφυλόφιλους στο να χάσουν τις δουλειές τους σε κυβερνητικές υπηρεσίες (μια

απαγόρευση που εξακολούθησε να ισχύει μέχρι το 1975). Ενδεικτικές της έκτασης αυτού του «κυνηγιού μαγισσών» είναι οι αναφορές του καθηγητή και ιστορικού John D'Emilio, σύμφωνα με τις οποίες μόνο στην περιοχή της Columbia είχαμε 1.000 συλλήψεις κάθε χρόνο, στις αρχές του '50. Επίσης σε κάθε πολιτεία οι εφημερίδες δημοσίευαν στοιχεία και διευθύνσεις εργασίας όσων κατηγορούνταν, με αποτέλεσμα πολλοί να απολύονται, η ταχυδρομική υπηρεσία άνοιγε τα γράμματα ομοφυλόφιλων ανδρών και γυναικών και τα κολέγια κρατούσαν λίστες «υπόπτων» φοιτητών. Αν και το 1970-71 υπήρξαν κάποιες εκδηλώσεις μνήμης για το Stonewall στο San Francisco το πρώτο οργανωμένο Gay Parade έγινε το 1972 σε μια εκδήλωση με τον τίτλο "Christopher Street West" με περίπου 3.000 κόσμο, φτάνοντας μόλις σε πέντε χρόνια τους 350.000 το 1977. Το 1973 ιδρύεται και η οργάνωση Pride Foundation με σκοπό τη διαχείριση των μελλοντικών «παρελάσεων». Τα πρώτα πέντε χρόνια μέχρι το '77 οι πορείες είναι ένα κοινωνικό-οικονομικό γεγονός, στο οποίο μπορούσε ο κόσμος να παρελαύνει και να διασκεδάζει, με προκλητικές εμφανίσεις ενώ η πολιτική συζήτηση ήταν περιορισμένη γύρω κυρίως απ' το ποια έπρεπε να είναι η δημόσια εικόνα της «παρέλασης» και το τι, σε επίπεδο συμπεριφοράς, ήταν ή όχι «χρήσιμο» για αυτήν χωρίς ωστόσο να επιβάλλονται περιορισμοί ή κανόνες από κάποια «πολιτική γραμμή». Το 1977 η Anita Bryant (τραγουδίστρια, τηλεοπτικό πρόσωπο, Miss America, μέλος της εκκλησίας των Βαπτιστών, μία απ' τους πρώτους που έφαγαν τούρτα στα μούτρα κ.λ.π.) ηγήθηκε της καμπάνιας Save Our Children -με αφορμή τον κανονισμό που είχε περάσει από την πολιτεία της Florida και απαγόρευε τις διακρίσεις με βάση τη σεξουαλική προτίμηση- ενάντια στο να διδάσκουν οι ομοφυλόφιλοι σε σχολεία, με ομοφοβική επιχειρηματολογία η οποία μεταξύ άλλων έλεγε πως οι ομοφυλόφιλοι κάνουν «σεξουαλική στρατολόγηση» παιδιών. Παρά τις αντιδράσεις (μεταξύ και των οποίων ένα οργανωμένο μπουκόταζ στην εταιρία φρουτοχυμών που διαφήμιζε η Bryant, το οποίο οδήγησε τελικά και στην απόλυσή της από την εταιρία) η καμπάνια ήταν επιτυχής και οδήγησε στην απαγόρευση υιοθεσιών από ομοφυλόφιλους άνδρες και γυναίκες, σε θέσπιση κανονισμού για την απόλυση δασκάλων που έκαναν σχόλια ομοφυλοφιλικού περιεχομένου εντός της τάξης, στην αναίρεση του κανονισμού που είχε περάσει και παρόμοιες επιπτώσεις σε πολλές άλλες πολιτείες. Εμφανίζονται επίσης οι fag-bashers («κυνηγοί πούστηδων» σε ελεύθερη μετάφραση) και εκδηλώσεις ομοφοβικής βίας κάνουν την εμφάνισή τους με σημαντικότερη τη δολοφονία του Robert Hillsborough, ενός υπάλληλου της πόλης, τέσσερις μέρες πριν το ετήσιο Parade, το οποίο έγινε αρκετά πιο πολιτικοποιημένο με την εμφάνιση «κοστουμιών» στους δρόμους και με τον λόγο του βουλευτή και μετέπειτα δημάρχου του San Francisco Willie Brown. Το 1978 για πρώτη φορά το Gay Parade χρηματοδοτείται επίσημα από την πολιτεία με \$10.000 από τα \$25,000 υπολογιζόμενα έξοδα του. Ο χαρακτήρας του είναι επίσης έντονα πολιτικός -ενάντια στην πρωτοβουλία "Initiative 6" του γερουσιαστή Briggs αυτή τη φορά, η οποία είχε πάλι στόχο κυρίως τους δασκάλους- και με σημαντική παρουσία της αστυνομίας. Της πρωτοβουλίας BACABI, (Bay Area Coalition Against the Briggs Initiative) ενάντια στον Briggs ηγούταν ο Harvey Milk -μετέπειτα εκλεγμένο μέλος των οργάνων της πόλης- και τελικά ο δήμαρχος της πόλης George Moscone υπογράφει μια οδηγία ενάντια στις απολύσεις και διώξεις ομοφυλόφιλων από εταιρίες που δραστηριοποιούνταν στην πόλη. Τόσο ο δήμαρχος της πόλης όσο και ο Milk δολοφονούνται λίγο μετά τις εκλογές του 1978 (την ίδια χρονιά που αυτοκτονούν και εκατοντάδες μέλη της αίρεσης "Peoples' Temple" πολλά εκ των οποίων κάτοικοι του San Francisco). Η απονομή ελάχιστης

ποινής στο δολοφόνο Dan White (πρώην μπάτσο, πυροσβέστη και εκλεγμένο στα όργανα της πόλης) οδήγει στις συγκρούσεις γνωστές ως White Night Riots με καταστροφές στην πόλη και πυρπολήσεις 12 μπαταϊκών μετά και κατά τη διάρκεια μιας πορείας διαμαρτυρίας. Η απάντηση των μπάτσων αργότερα το ίδιο βράδυ ήταν η εισβολή στο μπαρ Elephant Walk όπου ξυλοκόπησαν τους θαμώνες αλλά και επιθέσεις τους σε ομοφυλόφιλους για ασήμαντες αφορμές. Το Parade του 1979 αν και πέντε μόλις βδομάδες μετά τα γεγονότα και εκτιμήσεις από διάφορες πλευρές για συγκρούσεις, ήταν ειρηνικό. [Σήμερα υπολογίζεται πως το San Francisco έχει τα περισσότερα «νοικοκυριά» με άτομα του ίδιου φίλου, με τους ομοφυλόφιλους άνδρες να ξεπερνάν τις ομοφυλόφιλες γυναίκες και να εκτιμάται ότι ένας στους 5 άρρενες κατοίκους άνω των 15 είναι ομοφυλόφιλος.].

10. [Σ.τ.μ.]: Η Castro, (παλαιότερα γνωστή ως Eureka Valley, μετονομασθείσα από ένα κεντρικό θέατρο στη γωνία Castro-Market Street) προαστιακή περιοχή της πόλης του San Francisco ήταν από το 1930 και μετά μια εργατική περιοχή με κατοίκους κυρίως Ιρλανδικής καταγωγής. Έγινε κέντρο αναφοράς των gay δραστηριοτήτων, μετά το καλοκαίρι του 1967 και τη συγκέντρωση πλήθους κόσμου στο Haight Ashbury για το “Summer of Love”. Θεσμός στην περιοχή είναι οι κοινωνικο-εμπορικές εκδηλώσεις του “Castro Street Fair”, στενά συνδεδεμένες με το “Gay Parade”. Το πρώτο “Fair” (έκθεση) οργανώθηκε τον Αύγουστο του 1971 από τον Harvey Milk ως ένας τρόπος να οργανωθούν οι gay έμποροι της περιοχής ενάντια στην Eureka Valley Merchants Association (Ένωση Εμπόρων) που αρνούσαν να συνεργάζεται μαζί τους. Σήμερα ο χώρος της «έκθεσης» εκτείνεται σε μεγάλη έκταση με εμπορικά κίσκια και περίπτερα παράλληλα με party και άλλες εκδηλώσεις και διακοπή της κυκλοφορίας τις ώρες διεξαγωγής της. Το 1980 με την κρίση του AIDS η περιοχή χτυπήθηκε από τους αστυνομικούς ελέγχους και την καταστολή σε χώρους όπως τα δημόσια λουτρά. Σήμερα υπάρχει ακόμα και ένας σχεδιασμός αξίας \$100,000 της πόλης με σκοπό τη «διατήρηση της ταυτότητας» της περιοχής, ενώ για τον ίδιο λόγο δημιουργήθηκε και η οργάνωση Castro Coalition, η οποία φοβάται την αλλοίωση της ταυτότητας της περιοχής από τη μετακίνηση και εγκατάσταση ετεροφυλόφιλων κατοίκων στην Castro!

11. Για την έννοια της σεξουαλικής ταυτότητας, δες το «Σεξουαλική Ταυτότητα;» σ’ αυτή τη μπροσούρα.

12. Για ένα ακόμη ενδιαφέρον βιβλίο, από έναν ακόμα ομοφυλόφιλο, αλλά όχι “P.C.”, συγγραφέα, δες το *Towards a New Degeneracy*, Edgewise Press, 1997, του Bruce Benderson.

13. [Σ.τ.μ.]: Στην ελληνική μετάφραση του κειμένου “Proletaire et travail: une histoire d’ amour?” (To work or not to work? Is This The Question?) των Gilles Dauvé, Karl Nestic στο τεύχος 11 του περιοδικού Τα Παιδιά Της Γαλαρίας υπάρχει το εξής σχόλιο: «[...] ο εργατισμός (operaismo) χρησιμοποιούσε την κριτική στην εργασία σαν ενοποιητικό στοιχείο στο οποίο θα μπορούσε να χτιστεί κάποια οργάνωση (άλλοτε φτιαγμένη από τα κάτω, άλλοτε από τα πάνω α λα Λενιν) . Ο εργατισμός θεωρούσε κοινό στοιχείο σε όλες τις κατηγορίες των προλεταρίων το ότι όλοι δούλευαν, είτε επίσημα είτε ανεπίσημα, με μισθό ή χωρίς, είτε μόνιμα είτε περιστασιακά. Έτσι λοιπόν, ακόμα και όταν προωθούσε την εξέγερση στον εργασιακό χώρο στόχος του εργατισμού ήταν να αναγνωριστεί η εργασία του καθενός μέσω του υποθετικά ενοποιητικού συνθήματος για «πολιτικό μισθό». Αντί να συνεισφέρει σε μια διάλυση της εργασίας μέσα στο σύνολο της ανθρώπινης δραστηριότητας, ήθελε να αντιμετωπίζονται όλοι (γυναίκες, άνεργοι, μετανάστες , φοιτητές κλπ) σαν εργάτες. Η κριτική της

εργασίας χρησιμοποιήθηκε σαν εργαλείο για την απαίτηση της γενίκευσης της πληρωμένης παραγωγικής δραστηριότητας, δηλ. της μισθωτής εργασίας. Ο ε. αγωνιζόταν για την αναγνώριση του κεντρικού ρόλου της εργασίας, δηλ. κάτι το οποίο είναι αντίθετο στην κατάργηση της εργασίας. Δείτε π.χ. το περιοδικό *Zerowork*, τεύχος 1, Νέα Υόρκη, 1975. Αυτή η αντίφαση εκφράστηκε στο σύνθημα της ομάδας *Potere Operaio* «από τον αγώνα για μισθό στην κατάργηση της μισθωτής εργασίας». Η έλλειψη χώρου μας απαγορεύει να μπορούμε σε λεπτομέρειες. Δείτε επίσης δύο πολύ κατατοπιστικές εκδόσεις της [αγγλικής] ομάδας *Red Notes* τη δεκαετία του '70 : *Italy 1977-78. Living with an earthquake* και *Working Class Autonomy and the Crisis*. Ως απόδειξη του γεγονότος ότι η κριτική της εργασίας υπερβαίνει τα σύνορα των αποκαλούμενων πλούσιων κοινωνιών, βλ. τη μπροσούρα *A Ballad Against Work* (1997) της ινδικής ομάδας *Collectivities*, *Majdoor Library*, *Autopin Jhuggi*, *NIT, Faribadad 121001, India*. [ΠΠΤΓ: Η έλλειψη χώρου μπορεί να απαγορεύει στους Ντωβέ-Νεζίκ να μπουν σε λεπτομέρειες αλλά δεν τους απέτρεψε από τις μονομέρειες. Μια και δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή άλλη παρουσίαση του *Zerowork* στα ελληνικά, παραπέμπουμε στα *Παιδιά της Γαλαρίας #9*, σελ. 15-27, όπου συνοψίζεται όλη η συζήτηση γύρω από το ζήτημα του μισθού και της άμισθης εργασίας εντός του «αυτόνομου» κινήματος. Ανεξάρτητα από κάποιες γενικές απaráδεκτες πολιτικές του επιλογές, αυτό που φαίνεται σαν αντίφαση του εργατισμού είναι στην πραγματικότητα η κατ' ανάγκη αντιφατική πάλη του προλεταριάτου καθώς αγωνίζεται ταυτόχρονα μέσα και ενάντια στη μισθωτή σχέση, για ένα μισθό που θα του επιτρέψει να βρεθεί σε καλύτερη θέση για να αρνηθεί αυτή την εργασία. Ο ε. δεν αποσκοπούσε απλά στην «αναγνώριση του κεντρικού ρόλου της εργασίας». Και φυσικά, για λόγους χώρου πάλι, αφήνουμε και εμείς απ' έξω άλλες ενδιαφέρουσες πτυχές της «αυτονομίας», όπως π.χ. την ανάλυση της καπιταλιστικής χρήσης των μηχανών που είχε ήδη απ' τη δεκαετία του '50 υπερβεί την ψευδή αντίθεση ντετερμινισμού – απροσδιοριστίας που εξακολουθεί να ταλανίζει το σύντροφο Ντωβέ]. ». Δες επίσης την κριτική στα “*Storming Heaven: Class Composition and Struggle in Italian Autonomist Marxism*” του *Steve Wright* και “*Reading Capital Politically*” του *Harry Cleaver*, στη μπροσούρα «Από τον ιταλικό εργατισμό (*operaismo*) στον αυτόνομο μαρξισμό».

14. «Το μεγάλο φαγοπότη» του *Marco Ferreri*, όπου τέσσερις άνδρες, προσλαμβάνοντας πόρνες αλλά και μια δασκάλα, αποφασίζουν κυριολεκτικά να πεθάνουν στο φαί σε μια εξοχική έπαυλη.

15. *George Bataille*: Γάλλος ποιητής, ιδρυτής πολλών λογοτεχνικών ομάδων και περιοδικών, συνδέθηκε με τους σουρεαλιστές και άφησε πολλά γραπτά ποικίλης θεματολογίας (αρκετά εκ των οποίων απαγορεύτηκαν) κάποια με ψευδώνυμα (όπως και το *l'Œil*, το οποίο αν και αρχικά διαβάστηκε ως πορνογράφημα αργότερα προσεγγίστηκε και από φιλοσοφικής, καλλιτεχνικής σκοπιάς). Το έργο του επηρέασε πολλούς θεωρητικούς και φιλοσόφους μεταξύ των οποίων οι *Michel Foucault*, *Jacques Derrida* αλλά και τις ψυχαναλυτικές θεωρίες του *Jacques Lacan*.

16. [Σ.τ.μ.]: Δες σχετικά με το ζήτημα της θρησκείας και του ρόλου της το κείμενο “*The continuing appeal of religion*” (2006) από τις εκδ. *Troploin*, διαθέσιμο στο site τους.

17. [Σ.τ.μ.]: *Emil Cioran* (1911-1995). Ρουμάνος συγγραφέας και φιλόσοφος, με ανθρωπιστικές και φιλοσοφικές σπουδές (εργασίες σχετικά με τους *Heidegger*, *Kant*, *Nietzsche*, *Schopenhauer*, *Bergson*). Υπερασπίστηκε το χιτλερισμό (σπούδαζε με υποτροφία στο πανεπιστήμιο του Βερολίνου το 1933) και τον ιταλικό φασισμό, θέ-

σεις τις οποίες ωστόσο αποκήρυξε αργότερα και προσπάθησε να αφαιρέσει από την επανέκδοση του βιβλίου του “Schimbarea la față a României” («Η μεταμόρφωση της Ρουμανίας») στη Γαλλία όπου και συνέχισε να ζει. Το “Précis de décomposition” (“A Short History of Decay”) είναι το πρώτο βιβλίο που έγραψε στα γαλλικά και βραβεύτηκε με το βραβείο Rivarol . Τα γραπτά του προκάλεσαν το ενδιαφέρον τόσο για τη μορφή και τον λυρισμό τους όσο και για το περιεχόμενο, που πέρα από τον πεσιμισμό τους έχουν πρώιμα υπαρξιστικά στοιχεία, όπως αργότερα παρουσιάστηκαν από το Sartre ή τον Camus (ανθρώπινη αποξένωση κ.λ.π.).

18. [Σ.τ.μ.]: Karl Marx, Jenny von Westfalen, Friedrich Engels!

19. [Σ.τ.μ.]: Στο έργο του Shakespeare «Ο έμπορος της Βενετίας», ο Shylock ένας στερεότυπος χαρακτήρας εβραίου τοκογλύφου απαιτεί «ένα κιλό σάρκα» για πληρωμή.

20. Το La Révolution surréaliste ήταν μια περιοδική έκδοση των σουρεαλιστών του Παρισιού, από την οποία εκδόθηκαν 12 τεύχη μεταξύ 1924 και 1929. Ο André Breton λίγο μετά την έκδοση του Μανιφέστου του Σουρεαλισμού, εξέδωσε και το πρώτο τεύχος της το Δεκέμβριο του 1924. Οι Pierre Naville και Benjamin Péret αρχικοί υπεύθυνοι της έκδοσης διαμόρφωσαν τη μορφή της με βάση το συντηρητικό επιστημονικό περιοδικό La Nature, δημιουργώντας έτσι μια κάποιου είδους «απάτη» που συνέβαλλε στο σκανδαλώδη χαρακτήρα της έκδοσης. Αν και η ύλη του περιοδικού ήταν κυρίως γραπτή, περιείχε και αναπαραγωγές έργων τέχνης καλλιτεχνών όπως οι Giorgio de Chirico, Max Ernst, André Masson και Man Ray. Στο 3 τεύχος το οποίο τιτλοφορούνταν «Το Τέλος της Χριστιανικής Περιόδου», περιείχε ένα ανοιχτό γράμμα του Antonin Artaud προς στον πάπα, στο οποίο εκφράζονται αντικληρικές και αντιθρησκευτικές απόψεις συνήθεις για τον προσανατολισμό του περιοδικού.

21. [Σ.τ.μ.]: Εδώ υπάρχει μάλλον μία αντίφαση με την προηγούμενη δήλωση του Dauvé σχετικά με «το ρίσκο που παίρνει η ανθρωπότητα να αυτοαφανιστεί»...

22. [Σ.τ.μ.]: Jacques Rigaut (1898 - 1929). Γάλλος σουρεαλιστής, μηδενιστής ποιητής, μέλος του ντανταϊστικού ρεύματος. Αυτοκτόνησε το 1929 σε ηλικία 30 ετών όπως και είχε ανακοινώσει.

23. [Σ.τ.μ.]: Jean Genet (1910-1985). Γάλλος συγγραφέας και αργότερα ακτιβιστής. Στη παιδική του ηλικία δόθηκε σε ανάδοχη οικογένεια από τη μητέρα του που ήταν πόρνη. Αν και αναφέρεται ότι έλαβε ιδιαίτερη φροντίδα από την οικογένεια αυτή και είχε καλή σχολική απόδοση επιχείρησε να το σκάσει πολλές φορές και έκανε μικροκλοπές ενώ στα 15 του μπήκε σε αναμορφωτήριο και στα 18 κατατάχτηκε στη Λεγεώνα των Ξένων. Μέχρι το '49 είχε γράψει 5 μυθιστορήματα, 3 θεατρικά και αρκετά ποιήματα τα οποία ήταν απαγορευμένα στις Η.Π.Α. για την προκλητική παρουσίαση της ομοφυλοφιλίας και της παραβατικότητας ενώ έπειτα επηρεάστηκε από τον υπαρξισμό του Sartre. Μετά το '68 αρχίζοντας με ένα φόρο τιμής στον Cohn-Bendit έγινε πολιτικά ενεργός γράφοντας άρθρα και συμμετέχοντας σε δράσεις και διαμαρτυρίες που αφορούσαν πολιτικούς κρατούμενους, πρόσφυγες, την εισβολή της Γαλλίας στην Αλγερία, τη σφαγή στη Sabra και Shatila, ενώ σε έργα του παραθέτει και τις εμπειρίες από επισκέψεις στην Ιορδανία, στις Η.Π.Α. (όπου έδωσε διαλέξεις μετά από πρόσκληση από τους Μαύρους Πάνθηρες), και σε προσφυγικούς καταυλισμούς στην Παλαιστίνη.

24. [Σ.τ.μ.]: Pierre François Lacenaire (1800 - 1836) γάλλος ποιητής και παράνομος. Μετά το τέλος των σπουδών του με άριστες επιδόσεις, κατατάχτηκε στο στρατό, από όπου και έφυγε το 1829 κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του Morée. Μετά

μπαινόβγαινε στη φυλακή όπου και ήταν το «πανεπιστήμιο του εγκλήματος» όπως την αποκαλούσε. Όσο ήταν στη φυλακή στρατολόγησε και τους ακόλουθους του Victor Avril και François Martin. Ο Ντοστογιέφσκι έγραψε το «Έγκλημα και Τιμωρία» εμπνευσμένος από την ιστορία του Lacenaire, όπου το έγκλημα του ήρωά του είναι αντιγραφή του φόνου του Lacenaire σχεδόν σε κάθε λεπτομέρεια. Ο Marcel Carné τον παρουσιάζει στην πολύ γνωστή ταινία του “Les Enfants du Paradis” (Τα παιδιά του παραδείσου).

25. [Σ.τ.μ.]: Αναφέρεται στο έργο *In Girum Imus Nocte Et Consumimur Igni*, (Κάνουμε κύκλους μέσα στη νύχτα και η φωτιά μας καταβροχθίζει) γυρισμένο το 1979. Η ταινία είναι διαθέσιμη στο διαδικτυακό τόπο: www.black-tracker.gr. «Ο Guy The Bore [Σ.τ.Μ.: Γκυ ο Βαρετός] είναι ο σωσίας του Γκυ Ντεμπόρ, είναι ο Ντεμπόρ που έφτασε σε τέτοιο βαθμό αυτοενατένισης ώστε να έχει καταλήξει καθαρή εικόνα. Κατά τη γνώμη μας η *deboiredom* (η ανία που προκαλεί ο Ντεμπόρ) κατέλαβε ολοκληρωτικά το χαρακτήρα της μετά την ταινία *In Girum Imus Nocte Et Consumimur Igni* (1979), στην οποία η αυτοενατένιση ικανοποιούσε μια λυρική απαίτηση και δεν αποδεικνυόταν ανιαρή, *de(boring)*. Έκτοτε, όπως θα εξηγήσουμε στη συνέχεια, κάθε κείμενο του Βαρετού Γκυ διακατεχόταν από μνησικακία (εκείνο το συναίσθημα που αναδιπλώνεται στον εαυτό του, που καταλήγει σε ένα συγκινησιακό βραχυκύκλωμα). Η *deboiredom* ήταν παρούσα ήδη από τα χρόνια της I.S., αλλά απαλυνόταν από την αναγνώριση συλλογικών επαναστατικών αναγκών και επιθυμιών.» [υποσημείωση στο βιβλίο «Ο Γκυ Ντεμπόρ είναι πραγματικά νεκρός», Luther Blisset, εκδόσεις Οξύ, 2000]. Για μια πιο ολοκληρωμένη κριτική στην Καταστασιακή Διεθνή από τον Dauvé δείτε το κεφάλαιο «κριτική της Καταστασιακής Διεθνούς» στο βιβλίο «Ζιλ Ντωβέ, Έκλειψη και επανεμφάνιση του κομμουνιστικού κινήματος», εκδόσεις Κόκκινο Νήμα, 2002.

26. [Σ.τ.μ.]: Michel Eyquem de Montaigne-Delecroix (1533-1592). Γάλλος συγγραφέας της αναγέννησης που ασχολήθηκε με τη συγγραφή πραγματειών που είχαν ως σκοπό την περιγραφή του ανθρώπου στα πιο βασικά του χαρακτηριστικά, μέσω της χρήσης πολλών υποκειμενικών αναφορών. Οι πραγματείες χαρακτηρίζονται από σκεπτικισμό, μια αποστροφή προς τα έντονα συναισθήματα (όπως ο έρωτας) και μια απομάκρυνση από τα επίγεια με σκοπό την προετοιμασία για το θάνατο. Είχε σημαντική επιρροή σε μεταγενέστερους συγγραφείς όπως οι Shakespeare, Nietzsche, Rousseau κ.α.

27. [Σ.τ.μ.]: Θα σημειώναμε καλύτερα εδώ πως αυτό που σπάνια είναι αμφιλεγόμενο για τις στενές σχέσεις είναι η σύνδεση μορφής και περιεχομένου όσον αφορά τη γλωσσική έκφραση. Όσο για τις προθέσεις, σίγουρα το κεφάλαιο έχει διεισδύσει τόσο στην κοινωνική ζωή που έχει καταφέρει να υπάγει ακόμα και αυτές τις «στενές σχέσεις» κάνοντας έτσι τις προθέσεις συχνά δυσδιάκριτες, κι όπως δείχνει ο Dauvé αυτό δε φαίνεται μόνο από τα αυξημένα ποσοστά διαζυγίων.

28. [Σ.τ.μ.]: Antoine Marie Joseph Artaud (1896-1948). Γάλλος ποιητής, θεατρικός συγγραφέας, ηθοποιός και σκηνοθέτης. Συμμετείχε για σύντομη περίοδο στο κίνημα των σουρεαλιστών από όπου και αποχώρησε γιατί δεν απέριψε το θέατρο ως αστική τέχνη και απέριπτε το μαρξισμό. Ασχολήθηκε και με τον κινηματογράφο γράφοντας το σενάριο της πρώτης σουρεαλιστικής ταινίας “*La Coquille et le clergyman*” του Germaine Dulac (1926, προηγείται του «Ανδalousιανού Σκύλου» και αναφέρεται πως ο Artaud δεν ενέκρινε την απόδοση του σεναρίου από τον Dulac) ενώ υποδύθηκε και τον Marat στο «Πάθος της Jean d’ Arc» του Karl Dreyer. Ταξίδεψε στο Μεξικό

όπου μελέτησε τους Tarahumaran ινδιάνους και πειραματίστηκε με το ναρκωτικό peyote, ενώ μετά από ένα ταξίδι του στην Ιρλανδία συνελήφθη και μπήκε σε ψυχιατρείο, περνώντας σε ιδρύματα σχεδόν το υπόλοιπο της ζωής του. Το έργο του είναι επηρεασμένο από την αρχαία ελληνική παράδοση, ενώ υπάρχουν σ' αυτό μεταξύ άλλων και πολλές μυστικιστικές και φιλοσοφικές αναφορές, όπως αυτή της ενότητας σώματος και ψυχής, της δυστυχίας ως συστατικού στοιχείου της ύπαρξης, ενώ η αιμομιξία, η θεοκτονία και ο κανιβαλισμός επανέρχονται συχνά στη θεματολογία του.

29. [Σ.τ.μ.]: Μόλις πρόσφατα, στις αρχές Ιούλη του 2007, στηριζόμενη σ' αυτό το φετιχισμό της «γλωσσικής μορφής» η οργάνωση NAACP* κατάφερε να οργανώσει μια εκδήλωση με θέμα “The burial of the “n” word” (Η ταφή της λέξης από “n”**), κατά τη διάρκεια του ετήσιου συνεδρίου της, όπου μάζεψε χιλιάδες κόσμου στο κέντρο του Detroit. Το concept της εκδήλωσης πέρα από τη θεαματική περιφορά ενός φέρετρου και την ταφή του περιελάμβανε φυσικά και την παρουσία πολλών δημοκρατικών πολιτικών, οι οποίοι έλαβαν επί υποψηφιότητας Al Gore την αμέριστη βοήθεια της οργάνωσης σε αρκετές πολιτείες, σε μερικές εκ των οποίων τα ποσοστά διαφοράς με τους ρεπουμπλικάνους ήταν οριακά. Περαιτέρω πάνω στη γλώσσα δες το «Οι αιχμάλωτες λέξεις (πρόλογος σ' ένα καταστασιακό λεξικό)» του Μουσταφά Καγιάτι στο «Internationale Situationniste, Το Ξεπέρασμα Της Τέχνης» εκδ. ύψιλον .

* National Association for the Advancement of Colored People: Εθνική Ένωση για την Προαγωγή των Έγχρωμων. Οργάνωση υπεράσπισης για τα πολιτικά δικαιώματα των αφροαμερικάνων που ιδρύθηκε το 1909.

(**) Αναφέρεται στη λέξη nigger (αράπης). Στα αγγλικά η ισπανική λέξη negro (από τη λατινική niger, που σημαίνει μαύρος) έγινε neger και τελικά nigger. Στις Η.Π.Α. χρησιμοποιούταν τόσο από λευκούς όσο και από μαύρους χωρίς να φέρει την αρνητική σημασία που απέκτησε αργότερα ενώ συναντάται και στη λογοτεχνία με την απλά προσδιοριστική της έννοια. Ωστόσο μετά τη «δεκαετία των πολιτικών δικαιωμάτων» του '60, η χρήση της δεν είναι γενικά Politically Correct!

Η Αλίκη στη χώρα των τεράτων¹

Η Αλίκη έχει μελέαδες.

6.000 άνθρωποι σ' αυτόν τον πλανήτη είναι αποφασισμένοι να την απαγάγουν, να τη βιάσουν, να τη βασανίσουν και να τη σκοτώσουν.

6.000.000 έλκονται απ' αυτήν με τρόπο που μπορεί να οδηγήσει σε κάποια ελάχιστη φυσική επαφή, η οποία πολύ σπάνια καταλήγει στο να πάθει κακό ή να υποχρεωθεί να κάνει οτιδήποτε. Στην πραγματικότητα, αρκετοί από αυτούς τους 6.000.000, όπως ο διάκονος Charles Dodgson², αρκούνται απλώς στο να φωτογραφίσουν την Αλίκη ή απλώς να κοιτούν φωτογραφίες της.

6.000.000.000 γήινοι είναι μάλλον απίθανο να εκπέσουν στην πρώτη κατηγορία, αλλά μπορεί κάλλιστα να μετάσχουν στη δεύτερη, συχνά για ένα πολύ μικρό χρονικό διάστημα, ίσως μόνο μια φορά στη ζωή τους, ή πιθανόν μόνο στη φαντασία τους.

6 δις από εμάς όλο και περισσότερο λογαριάζονται, από ψυχολόγους, μπάτσους, δικαστές και δημοσιογράφους, σαν να μπορούσαν να μετατραπούν σ' αυτούς τους 6.000.000, ενώ αυτοί οι 6.000.000 τυγχάνουν μεταχείρισης σαν να συμπεριφέρονται όπως αυτοί οι 6.000. Στο έτος 2001, ο Σωκράτης θα διωκόταν σαν τύπος που παρενοχλεί σεξουαλικά παιδιά, και το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης θα απέλυε τον Lewis Carroll σαν συγγραφέα παιδικής πορνογραφίας.

«Παιδοφιλία: παραφιλία στην οποία τα παιδιά είναι το προτιμώμενο σεξουαλικό αντικείμενο. / Παραφιλία: μια προτίμηση για ασυνήθιστες σεξουαλικές πρακτικές.» (Λεξικό Webster, 1993)

Μετά τον Freud, είναι δύσκολο να πιστέψουμε ότι υπάρχει ένα σαφές και ξεκάθαρο πράγμα που να μπορεί να οριστεί ως «σεξουαλικό αντικείμε-

νο».

Θα ήταν παράλογο να συμπεριλάβουμε το Δον Ζουαν και το Ρωμαίο της Ιουλιέτας στην ίδια κατηγορία «εραστών». Όποιος αρέσκεται στο να βασανίζει γάτες είναι ζωοφοβικός και όχι ζωοφιλικός. Ένας άνδρας όπως ο Dutroux³ στο Βέλγιο βίαζε και σκότωνε έφηβα κορίτσια και γυναίκες. Ένας άντρας όπως ο Andre Gide⁴ είχε σεξουαλικές επαφές με νεαρά αγόρια. Γιατί να συγχωνεύσουμε δυο τελείως διαφορετικές συμπεριφορικές κατηγορίες στην ίδια «ιδέα» της «παιδοφιλίας». Μόνο οι πολιτικοί της Τάξης και του Δικαίου αποκαλούν «ναρκομανείς» τόσο το χρήστη χασίς όσο και το άτομο που χρειάζεται τη δόση του δυο φορές τη μέρα. Η «παιδοφιλία» είναι τόσο διανοητικά σχετική όσο και η «ναρκομανία». Είμαστε όλοι «παραφιλικοί».

Τα παιδιά πράγματι υφίστανται κακή μεταχείριση σ' αυτόν τον κόσμο. Κάποια σηματοδοτούνται εφ' όρου ζωής από μια εξαναγκασμένη σεξουαλική συνεύρεση στα νιάτα τους. Πολλά εκφοβίζονται από την οικογένειά τους (στην προστατευτική-καταπιεστική μητέρα της οποίας και εμφανίζονται τα περισσότερα περιστατικά ανεπιθύμητου σεξ).

Ο κόσμος μας αντιμετωπίζει το σεξουαλικό τρόμο όπως όλους τους άλλους. Διαιωνίζει εκείνες τις καταστάσεις που τον θρέφουν, τις κλείνει σε λέξεις και πίσω από τοίχους, συμπεριφέρεται σαν να είμαστε ασφαλείς και μας διαπλάθει ηθικά⁵ ενώ περιμένει να επανεμφανιστούν.

Κανείς δεν αρνείται την ύπαρξη της παιδικής σεξουαλικότητας πια: ο Freud δεν μπορεί να αποσιωπηθεί τόσο εύκολα όσο ο Reich. Αλλά η σεξουαλικότητα έχει μετατραπεί σε ένα φρούριο στο οποίο κανείς δεν έχει πρόσβαση. Μπορούμε να φανταστούμε, όπως στο Brave New World⁶, έναν πατέρα, μια μητέρα, ένα δάσκαλο ή ένα κοινωνικό λειτουργό να κλείνουν διακριτικά την πόρτα πίσω από την οποία δυο αγόρια ή δυο κορίτσια, ή ένα αγόρι και ένα κορίτσι και τα δυο 12 ετών, θα εμπλέκονταν σε κάποιου είδους ερωτικό παιχνίδι; Ο αναγνώστης της Sun θα χαστούκιζε τα παιδιά, ο αναγνώστης της Guardian θα τους έκανε ευγενικά κήρυγμα, και οι νέοι μας πιθανότατα θα έκαναν μια επίσκεψη στο γραφείο του ψυχολόγου. Το δικαίωμα των παιδιών στην ίδια τους τη σεξουαλική ζωή σημαίνει απαγορεύσεις. Οι ενήλικοι νομικά / νόμιμα διατηρούν ένα δικαίωμα στη σεξουαλικότητα μεταξύ παιδιών: να την απαγορεύουν πλήρως. Καλύτερα να απαγορεύεις μια σεξουαλική πράξη παρά να ρισκάρεις σεξουαλική κακομεταχείριση, αυτή είναι η

λογική.

Η ίδια λογική θα μπορούσε να δικαιολογήσει μια αυστηρή ρύθμιση των ενήλικων σεξουαλικών σχέσεων, οι οποίες μπορεί να εμπεριέχουν βία. Ας δούμε για μια στιγμή το σεξ ενήλικων όπως το σεξ ενήλικου – παιδιού συνήθως παρατηρείται, δηλ. μόνο στις κακές και αιματηρές του παραμέτρους. Τότε κάθε άνδρας θα θεωρούσε τον εαυτό του ως ένα πιθανό Τζακ Αντεροβγάλτη, και κάθε σύζυγος θα φοβόταν το ενδεχόμενο να έχει παρά τη θέληση της σεξουαλική διείσδυση από το σύζυγο της κάθε βράδυ.

Αυτός ο πολιτισμός είναι ανίκανος να απευθυνθεί στις σχέσεις ενήλικων – παιδιών.

«Αυτό που αποκαλούμε παιδί σήμερα είναι η λύπη μας για την απώλεια μιας άμεσης επαφής με τον κόσμο, μιας σύνδεσης του εν-

δόμυχου με το εξωτερικό: τη στιγμή που η Διαφορετικότητα είναι μία. [...] ένας άνθρωπος, ένα σάπιο φύλλο, ένας ποταμός που περνά μέσα από ένα πτώμα ή μια νεκρή κουκουβάγια στη σοφίτα, εμφανίστηκαν σε τόση αφθονία που σχημάτισαν μέρος του εαυτού μας και μας περιτύλιξαν. Η παιδική ηλικία είναι η θλίψη για το ότι πρέπει να τα αναιρέσουμε όλα αυτά, και είναι επίσης το μέσο για να πάρουμε εκδίκηση: αγαπώ το παιδί γιατί είναι η παιδική μου ηλικία και το μισώ γιατί καταδεικνύει τη χαμένη μου παιδική ηλικία.»⁷

Δε γεννιόμαστε ούτε ένοχοι ούτε αθώοι. Δεν υπάρχει καμιά καλοκάγαθη φύση που αυθόρμητα θα διάλεγε τον αλτρουισμό ενάντια στον εγωισμό, και τη συνεργασία ενάντια στην επιθετικότητα. Είναι μια ψευδαίσθηση να υποθέτουμε ότι οι άνθρωποι γεννιούνται καλοί και εκ των υστέρων μόνο διαφθείρονται κάτω από την πίεση της εξουσίας, της τάξης και του Κράτους, μέχρι η υποκείμενη βασική καλοσύνη τους να απελευθερωθεί από τα δεσμά της καταστολής. Αυτή η οπτική παίρνει απλώς το αρχικό δόγμα της αμαρτίας (όπου ο άνθρωπος πάντα είναι υποχρεωμένος ή να αγνοήσει ή να υποδουλώσει το γείτονά του, και δρα κοινωνικά μόνο με τη διαμεσολάβηση του Νόμου), και το αντιστρέφει. Παρόλο που η «αισιόδοξη» ματιά είναι πιο εύγευστη από το «απαισιόδοξο» ισοδύναμό της, μια ανθρωπίνη οπτική πρέπει να υπερβεί αυτή τη συμμετρική αντίθεση.

Το έγκλημα και η βία δεν μπορούν **όλα** να εξηγηθούν με τους υλικούς και πνευμα-

τικούς περιορισμούς της τάξης. Ακόμα και η πιο ελεύθερη κοινωνία δε θα καταργήσει την πιθανότητα «αντικοινωνικής» συμπεριφοράς. Αλλά ένα **Gemeinwesen**, μια ύπαρξη από κοινού ίσως να τη μειώσει σε ένα ελάχιστο (ενώ οι εκμεταλλευτικές κοινωνίες την πολλαπλασιάζουν), και να είναι ικανή να ζήσει με αυτή, να επαναπροσροφήσει το μεγαλύτερο μέρος της (ενώ οι εκμεταλλευτικές κοινωνίες τη βάζουν με τη σκούπα κάτω απ' το χαλί). Ο κομμουνισμός ίσως ζήσει εγκλήματα, πιθανώς όμως όχι και την έννοια του «εγκληματία».

Η ερώτηση: «Τι θα γίνει με τη σχέση παιδιού- ενήλικου στον «κομμουνισμό»;», μπορεί μόνο να απαντηθεί θέτοντας σε κριτική την ίδια την ερώτηση. Ο Marx αντιπαρατέθηκε στα ιδανικά Ουτοπικά σχέδια (τα οποία συχνά περιείχαν απαστράπτουσες ενοράσεις) με την **κριτική** της υπάρχουσας κοινωνικής και διανοητικής τάξης: κριτική της φιλοσοφίας του Δικαίου, κριτική στο εβραϊκό ζήτημα, κριτική της οικονομίας...

Οποιαδήποτε παρούσα λύση στο πρόβλημα είναι λαθεμένη, γιατί βασίζεται στο «παιδί» και στον «ενήλικα» όπως αυτά ορίζονται τώρα. Αυτό που ξέρουμε είναι πως το παιδί δεν είναι ένας ενήλικος σε μινιατούρα. Μια ανυπέρβλητη διαφορά τους χωρίζει και τους ενώνει. Το πρόβλημα ξενικά ακριβώς γιατί η απόσταση σταδιακά εξαφανίζεται όσο το παιδί μεγαλώνει, πράγμα που δε συμβαίνει για παράδειγμα, ανάμεσα στους ανθρώπους και τα ζώα.

Τι πρέπει να γίνει; Τα παιδιά δε ζουν σε άλλο πλανήτη. Υπάρχει παιδική σεξουαλικότητα, ακόμα και αμοιβαία γοητεία ανάμεσα στο παιδί και τον ενήλικα, αλλά δεν είναι όλα δυνατά σε όλες τις ηλικίες. Μιλάω σε ένα μωρό που δεν είναι ακόμα ικανό να ειφραστεί με λέξεις: δεν του διαβάζω την **Κοινωνία του Θεάματος**.

Όσον αφορά τόσο το σεξ όσο και άλλα ζητήματα, ο «δημόσιος διάλογος» δεν σημαίνει τίποτε άλλο απ' το να μας θέτονται πειστικά ζητήματα περιμένοντας για λύσεις: οι τρελές αγελάδες, η παρενόχληση σε χώρους εργασίας, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η παιδοφιλία, η κερδοσκοπία κλπ. Κάθε ένα από αυτά περιέχει ένα στοιχείο αλήθειας, βαλμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να επιδέχεται ποικίλες απαντήσεις, όλες μέσα στο πλαίσιο αυτών που η παρούσα κοινωνία μπορεί να καταλάβει και να δεχτεί. Το Κράτος συνήθως παραβάλλει τον κεντρικό έλεγχο, και η αριστερά ακόμα περισσότερο, εντούτοις σε δημοκρατικές μορφές.

Άνθρωποι όπως οι συγγραφείς αυτού του κειμένου θεωρούνται από τους ρεφορμιστές μη-πρακτικοί και εκτός πραγματικότητας. Ωστόσο καθένας πρέπει να κρίνεται ανάλογα με τις ίδιες του τις αξίες: ας ρωτήσουμε τους ρεαλιστές για τα δικά τους επιτεύγματα. Αν ακούσουμε έναν ολόκληρο στρατό εγκληματολόγων, κοινωνιολόγων και κοινωνικών λειτουργών, παρά τις αφοσιωμένες προσπάθειες πολλών

δεκαετιών, αυτό που είναι γνωστό ως παιδοφιλία αναφέρεται αυξανόμενο. Δε θα μπορούσε να φταίει το ότι αυτή η κοινωνία ενισχύει τα κακά που υποκρίνεται πως θεραπεύει, και αντί να τα λύνει τα μεταθέτει απ' το ένα μέρος στο άλλο; Ρυθμίζει το κεφάλαιο αναπτύσσοντας τη δύναμη του Κράτους και των ολιγοπωλίων και τελικά οδηγεί σε βαθύτερες κρίσεις. Ξεφορτώνεται το έγκλημα βάζοντας όλο και περισσότερους ανθρώπους στις φυλακές που θρέφουν εγκληματίες. Μειώνει τη ρύπανση με νέες τεχνολογίες που προμηγνύουν εναλλακτικές καταστροφές.

Ας αφήσουμε αυτούς που έχουν κατεστημένο συμφέρον στη συνέχιση αυτού του κόσμου να πάρουν μέρος σε τέτοιους διαλόγους. Εμείς δεν έχουμε καμία λύση για αυτά που οι τωρινές κοινωνίες περιγράφουν ως τις πιο επείγουσες προτεραιότητες της⁸.

Το θέμα της παιδοφιλίας είναι τόσο παράγωγο αυτού του κόσμου όσο είναι και οποιουδήποτε άλλου. Η παιδική ηλικία όπως την ξέρουμε είναι δημιουργήμα των σύγχρονων καιρών. Οι περισσότερες παραδοσιακές κοινωνίες, καλώς ή κακώς, θεωρούσαν τα παιδιά, νεαρούς ενήλικες. Η βιομηχανοποίηση διαχώρισε την εργασία από τη μη-εργασία, τον παραγωγικό χρόνο από άλλες κοινωνικές δραστηριότητες, και έφτιαξε έναν πιο στέρεο διαχωρισμό μεταξύ μη-εργαζόμενου και εργαζόμενου, οδηγώντας σε μια αυξανόμενη διαφοροποίηση μεταξύ παιδιού και ενήλικα. (Αυτός ήταν επίσης ο χρόνος εμφάνισης της «συνταξιοδότησης»⁹). Οι πρώτοι βιομήχανοι χρησιμοποιούσαν την παιδική εργασία στο βαθμό που παρήγαγαν κέρδος, από φθηνή ανειδίκευτη εργασία γενικά, γυναίκες και παιδιά ειδικά. Όταν τα παιδιά σταμάτησαν να είναι εκμεταλλεύσιμα (ειδικά κάτω από την πίεση της εργασίας), η κοινωνία «ανακάλυψε» την παιδική ηλικία ως μια τελείως ξεχωριστή στιγμή στη ζωή, που πρέπει να ενταχθεί στην κοινωνία και να επιμορφωθεί συστηματικά (τη στιγμή που μόνο μια μειοψηφία λάμβανε κάποια μόρφωση στο παρελθόν). Πάνω από έναν αιώνα μετά, η κοινωνία της κατανάλωσης «ανακάλυψε» την «εφηβεία» ως μια ειδική φάση που χρειάζεται ειδική προσοχή, και φυσικά κινητοποιώντας τους δικούς της ειδήμονες.

Η κλασική επαναστατική θεωρία ορίζει το προλεταριάτο ως εκείνο το κομμάτι που δεν έχει καθόλου αποθέματα και κατέχει μόνο τους απογόνους της (**proles**). Αν αυτό ισχύει, τότε η εποχή μας είναι αυτή της μαζικής προλεταριοποίησης. Οι σύγχρονοι μας συμπεριφέρονται σαν να είναι το παιδί το πρωταρχικό τους μέλημα, αλλά στην πράξη του αγοράζουν πολλά και του απαγορεύουν τα σημαντικά. Έχει μια ζωή με χαρτζιλίκι + υποχρεωτική εκπαίδευση + καθόλου ελεύθερο σεξ. Δεν μοιάζει αυτό στο να του συμπεριφέρονται σαν να το κατέχουν; Δυστυχώς χάριν οικογενειακής ισορροπίας, μια τέτοια κτίση αποδεικνύεται όλο και πιο ασταθής. Οι καθορισμένοι ρόλοι της παραδοσιακής οικογένειας ανήκουν στο παρελθόν. Η παλιά πατριαρχική ιεραρχία σταδιακά αντικαθίσταται από μια άμεση υποταγή όλων,

νέων γέρον, αρσενικών και θηλυκών, στην καπιταλιστική λογική.

Η οικογένεια δεν προορίζεται πια να είναι ένα αντικείμενο αγάπης (ή μίσους όπως μας βεβαίωσε πάνω από ένα αιώνα πριν ο Andre Gide), αλλά απλώς βιώνεται και όπως λέει ένα bestseller, «επιβιώνεται». Χάρη στην «πρακτική κριτική» του κεφαλαίου στην οικογένεια, οι γυναίκες απελευθερώθηκαν απ' το ρόλο της νοικοκυράς και έχουν γίνει μισθωτές. Είναι πολύ συνηθισμένο μητέρα και πατέρα να είναι χωρισμένοι. Η πυρηνική οικογένεια φθίνει, αντικαθίσταται από χαλαρότερες μορφές, όπως η ανύπαντρη μητέρα που ζει απ' την πρόνοια. Τα παιδιά πλέον είναι πολύ συχνό να βρίσκονται σε βρεφοκομεία ή να τελούν υπό την προσοχή babysitter.

Αυτό το αυξανόμενο κομμάτιασμα σταδιακά μετέτρεψε πειράματα όπως οι κοινότητες του '60 και του '70 σε εναλλακτικά **lifestyle**.

Επίσης κάνει το παιδί ακόμα πιο απομονωμένο, εύθραυστο ή ασταθές, συχνά απείθαρχο: και ως εκ τούτου ένα νέο «κοινωνικό πρόβλημα». Είτε οι πολιτικοί μιλούν για τον έλεγχο των βίαιων νεανικών συμμοριών είτε για την προστασία των αθών παιδιών, η ψύχωση παραμένει η ίδια. Μια κοινωνία που δεν ξέρει πώς να συνδεθεί με τα παιδιά της, δείχνει πως δεν πιστεύει πια στην ίδια της την αναπαραγωγή.

Τα παιδιά γίνονται πια ιερά μόνο και μόνο επειδή εκεί παίζονται πολλά, ειδικά σε έναν κόσμο που βεβηλώνει τα πάντα.

Οι διανοούμενοι αρέσκονται στη φράση του Marx «στα παγωμένα νερά των εγωιστικών υπολογισμών» που πνίγουν «τις πιο παραδείσιες εκστάσεις της θρησκευτικής ζέσης, του ιπποτικού ενθουσιασμού, του φιλισταϊκού συναίσθηματισμού». Την αγαπούν γιατί νομίζουν πως αναφέρεται μόνο σε αυτά που δεν πιστεύουν πια, γιατί ο καπιταλισμός τα έχει υπερβεί: τη δόξα του να πεθαίνεις στο πεδίο της μάχης υπέρ βασιλέως και πατρίδος, τις αρετές της αποικιοκρατίας, ή τη βιβλική εικόνα του πατέρα. Αποτυγχάνουν να αντιληφθούν ότι η ίδια ακριβώς διαδικασία ισχύει και για τις σύγχρονες πιο παραδείσιες εκστάσεις, την γονεϊκή αγάπη για παράδειγμα.

«Η αστική μπουρδα σχετικά με την οικογένεια και τη μόρφωση, σχετικά με την ιερή σχέση γονιών και παιδιού, γίνεται όλο και πιο απεχθής, όσο μέσω της σύγχρονης βιομηχανίας, όλοι οι οικογενειακοί δεσμοί μεταξύ των προλεταρίων γίνονται κομμάτια και τα παιδιά τους μετατρέπονται σε απλά στοιχεία συναλλαγής και εργαλεία εργασίας.

Αλλά εσείς οι Κομμουνιστές θα εισάγετε την «κοινότητα» των γυναικών! κραυγάζει η αστική τάξη εν χορώ.

Ο αστός βλέπει τη γυναίκα σαν απλό μέσο παραγωγής. Ακούει πως τα μέσα παραγωγής πρέπει να χρησιμοποιούνται από κοινού, και φυσικά δε μπορεί να καταλήξει σε κανένα άλλο συμπέρασμα παρά πως η συνθήκη «από κοινού» θα συμπεριλάβει και τις γυναίκες.

Δεν έχει ούτε την παραμικρή υποψία ότι ο πραγματικός στόχος είναι να τελειώσουμε με τη συνθήκη των γυναικών ως απλών μέσων παραγωγής». (Κομμουνιστικό Μανιφέστο)

153 χρόνια μετά, αυτή η κατάσταση δεν έχει αλλάξει: έχει απλωθεί σε όλους. Δεν είμαστε όλοι, άντρες, γυναίκες, παιδιά, μέσα παραγωγής; Οι περισσότερες δυτικές γυναίκες είναι μισθωτές. Ένα δωδεκάχρονο παιδί δεν μπαίνει πια στο μύλο, αλλά στο σχολείο το οποίο όλο και πιο πολύ καθορίζεται ως ένα μέρος εκπαίδευσης για μια εργασία. Η σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών είναι απλώς η πιο εμφανής και αποκρουστική μορφή της μετατροπής τους σε «απλά στοιχεία συναλλαγής»¹⁰.

Οι καλοθελητές θέλουν να δώσουν στο παιδί τα ίδια δικαιώματα με έναν ενήλικο (και κάποια επιπλέον): εξάγουν το λογικό συμπέρασμα από το γεγονός ότι η κατάσταση του παιδιού αντανακλά τη γενική μας συνθήκη ζωής – μόνο που αυτή είναι χειρότερη για τα παιδιά.

Όσο το χρήμα κυβερνά, ανθρώπινα όντα θα αγοράζονται και θα πωλούνται, δεν υπάρχει κάποιος λόγος τα παιδιά να ξεφύγουν αν είναι εμπορεύσιμα, και ένας ολόκληρος ξενώνας επιδιορθώσεων απλώς θα ρυθμίζει την κυκλοφορία: το εμπόρευμα με ανθρώπινο πρόσωπο.

Ο Νόμος ποτέ δεν αντιτίθεται στα θεμέλια της κοινωνίας. Κάποιοι έλληνες φιλόσοφοι ανέκρουσαν την ύπαρξη των θεών, σχεδόν κανένας όμως δεν αντιτάχθηκε στη δουλεία.

Αυτή η κοινωνία έχει ως αρχή το ότι η σεξουαλική συναίνεση από τη μεριά του παιδιού δεν είναι έγκυρη, γιατί αυτό δεν ξέρει τι πραγματικά χρειάζεται. Αλλά οι ανάγκες του και τα θέλω του θεωρούνται έγκυρα όταν αφορούν το δικαίωμα του να αγοράζει και να απολαμβάνει. Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως ο καταναλωτής έχει πάντα δικαίωμα, έτσι και το παιδί υποτίθεται πως έχει δικαίωμα. Το παιδί υπάρχει ως ξεχωριστή κατηγορία η οποία είναι μια θλιβερή καρικατούρα ενός ενηλίκου. Ένα αγόρι ή ένα κορίτσι 5 ετών όλο και πιο πολύ δέχεται μεταχείριση όμοια με όλων των υπολοίπων κεφαλαιοποιημένων ανθρωπίνων όντων: είναι καταναλωτής ή καταναλώτρια, και του παρέχονται δικαιώματα τα οποία είναι τόσο επιβεβλημένα όσο είναι εξασφαλισμένα.

Ένα από τα χειρότερα πράγματα που μπορεί να γίνει, όσον αφορά έναν άνθρωπο είναι να δέχεται συμπεριφορά σαν να υπάρχει μόνο και μόνο για να προστατεύεται. Ακόμα χειρότερα, αν οι πράξεις του απαγορεύονται στο όνομα της ελευθερίας του.

Τα δικαιώματα ενός παιδιού είναι απόλυτα αφού θεωρείται ανεύθυνο για οτιδήποτε. Όταν η κοινωνία δηλ. το Κράτος του παρέχει την απόλυτη προστασία, του στερεί την όποια αυτονομία. Του δίνεται κάθε δικαίωμα, εκτός από το δικαίωμα να ξέρει τι θέλει, με άλλα λόγια το δικαίωμα το οποίο θα έδινε κάποιο περιεχόμενο σε όλα τα άλλα δικαιώματά του.

Δεν υπάρχει καλύτερος ορισμός, για αυτήν τη σύγχρονη ανακάλυψη, την παιδική ηλικία. Ένα παιδί σταματά να είναι παιδί, όταν μπαίνει στην ηλικία που μπορούν να το κλείσουν στην φυλακή.

Η Αλική έχει μπελάδες, σοβαρούς μπελάδες.

Σημειώσεις

1. Αυτή είναι μια επίτομη και τροποποιημένη εκδοχή του **Autre Temps**, γραμμένου στα γαλλικά από τους J.-P. Carasso, G.Daune, D.Martineau, K.Nesic, που εκδόθηκε από την troploin το Μάη του 2001. Δες επίσης το **For a World Without Moral Order**, διαθέσιμο από εμάς σε έντυπη μορφή και στο site [troploin0.free.fr]

2. [Σ.τ.μ.]: Ο επίσκοπος Charles Lutwidge Dodgson (1832–1898), πιο γνωστός με το όνομα Lewis Carroll ήταν ένας άγγλος συγγραφέας (μεταξύ άλλων του παιδικού παραμυθιού «Η Αλική Στη Χώρα των Θαυμάτων»), μαθηματικός, κληρικός της αγγλικανικής εκκλησίας και φωτογράφος. Μια πρόσφατη μελέτη (Roger Taylor and Edward Wakeling's Lewis Carroll, Photographer (2002)) καταγράφει όλες τις διασωθείσες εκτυπώσεις του, και ο Taylor υπολογίζει πως πάνω από 50% της δουλειάς του απεικονίζει νεαρά κορίτσια. Οι κακόφημες (και πιθανώς παρεξηγημένες) σπουδές του, παιδικών γυμνών, για καιρό εθεωρούντο χαμένες, αλλά έκτοτε 6 έχουν βρεθεί, 4 από τις οποίες έχουν εκδοθεί ενώ για τις άλλες 2 λίγα είναι γνωστά.

3. [Σ.τ.μ.]: Marc Dutroux (1956 - ...). Βέλγος ο οποίος καταδικάστηκε για την (μεταξύ 1995 και 1996) απαγωγή, το βασανισμό και τη σεξουαλική κακοποίηση έξι κοριτσιών, μεταξύ 8 και 19 ετών, τέσσερα εκ των οποίων και κατέληξαν. Καταδικάστηκε επίσης και για τη δολοφονία ενός ύποπτου για συνέργια στα παραπάνω. Συνελήφθη το 1996 και έκτοτε εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης. Η υπόθεση του απασχόλησε τα Μ.Μ.Ε. για πολύ καιρό.

4. [Σ.τ.μ.]: André Paul Guillaume Gide (1869 - 1951). Γάλλος συγγραφέας βραβευμένος με Νόμπελ λογοτεχνίας το 1947. Στο έργο του ο Gide -μεταξύ άλλων- κοινοποιεί

την εσωτερική του σύγκρουση (και μετέπειτα συμφιλίωση) όπως ο ίδιος την αντιλαμβάνεται: του ασκητικού και εξευγενισμένου Προτεστάντη και του με θεϊκή έμπνευση - και χωρίς ενοχές πια - παιδεραστή.

5. [Σ.τ.μ.]: Στην αγγλική έκδοση *moralizes*, δηλ. «διαπλάθει ηθικά» αλλά και «ανεβάζει το ηθικό».

6. [Σ.τ.μ.]: Φουτουριστικό μυθιστόρημα του Aldous Huxley, γραμμένο στα 1932.

7. C.Gallaz, *L'Infini*, n.59, 1997.

8. [Σ.τ.μ.]: Η συγκεκριμένη διατύπωση μάλλον εξυπηρετεί το ύφος του κειμένου και όχι τόσο το περιεχόμενο. Προφανώς και η ταξική πάλη δίνει «λύσεις» όσον αφορά τη βελτίωση των συνθηκών ζωής του προλεταριάτου, αλλά ο συγγραφέας αρνείται να τις θέσει σε διάλογο με το κεφάλαιο, όσο αντιφατικό κι αν φαίνεται αυτό, καθώς οι «λύσεις» αυτές, προκύπτουν εντός της σχέσης κεφάλαιο και ως εκ τούτου μπορεί να αποτελέσουν και κομμάτι της αναπαραγωγής της. Τα προτάγματα και οι επείγουσες προτεραιότητες που θέτει το αγωνιζόμενο κομμάτι του προλεταριάτου από τη μεριά του, ξεφεύγουν από το βασικό θέμα του κειμένου.

9. [Σ.τ.μ.]: Δες σχετικά το κεφάλαιο «Για τις απαρχές του κοινωνικού κράτους» στη μπροσούρα «Σκοτώνουν τα άλογα στη δουλειά, και όταν γεράσουν τα θάβουν ιδίους εξόδοις», Ομάδα ενάντια στον εκβιασμό της μισθωτής εργασίας, β' έκδοση, Μάρτιος 2008.

10. Την ώρα που η δυτική ευσυνειδησία αποκηρύττει την εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας στις φτωχές χώρες, στις Η.Π.Α. (και σύντομα σε Ευρώπη και Ιαπωνία) παιδιά του δημοτικού διδάσκονται πώς να αγοράζουν, να πωλούν, να πλουτίζουν (με λεφτά από *Monopoly*), να συγκρίνουν τα κέρδη τους, κλπ. Φυσικά είναι πιο ευχάριστο για ένα επτάχρονο αγόρι ή κορίτσι να μαθαίνει πώς να είναι αφεντικό στο *Denver*, από το να ξοδεύει 60 ώρες τη βδομάδα σε ένα κάτεργο στο *Peshawar**. Το πρόβλημα είναι πως το ένα περιλαμβάνει το άλλο. Η ηθική κριτική ποτέ δε θα καταλάβει πως ο κόσμος είναι **ένας**. (*[Σ.τ.μ.]: Πόλη στο βόρειο Πακιστάν).

CAN'T BUY ME LOVE Το Τελευταίο Καταφύγιο της Επιθυμίας¹

*«Ξανά η ίδια παλιά ιστορία,
Η πάλη για την αγάπη και τη δόξα
Μια υπόθεση αποφασιστικής σημασίας»*
Θεματικό Τραγούδι από την Καζαμπλάνκα

Την επόμενη φορά που θα βρεθείς σε ένα πάρτι ή σε ένα μπαρ ή σε κάποιο άλλο από εκείνα τα άσχημα προσχήματα γιορτής που προσφέρει η εποχή μας, παρατήρησε τη συμπεριφορά των ζευγαριών εκεί. Δες πώς κρατιούνται συνεχώς, πώς δεν μπορούν να υποφέρουν να μείνουν χωρισμένα έστω και για ένα δευτερόλεπτο, πώς καθέννας/καθεμιά τους ακολουθεί καχύποπτα με τα μάτια του/της κάθε ελκυστικό πρόσωπο που περνάει από δίπλα.

Δεν είναι τυχαίο ότι η εικόνα της αγάπης μάς περιβάλλει από όλες τις πλευρές – κόμικς, ταινίες, κάρτες, ποιήματα, τραγούδια, νουβέλες και διαφημίσεις μάς ξαναπουλάνε τη φαντασίωση του ευτυχισμένου τέλους που ποτέ δεν υπήρξε για μας, την τέλεια σχέση που ποτέ δεν μπορέσαμε να βρούμε. Αισθανόμαστε ότι αν μπορούσαμε απλώς με κάποιο τρόπο να συναντήσουμε τον σωστό άνθρωπο, όλα θα ήταν καλά – καμία από εκείνες τις χιλιάδες ταπεινώσεις και απογοητεύσεις που διασιτίζουν με καρφιά τη ζωή μας δε θα μας άγγιζε πια: θα ζούσαμε για πάντα στην παγωμένη τελειότητα της τελευταίας εικόνας εκείνου του ερωτικού κόμικ· σε εκείνη την αιώνια στιγμή της συνάντησης, σε εκείνο το φιλί που δεν τελειώνει ποτέ. Η αγάπη προσφέρει την τελευταία ελπίδα διαφυγής από την τρομακτική απομόνωση

στην οποία βρισκόμαστε – από το μικρό κουτί του δωματίου μας που βρίσκεται μέσα στο μεγαλύτερο κουτί του σπιτιού των γονιών μας, του κτιρίου της πολυκατοικίας, του φοιτητικού κοιτώνα, ένα κουτί που περιβάλλεται από εκατομμύρια άλλα πανομοιότυπα μικρά κουτιά τα οποία παραμένουν κλειστά μέσα στη μοναξιά τους, σαν στόματα που συγκρατούν μια μακρόσυρτη κραυγή που φοβούνται να αφήσουν να ξεσπάσει. Περιπάτησε μια νύχτα στους δρόμους, οπουδήποτε, στα προάστια ή στα γκέτο, και αφουγκράσου καθώς περνάς μπροστά από ένα ανοικτό παράθυρο – εκείνα τα πνιχτά αναφιλητά που θα ακούσεις έχουν πάντα τον ίδιο ήχο. Μέσα σε όλους μας βρίσκεται εκείνο το γυμνό, τρομαγμένο παιδί στο οποίο δεν επιτράπηκε ποτέ η παιδικότητα, το παιδί που ονειρεύεται να βρει κάπου στον κόσμο εκείνο το μοναδικό ανθρώπινο ον στο οποίο θα μπορέσει να αποκαλύψει τον εαυτό του, με το οποίο θα μπορέσει να τραγουδήσει, να γελάσει και να κλάψει χωρίς να προδοθεί.

Και όταν βρίσκουμε κάποιον, τότε υπάρχει ο φόβος της απώλειας. Τα ζευγάρια προσπαθούν να χτίσουν γύρω από τον εαυτό τους μια αεροστεγή κάψουλα, να εμποδίσουν το οξυγόνο του πάθους τους να εξατμιστεί μέσα στο τεράστιο, ψυχρό κενό που βρίσκεται γύρω τους. Συχνά τα καταφέρνουν: απαλλάσσονται από κάθε *εξωτερική* απειλή της ένωσής τους. Αλλά χωρίς να ανανεώνεται, ο αέρας μέσα

στην κάψουλα μπαγιατεύει. Επιτίθενται ο ένας εναντίον του άλλου, ξεσκίζουν τα λεπτά τείχη και τρέχουν σε αντίθετες κατευθύνσεις μέσα στην κενότητα. Η, διαφορετικά, μένουν μαζί, ολοένα και λιγότερο χάρη σε μια επιθυμία του ενός για τον άλλον και ολοένα και περισσότερο εξαιτίας ενός πολύπλοκου ιστού συνηθειών, ενοχών, φόβων, εξαπατήσεων και μνησικακίας, δηλητηριάζοντας σιγά σιγά ο ένας τον άλλον μέχρι να γίνουν ανήμπορα, μοχθηρά φαντάσματα των οποίων η σχέση δεν είναι παρά μια διαρκής εκδίκηση.

Τόσο στην περίπτωση της έκρηξης όσο και σε εκείνη της ασφυξίας, το αποτέλεσμα είναι το ίδιο – η μοναξιά. Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι «οι πρεσβύτεροι και οι σοφότεροι» μάς συμβουλεύουν να περιορίσουμε αυτές τις επιθυμίες, να αρκεστούμε σε μερικά ψίχουλα από το άδειο τραπέζι της «παρέας». Συμβιβάσου με λιγότερα, λένε: η πραγματική αγάπη δεν είναι παρά ένα παραμύθι. Και περιβάλλουμε επιφυλακτικά ο ένας τον άλλον, με τις καρδιές μας σφιγμένες από το φόβο της προδοσίας: προτιμάμε να πεθάνουμε από την πείνα μόνονι μας παρά να γευθούμε έστω και ελάχιστα ένα έδεσμα που μπορούν να μας το αρπάξουν χωρίς προειδοποίηση ή που σαπίζει μετά την πρώτη μπουκιά.

Αναμφίβολα, όσοι αναγνώστες θεωρούν τους εαυτούς τους «απελευθερωμένους», όσοι έχουν διαβάσει τα τελευταία βιβλία για τις «σχέσεις με περιεχόμενο» ή έχουν διαποτιστεί από την ιδεολογία του *Playboy* και των μοντέρνων περιοδικών, θα σκεφτούν ότι όλα αυτά είναι πολύ

παρωχημένα. Αναρωτήσου όμως: θέλησες ποτέ να αγαπήσεις με τόση ένταση ώστε η αγάπη σου να γίνει ο μοναδικός ύψιστος πλούτος σου;

Η επιθυμία **να αγαπάς χωρίς επιφυλάξεις** βρίσκεται ψηλά στη λίστα εκείνων που απαγορεύονται από τους οργανωτές της φτώχειας μας. Είναι ένα φάντασμα που στοιχειώνει τον κόσμο, και όλες οι δυνάμεις του κόσμου έχουν ενωθεί για να το καταδιώξουν, από τον Πάπα μέχρι τον Hugh Hefner², από τον Billy Graham³ μέχρι τον Μάο

Τσε Τουνγκ. Η Πράβντα, το *Cosmopolitan* και το *Psychology Today* συμφωνούν σε ένα πράγμα: το απεριόριστο πάθος είναι επικίνδυνο και πρέπει να σταματήσει. Νευρωτικό! Μη ρεαλιστικό! Μπουρζουάδικο!

Ωστόσο, ακόμα και αυτοί δεν μπορούν να αποκρύψουν το ρυθμό με τον οποίο ο γάμος, αυτή η φυλακή την οποία κάποτε όλοι επιζητούσαν και κανένας δεν τολμούσε να εγκαταλείψει, γκρεμίζεται χωρίς να αφήνει τίποτα στη θέση του εκτός από ερείπια. Στην Καλιφόρνια, τα διαζύγια ήταν περισσότερα από τους γάμους τα δύο τελευταία χρόνια. Η

οικογένεια καταρρέει, καθώς κατατρώγεται από τα οξέα της διάψευσης και υπονομεύεται από την έλλειψη οποιασδήποτε οικονομικής αιτίας που θα δικαιολογούσε την ύπαρξή της: για πολλά χρόνια, στα μάτια των σχεδιαστών, η οικογένεια δεν ήταν παρά μια βολική μονάδα καταναλώσεως. Ο ρόλος της ως μονάδας παραγωγής, που ήταν σημαντικός την εποχή που οι κατοικημένες περιοχές χωρίζονταν από τα παρθένα εδάφη, την εποχή της γεωργίας και της οικοτεχνίας, ξεπεράστηκε εδώ και πολύ καιρό μέσω της βιομηχανοποίησης. Για ένα διάστημα, χρησίμευε σαν ένας τρόπος περάσματος σε εκείνη τη συνθήκη που μας μετατρέπει σε σκλάβους, σαν μια μηχανή που κλειδώνει γύρω από τα πόδια μας τις αλυσίδες της ενοχής και του φόβου: αλλά ακόμα και σε αυτό αποτυγχάνει. Ας την αφήσουμε να χαθεί. Η αγάπη μας πρέπει να ανθήσει πάνω στα ερείπιά της.

Ασφαλώς, η λατρεία του *Reader's Digest*⁴ προς την οικογένεια και ο παλιός τύπος γυναικείων περιοδικών είναι ήδη ασειότητες, ένας στόχος τόσο εύκολος όσο ο κώλος ενός ιεροκήρυκα. Διεκπεραιώνουν τη συνήθη λειτουργία της άκρας Δεξιάς, σαν τους *Birchers*⁵ με τους Κομμουνιστές κάτω από τα κρεβάτια τους – δηλαδή μια λειτουργία που μας εκτρέπει προς τη «μοντέρνα», «ελεύθερη» προσέγγιση που ήδη προσφέρουν τα αφεντικά στο γυαλιστερό ανθρωπιστικό περιτύλιγμα της *Madison Avenue*⁶. Από δω, κυρίες και κύριοι, οι θεραπευτές σάς περιμένουν, οι καθοδηγητές των ομάδων, οι νέοι παπάδες της απουσίας επαφής. Δεν είναι τυχαίο ότι οι πόρνες διαφημίζουν πλέον «ιδιωτικές γυμνές συναντήσεις πάνω σε κρεβάτια με νερό». Υπάρχει χρυσάφι στις διαψεύσεις.

Η ομάδα συνάντησης⁷ είναι ένα τελετουργικό όπου τα θύματα, το ένα μετά το άλλο, προσφέρουν τους εαυτούς τους για θυσία, μια θυσία για την οποία έχουν ήδη πληρώσει. Είναι σαν να αγοράζεις σε κάποιον ένα μαχαίρι υπό τον ξεκάθαρο όρο ότι θα σε γδάρει ζωντανό. Σίγουρα, ο

θεραπευτής θα σε βοηθήσει να απαλλαγείς από κάποιες ψευδαισθήσεις: αλλά μαζί με αυτές τις ψευδαισθήσεις, απογυμνώνεσαι από τις επιθυμίες εκείνες για τις οποίες οι ψευδαισθήσεις δεν ήταν παρά ένα

ανεπαρκές πέπλο. Και το πλέον απεχθές είναι ότι είσαι υποχρεωμένος να τους λαιρέψεις αφού σου το κάνουν αυτό. Σε όλες τις συζητήσεις σχετικά με την «απώλεια των αναστολών», τα ουσιαστικά ερωτήματα δε διατυπώνονται ποτέ: Γιατί έχουν αναστολές οι άνθρωποι; Μήπως επειδή ο κόσμος είναι τόσο ξένος και εχθρικός; Δεν είναι λογικό να αμύνεσαι απέναντι σε έναν τέτοιο κόσμο; Ή, ακόμα περισσότερο, να του επιτίθεσαι με νύχια και με δόντια; Για ποιο λόγο να εμπιστευθώ όλους αυτούς τους ανθρώπους; Τι κοινό έχω μαζί τους εκτός από το γεγονός ότι όλοι πληρώσαμε για να είμαστε εκεί; **ΒΟΥΛΩΣΕ ΤΟ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΣΕ!**

Υπάρχει μια τεράστια βιομηχανία που μας κάνει να πιστεύουμε ότι πρέπει να αγαπάμε ο ένας τον άλλο χωρίς να υπάρχει κάποιος σημαντικός λόγος, και η οποία στη συνέχεια μάς προσφέρει υποκατάστατα όλων των ειδών για μια κοινοτική ζωή που έχει εξαφανιστεί (μέσα σε ένα μίγμα από συγκροτήματα διαμερισμάτων, καταστήματα με κερματοδόχα πλυντήρια, κινηματοθέατρα, ινστιτούτα μασάζ και δρόμους που είναι περίπου τόσο ασφαλείς όσο ένα δωμάτιο με τα τρόπαια ενός κυνηγού κεφαλών). Χριστιανικές κοινότητες, Άσραμ⁸, «συνεδρίες ευαισθησίας», αγορές ανταλλαγών, και δεκάδες άλλα ίχνη ψευδο-κοινοτήτων ανταγωνίζονται για να κερδίσουν την προσοχή και τα

χρήματά μας – αλλά, όπως ακριβώς συμβαίνει με τα διάφορα μαθήματα στο σχολείο, μεταφέρουν όλα το ίδιο μήνυμα· στην περίπτωση αυτή: είναι δικό σου το σφάλμα αν δεν μπορείς να συναναστραφείς με άλλους ανθρώπους, και θα σωθείς μόνο αν κάνεις *ακριβώς αυτό που σου λέμε.*

Στις μέρες μας, οργανώνονται ακόμα και ομάδες συνάντησης ανάμεσα σε διευθυντές και εργάτες, όπου οι διευθυντές υπόσχονται να είναι πιο ευγενικοί και οι εργάτες πιο παραγωγικοί. Πολύ λιγότερο δαπανηρό από τις απεργίες. Και πολύ πιο εκλεπτυσμένο

από τον Γερμανό πρίγκιπα του 16ου αιώνα, που συνήθιζε να προχωράει στους δρόμους της πρωτεύουσάς του χτυπώντας τους υπηκόους του στο πρόσωπο με τη λαβή του μαστιγίου του και ουρλιάζοντας: «Αγαπήστε με, γουρούνια!»

Εντωμεταξύ, όλοι αναρωτιούνται: Γιατί είναι τόσο δύσκολο να συναντηθεί κανείς με τους ανθρώπους; Οι κοινωνιολόγοι και οι σχολιαστές έχουν την τιμητική τους εδώ: «Υπερπληθυσμός», φωνάζουν, «Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα της Βιομηχανικής Κοινωνίας». Οι παπάδες σπεύδουν επίσης να πουν τη γνώμη τους: «Φταιει η εξασθένηση της πίστης – μακάρι να πήγαιναν περισσότεροι άνθρωποι στην Εκκλησία!» Κάποιοι από τους πιο προχωρημένους μεταξύ εκείνων που απλώνουν ένα προπέτασμα καπνού κάνουν λόγο για κάτι που λέγεται «αλλοτρίωση» – λες και η αλλοτρίωση είναι κάποιο περίεργο καιρικό φαινόμενο που πέφτει από τον ουρανό σαν χιονοθύελλα.

Και πάλι όμως, είναι αρκετά απλό αν κοιτάξουμε την ίδια μας τη ζωή. Όταν είμαστε μαζί με άλλους ανθρώπους στη δουλειά, δεν είμαστε μαζί τους επειδή το επιλέξαμε ούτε επειδή έχουμε κάποιο κοινό συμφέρον να φέρουμε τη δουλειά σε πέρας: είμαστε εκεί γιατί πρέπει να είμαστε ώστε να πουλήσουμε το χρόνο μας για ένα μισθό, όπως ακριβώς και εκείνοι – η επιβίωσή μας και η επιλογή του διευθυντή προσωπικού είναι αυτά που μας τοποθετούν εκεί. Όταν ψωνίζουμε, είναι το ίδιο πράγμα: οι άλλοι άνθρωποι μέσα στο κατάστημα βρίσκονται εκεί για να αγοράσουν, επειδή χρειάζονται ή επιθυμούν αγαθά που πωλούνται εκεί. Στο διαμέρισμα και στη γειτονιά είναι και πάλι το ίδιο πράγμα: πρέπει να μείνουμε κάπου, και δεν έχουμε σχεδόν καμία επιλογή με ποιους θα μοιραστούμε ένα κτίριο ή ένα δρόμο (ή, στην καλύτερη περίπτωση, έχουμε μόνο την αρνητική επιλογή που προσδιορίζεται από το διαθέσιμο εισόδημα ή την εθνική καταγωγή). Στο κατάστημα με τα πλυντήρια ρούχων, το ίδιο. Στο σχολείο, το ίδιο. Στον κινηματογράφο, το ίδιο. Αυτό που έχουμε κοινό με όλους αυτούς τους ανθρώπους είναι ότι πρέπει να κερδίσουμε χρήματα και πρέπει να τα ξοδέψουμε: δεν είναι παρά σώματα που ανταγωνίζονται για μια δουλειά ή για μια θέση στην ουρά. Οι σχέσεις που βασίζονται στην αυθεντική αμοιβαία προσέγγιση συνθλίβονται από σχέσεις που βασίζονται στη χρηματική ανταλλαγή. Όταν κατορθώνουμε να αγγίξουμε κάποιον, το χρήμα βρίσκεται ανάμεσά μας σαν ένα αόρατο τείχος: ακόμα και ανάμεσα σε δύο ανθρώπους που σφιχταγκαλιάζονται γεμάτοι δάκρυα απελπισίας στο πλαίσιο μιας ομάδας συνάντησης. *Πλήρωσαν* για να είναι εκεί:

καθένα από αυτά τα δάκρυα έχει μια τιμή.

Κι όμως, υπάρχουν στιγμές: εκείνες οι αναλαμπές αναγνώρισης, όπου τα μάτια βλέπουν ξαφνικά τον άλλον στη μέση ενός τυφλωμένου πλήθους· εκείνες οι σιωπηλές εναλλαγές οργής και συμπόνοιας καθώς το αφεντικό απομακρύνεται κομπάζοντας, έχοντας ξεράσει το τελευταίο του βρισίδι· εκείνα τα χέρια που αγγίζονται, καθώς τα σώματα λικνίζονται πολύ κοντά το ένα με το άλλο σε μια γεμάτη αίθουσα χορού· εκείνα τα φευγαλέα χαμόγελα που ανταλλάσσονται μέσα από τα παράθυρα των αυτοκινήτων, προτού μάς χωρίσει και πάλι η κίνηση. Τα μάτια λένε: *Σε ξέρω γιατί είσαι μόνος όπως κι εγώ.* Δεν υπάρχει αλήθεια στη γλώσσα των λέξεων που να μπορεί να εκφράσει αυτή την ειλικρίνεια: μονάχα η γλώσσα των πράξεων είναι αντάξια αυτής της αλήθειας, και μόνοι μας δεν μπορούμε να πράξουμε.

Μόνοι; Αυτή είναι η μεγαλύτερη ειρωνεία. Η συντριπτική πλειονότητα των ανθρώπων εμπλέκονται σε ένα παγκόσμιο δίκτυο παραγωγής και κατανάλωσης. Χρειάζεται η συνδυασμένη προσπάθεια δεκάδων εκατομμυρίων ανθρώπινων όντων, που φέρνουν σε πέρας κάθε είδος εργασίας που μπορεί να φανταστεί κανείς, προκειμένου να παραχθεί η ζωή του καθενός από μας, κάθε μέρα. Ωστόσο, την ίδια στιγμή, αυτή η απέραντη συνεργασία είναι σχεδόν πλήρως ασύνειδη και απρόθυμη: πουλάμε το χρόνο και τη δύναμή μας για να δουλέψουμε ατομικά για λογαριασμό της μιας ή της άλλης εταιρείας (ή, στις «Κομμουνιστικές» χώρες, για λογαριασμό της μιας ή της άλλης κυβέρνησης), καθεμιά από τις οποίες ανταγωνίζεται με τις υπόλοιπες για ένα μεγαλύτερο μερίδιο της παγκόσμιας αγοράς. Για πρώτη φορά στην ιστορία υπάρχουν τα τεχνολογικά μέσα – με τη μορφή των υπολογιστών και των τηλεπικοινωνιών – για τη δημιουργία μιας ελεύθερης κοινότητας ολόκληρου του ανθρώπινου γένους, μέσα τα οποία δημιουργήθηκαν διαμέσου της ίδιας της αγοράς που μας διαχωρίζει, που μας πετάει μέσα και έξω από την εργασία, που μας φέρνει ολοένα και πιο κοντά στην τρίτη παγκόσμια σφαγή μέσα σε έναν αιώνα.

Η αγωνιώδης αντίφαση ανάμεσα σε αυτό που υπάρχει και σε εκείνο που θα μπορούσε να υπάρξει, ανάμεσα σε αυτό που έχουμε και σε εκείνο που θα μπορούσαμε να έχουμε, συσσωρεύεται ολοένα μέσα μας. Μοιάζει με ένα τεράστιο ρήγμα που απλώνεται κάτω από την επιφάνεια κάθε πόλης, με τις εντάσεις να αυξάνονται συνεχώς, ώσπου η παραμικρή δόνηση είναι δυνατό να οδηγήσει στο ξέσπασμα ενός γι-

γαντιαίου σεισμού. Στην κοιμισμένη, συντηρητική πόλη του Αννόβερο στη Δυτική Γερμανία το 1973, μερικές εκατοντάδες μαθητές γυμνασίου συγκεντρώθηκαν μια μέρα για να διαμαρτυρηθούν για τη δεύτερη αύξηση τιμών στα ναύλα των τραμ μέσα σε ένα χρόνο. Κάθονται κάτω στις πλατφόρμες των τραμ τις απογευματινές ώρες αιχμής και δέχονται άμεση επίθεση από τις αστυνομικές δυνάμεις αντιμετώπισης ταραχών. Όμως οι άνθρωποι που επέστρεφαν από τις δουλειές τους και οι οδηγοί των τραμ είδαν και δεν ξέχασαν: μέσα σε λίγες μέρες ξέσπασε απεργία και μποϊκοτάζ στις μεταφορές σε ολόκληρη την πόλη. Μερικοί οδηγοί συνέχισαν τα δρομολόγια των τρόλεϊ χωρίς να ζητάνε ναύλα, ενώ οι ιδιοκτήτες των αυτοκινήτων οργάνωσαν μια υπηρεσία ελεύθερων μεταφορών, μετατρέποντας τα «ιδιωτικά» τους αυτοκίνητα σε μέσα μεταφοράς για την κοινότητα. Στην πλατεία όπου βρίσκονταν οι αποβάθρες υπήρχε όλες τις ώρες της ημέρας ένα πλήθος εκατοντάδων ανθρώπων οι οποίοι συζητούσαν, γελούσαν, γνωρίζονταν μεταξύ τους. Οι τρομαγμένες αρχές της πόλης υποχώρησαν και μείωσαν ξανά τα ναύλα, και η ζωή στο Αννόβερο επέστρεψε στην κανονικότητα: αλλά η πραγματική νίκη ήταν ότι οι μαθητές, οι απεργοί, οι άνθρωποι που πηγαίνονταν καθημερινά στις δουλειές τους με τη συγκοινωνία είχαν σπάσει για ένα διάστημα τους ραδιενεργούς κύκλους της απομόνωσής τους. Είχαν αρχίσει να δημιουργούν τις νέες κοινωνικές σχέσεις που αποτελούν τη βάση ενός νέου κόσμου. Για ένα διάστημα, η γλώσσα των ματιών έγινε η γλώσσα των πράξεων, και το αποτέλεσμα ήταν η πραγματική κοινότητα – η κοινότητα της ελευθερίας.

Αδημοσίευτες Σημειώσεις, 1977

Το ζευγάρι είναι η ιεραρχική ασφάλεια ενός ιεραρχικά ανασφαλούς κόσμου: είναι μια ασφάλεια που απλώς απαλύνει τη βαθύτερη ανασφάλεια που αισθάνεται κάποιος. Αν δεν καταπολεμηθεί η συναισθηματική εξάρτηση (π.χ. μέσω της επέκτασης των σχέσεων έξω από το «ζευγάρι» μέσω της επιλογής κάθε ατόμου να είναι μόνο του για αρκετά μακρές χρονικές περιόδους· μέσω της πάλης ενάντια στον κόσμο που δημιουργεί την απομόνωση η οποία βρίσκεται στη ρίζα της ανασφάλειας· μέσω της άρνησης του ενός να λογοδοτεί και να είναι υπεύθυνος για τον άλλον· μέσω της πρόκλησης του άλλου, με αγάπη αλλά και ανελέητα κάποιες φορές, να επεκτείνει τον εαυτό του και να αντιμετωπίσει τα εμπόδια – μόνος του αν αυτό είναι αναγκαίο – κ.λ.π.) ο δεσμός θα γίνει περιορισμός, και ο ένας θα γίνει γονιός του άλλου, λιμνάζοντας σε μια βολική ρουτίνα όπου ακόμα και το στοιχείο του παιχνιδιού είναι ρηχό και περιορισμένο. Το υποστηρικτικό/προστατευτικό στοιχείο σε αυτή τη σχέση είναι βάσιμο μόνο στο βαθμό που αποτελεί προστασία απέναντι στο ψεύδος του θεάματος και αμοιβαία υποστήριξη στην επίθεση ενάντια σε αυτό το ψεύδος (ακόμα και με τη μορφή που εμφανίζεται στις άμεσες σχέσεις των εμπλεκόμενων ατόμων). Σε αυτή τη δυνητική επαναστατική σχέση, η δέσμευση δε

σημαίνει πια μονογαμία και λογοδοσία, αλλά μια συμμετοχή και έναν ενθουσιασμό που προέρχονται από την πρόκληση της πάλης και της αλλαγής. Η υποστήριξη απέναντι σε μια αθλιότητα που δεν καταπολεμάται δεν είναι καν υποστήριξη.

Εκείνοι που διακατέχονται από φόβο να «εμπλακούν συναισθηματικά» ως μια μορφή άμυνας απέναντι στη φυσική ανησυχία ότι θα πονέσουν ή θα παγιδευτούν βλέπουν μονάχα το ψεύτικο δίλημμα ανάμεσα στη νευρωτική κτητικότητα και την ανάγκη από τη μια πλευρά και τις αποστασιοποιημένες σχέσεις από την άλλη. Αλλά όσο πιο πολύ φυλάγεται κάποιος από τον πόνο, τόσο περισσότερο φυλάγεται από την ευχαρίστηση. Το ζήτημα είναι να είσαι καθολικά δεσμευμένος σε σχέσεις όπου ο πόνος και η κτητικότητα αντιπαλεύονται και γίνονται αντικείμενα επεξεργασίας αντί να καταπινόνται μαζί με την αγάπη.

Σημειώσεις της Μετάφρασης

1. Το κείμενο που ακολουθεί δημοσιεύτηκε στο Berkeley της California στα μέσα της δεκαετίας του '70. Μεταφράζεται και δημοσιεύεται εδώ μαζί με κάποιες σύντομες αδημοσίευτες σημειώσεις που γράφτηκαν το 1977.

Δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε εμπορική χρήση.

Πριονιστήριο το Χρυσό Χέρι

Γενάρης 2007

2. Hugh Hefner: Ιδρυτής και εκδότης του περιοδικού Playboy.

3. Billy Graham: Αμερικανός Προτεστάντης Χριστιανός Ευαγγελιστής. Έχει διατελέσει πνευματικός σύμβουλος πολλών προέδρων των ΗΠΑ.

4. Reader's Digest: Μηνιαίο οικογενειακό περιοδικό που εκδίδεται στις ΗΠΑ από το 1922.

5. Birchers: Μέλη της οργάνωσης John Birch Society (JBS), που ιδρύθηκε στις ΗΠΑ το 1958 για να «καταπολεμήσει τις κομμουνιστικές απειλές εναντίον του Αμερικανικού Συντάγματος». Η οργάνωση πήρε το όνομά της από τον John Birch, μέλος των στρατιωτικών μυστικών υπηρεσιών των ΗΠΑ που δολοφονήθηκε το 1945 από υποστηρικτές του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας. Ο Birch θεωρήθηκε από την JBS σαν «το πρώτο αμερικανικό θύμα του Ψυχρού Πολέμου».

6. Η Λεωφόρος Madison (Madison Avenue) στο Μανχάταν της Νέας Υόρκης είναι ταυτισμένη με τη διαφημιστική βιομηχανία, λόγω της τεράστιας ανάπτυξης που γνώρισε η περιοχή αυτή μετά τη δεκαετία του 1920.

7. Οι ομάδες συνάντησης (encounter groups) εμφανίστηκαν τη δεκαετία του 1960 με την εκλαΐκευση της ανθρωπιστικής ψυχολογίας του Carl Rogers και σηματοδότησαν την απομάκρυνση από τις ψυχαναλυτικές ομάδες. Οι ομάδες συνάντησης δίνουν έμφαση στη διαπροσωπική επικοινωνία και στην εντατικοποίηση της ψυχολογικής εμπειρίας. Η πιο συχνή κατηγορία πελατών τους είναι οι YAVIS (Young Attractive Verbal Intelligent Successful – Νέοι Ελκυστικοί Επικοινωνιακοί Έξυπνοι Επιτυχημένοι).

8. Άσραμ: Ερημητήρια στην αρχαία Ινδία, όπου κατέφευγαν ινδουιστές για ησυχία και περισυλλογή. Σήμερα, ο όρος Άσραμ αναφέρεται σε κοινότητες που σχηματίζονται με σκοπό την πνευματική ανάταση των μελών τους, συχνά υπό την καθοδήγηση ενός πνευματικού ηγέτη ή μυστικού.